

CUPRINS

Argument	3
Capitol 1. Să cunoaștem elevii și familiile lor	6
<i>Bibliografie</i>	17
Capitol 2. Teoria Inteligențelor Multiple	18
<i>Bibliografie</i>	34
Capitol 3. Dezvoltarea emoțională și socială	35
<i>Bibliografie</i>	48
Capitol 4. Motivația pentru învățare	49
<i>Bibliografie</i>	62
Capitol 5. Stiluri de învățare. Stiluri de predare	63
<i>Bibliografie</i>	84
Capitol 6. Stilul de viață	85
<i>Bibliografie</i>	97
Capitol 7. În loc de concluzie: Instruirea diferențiată	98
<i>Bibliografie</i>	105
<i>Glosar</i>	106

ARGUMENT

De ce este important să ne cunoaștem elevii?

Probabil că multe ghiduri sau materiale de formare încep cu o introducere, adesea prea oficială și plictisitoare, în care sunt prezentate motivele pentru care s-a scris acel text sau care este cea mai potrivită modalitate de a-l utiliza. Ghidul de față nu va începe astfel, ci printr-un exercițiu, să-i spunem de imaginație, prin care vă invităm să vă închipuiți că ne aflăm față în față și pe parcursul unor ore petrecute împreună vom găsi răspunsuri, dar și întrebări legate de cunoașterea elevilor noștri.

Pentru început, ne vom prezenta noi înșine și vă vom enunța propunerile pe care vi le facem în legătură cu acest modul. Pe parcurs, veți descoperi, sperăm cu bucurie, posibilitatea de a reflecta și de a răspunde provocărilor noastre.

Prezentarea noastră

Otilia Păcurari

Sunt profesor de limbi straine, formator național (MEC), șeful departamentului de formare și consultanță al Centrului Educația 2000+, membru Soros Open Network, București.

Succesul elevilor și cursanților mei, datorat unui proces continuu de creație și inovație m-a orientat spre domeniul instruirii diferențiate, spre studiul teoriilor moderne ale inteligenței care au impact în educație.

Acum după 20 de ani de carieră profesională în educație știu că a fi educator poate fi acel dar pe care în fiecare zi îl transformăm într-o bucurie de o viață.

Elena Ciohodaru

Lucrez ca psiholog la Centrul Municipal de Asistență Psihopedagogică București și colaborez din 1999 cu Centrul Educația 2000+. În această perioadă am scris materiale de formare, am susținut cursuri de formare și am dezvoltat proiecte în domeniul consilierii școlare.

Am convingerea că le vom fi de folos copiilor care ne sunt elevi, doar în măsura în care vom fi atenți la ei, la nevoile, calitățile și interesele lor, la ceea ce contează cel mai mult pentru ei: să fie ascultați cu răbdare și înțeleși cu dragoste.

Marcela Marcinschi Călineci

Sunt consilier școlar și coordonatoarea Centrului Municipal de Asistență Psihopedagogică București (CMAP). Din 1999 colaborez cu Centrul Educația 2000+. În tot acest timp am dezvoltat suporturi de învățare, am susținut cursuri de formare și am câștigat proiecte în domeniul consilierii și orientării școlare.

Îmi place foarte mult ceea ce fac și cred cu tărie că dezvoltarea personală și profesională a cadrelor didactice prin cursuri practice constituie cheia principală pentru a-i face pe copii să vină cu dragoste la școală, pentru a obține succesul școlar și social, pentru a crește calitatea serviciilor oferite de școală. Numai așa copiii cu care lucrăm pot deveni adulți responsabili, autonomi și fericiți

Ticu Constantin

Sunt lector în cadrul Facultății de Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași. Unul din domeniile mele preferate este cel legat de motivație, evaluarea nivelului motivațional și aplicarea strategiilor de stimulare a motivației elevului.

Deși nu este ușor, știu că de noi depinde găsirea strategiei optime de motivare a elevului, în funcție de treapta motivațională pe care se găsește acesta, de stilul motivațional la care este acesta sensibil, de felul în care își evaluează propria capacitate de efort, de încrederea în forțele proprii etc.. Avem privilegiul și datoria să contribuim la formarea unor personalități, unor adulți competitivi și trebuie să o facem bine.

"Cum să ne cunoaștem elevii?" nu este un modul concentrat numai pe informații, ci și pe procesul prin care dumneavoastră sunteți chiar subiect al cunoașterii pe care o puteți transfera, adapta, modifica sau schimba în cadrul activităților pe care le realizați cu elevii. Este oferta noastră pentru facilitarea unui proces de tratare diferențiată a elevilor. De aceea, în loc de concluzie vă oferim un capitol focalizat pe valențele pe care le au aceste abordări în instruire.

Iată ce vă propunem de-a lungul unor ore de comunicare indirectă:

În capitolul 1 "Să cunoaștem elevii și familiile lor" veți găsi exerciții practice de cunoaștere al elevilor, folosite pentru a crea un mediu motivațional stimulativ în clasă. Exercițiile permit adaptări creative și sunt foarte eficiente pentru evaluarea și diagnoza elevilor.

A doua parte a acestui capitol se adresează, în mod special, acelor profesori care sunt conștienți de beneficiile implicării părinților asupra rezultatelor copiilor. Veți putea selecta acele recomandări practice care se potrivesc cel mai bine experienței dumneavoastră și specificului grupului de părinți din școală.

În capitolul 2, „Teoria Inteligențelor Multiple”, vom arăta cum și de ce putem aplica această teorie în educație. Câteva dintre principiile pe care le urmărește această teorie sunt:

- aplicarea inteligențelor multiple poate face predarea/învățarea mult mai atrăgătoare atât pentru profesori, cât și pentru elevi.
- fiecare elev trebuie încurajat să utilizeze tipul de inteligență preferat atunci când învață.
- elevii își amintesc mai bine materialele dacă le-au învățat în modul lor specific.
- școlile noastre se adresează mult mai mult inteligenței matematice și verbale. Inteligența interpersonală și cea interpersonală sunt cel mai puțin dezvoltate în școală.
- adesea sunt copii etichetați ca având dificultăți de învățare sau hiperactivitate, dar în realitate nu sunt implicați în învățare printr-o sarcină adaptată tipului de inteligență.
- teoria se aplică la fel și în cazul educației adulților.

În capitolul 3, „Dezvoltarea emoțională și socială”, ne vom convinge că un profesor „inteligent emoțional” este primul pas spre o clasă de elevi „inteligenți emoțional”.

Maurice Elias numește inteligența emoțională „piesa lipsă din educație”. Personalul din domeniul educației și consilierii școlari care lucrează cu copiii încearcă să le dezvolte acestora abilități de conștientizare a emoțiilor și abilitatea de a recunoaște și de a acționa pozitiv asupra emoțiilor.

Dacă vă doriți să lucrați cu elevi asertivi, independenți, empatici, optimiști, cu încredere în sine, adaptați, cu inițiativă și care pot lucra în echipă, atunci nu vă rămâne decât să inițiați un program de dezvoltare a inteligenței emoționale.

În capitolul 4 „Motivația pentru învățare”, veți identifica cele mai eficiente modalități de a sprijini și încuraja elevii în dezvoltarea motivației pentru învățare. În aceste sens, pentru început vom descrie motivația pe un continuum de la absența motivației la motivația intrinsecă și vom oferi sugestii în sprijinul dezvoltării motivaționale a elevului. Vom continua cu prezentare câtorva modalități de identificare a stilului motivațional preferat al elevului sau a motivelor concrete la care este sensibil acesta. În final vom discuta despre rolul stabilirii de obiective și anticipării reușitei în dezvoltarea motivației, abordând procesul motivațional dintr-o nouă perspectivă, cea care pune problema autocunoașterii elevului, a încrederii în forțele proprii și a capacității acestuia de analiza raportul dintre efortul necesar și valoarea recompensei finale.

În capitolul 5, „Stiluri de învățare”, vom afla ce sunt stilurile de învățare și cum să ne adresăm diferitelor stiluri. Stilul de învățare este cel care determină modul în care învățăm. Este important pentru noi să recunoaștem modurile de învățare ale elevilor pentru a putea oferi materiale de învățare specifice

prin metode adecvate fiecăruia. Prin metodele tradiționale știm că se încurajează o percepție abstractă și o procesare reflexivă a informațiilor, însă copiii au nevoie să învețe și:

- cum funcționează mintea lor,
- că oamenii diferiți învață în moduri diferite,
- că nu avem aceleași calități și nici aceleași puncte slabe când învățăm și
- cum poți aplica o strategie de învățare.

În capitolul 6, „Stilul de viață”, vom analiza cum succesul elevilor depinde de modul în care își petrec timpul la școală, acasă și în comunitate.

Cunoașterea stilului de viață al elevilor și dezvoltarea abilităților de viață sunt obiective care se pot constitui în priorități ale școlii, alături de implicarea părinților.

În capitolul 7, „Instruirea diferențiată” orientează toate informațiile prezentate în capitolele anterioare spre tratarea diferențiată a elevilor. Se constituie ca un capitol concluziv și descifrează aspecte din tainele unei clase în care se lucrează cu elevii în mod diferențiat, fie că este vorba de o clasă obișnuită sau una din învățământul simultan.

Materialul poate fi de ajutor cadrelor didactice care lucrează în mod diferențiat cu elevii care au dificultăți de învățare, dar recomandă acele strategii de diferențiere care pot suține și elevii de succes.

Fiecare capitol oferă informații și activități practice care pot fi propuse în cadrul sesiunilor de formare, dar cele mai multe ori pot sugera idei de exerciții pentru a fi folosite cu elevii elevi.

În plus, puteți revedea cele mai importante concepte într-un scurt glosar, iar cele mai importante idei le veți regăsi în sumarul de la sfârșitul modulului. Informații, activități practice suplimentare le puteți accesa prin consultarea bibliografiei modulului.

Să cunoaștem elevii și familiile lor

Iată întrebările asupra cărora ne vom opri pentru început:

- În prima zi de școală, atunci când vă întâlniți cu elevi noi, cum vă prezentați? Ce spuneți despre dumneavoastră?
- Cum vă place să se prezinte elevii dumneavoastră? Ce anume vă interesează cel mai mult?
- Din experiența avută până în prezent, ce anume vă ajută să vă cunoașteți elevii?

Primul pas fiind făcut, vă vom spune că ne apropiem de cele mai importante răspunsuri la întrebarea „Cum să ne cunoaștem elevii?” doar pe măsură ce ne asigurăm că putem răspunde onest și direct la întrebări legate de noi înșine, de cât de mult ne cunoaștem pe noi și, mai ales, cât de mult suntem dispuși să-i lăsăm pe ceilalți să ne cunoască.

Așa cum vă invităm mai devreme, vă propunem să acceptați pe parcursul acestui modul o abordare complexă și atractivă a celei mai importante provocări pentru un cadru didactic: *cunoașterea fiecărei eleve/ a fiecărui elev*.

Vom parcurge acest drum împreună respectând deopotrivă promisiunea față de noi înșine că, odată cunoscut stilul de învățare sau tipul de inteligență dominant sau care este motivația pentru învățare a unui elev, urmează să dezvoltăm materiale de învățare adecvate lui și să dezvoltăm noi abilități care să-i fie utile în timpul școlii, dar mai ales după aceea.

Cât despre motivația acestui demers, adăugăm că avem responsabilitatea cunoașterii elevilor pentru a le descoperi și dezvolta potențialul și pentru a-i ajuta pe ei să se cunoască. Vor fi ușor de atins etapele necesare dacă îi vom aborda ca individualități și nu ca parte a unui grup.

Reflectați asupra listei de mai jos cu valori și atitudini necesare profesorilor care vor să-și cunoască elevii.

- încredere,
- empatie,
- conștientizarea și eliminarea prejudecăților,
- interes autentic egal pentru elevi,
- respect pentru toți elevii,
- creativitate,
- disponibilitate pentru învățare continuă.

Adăugați și altele pe care le considerați importante acum:

- ...

Cum puteți grupa ideile identificate? Care ar putea fi criteriile de grupare?

Amintiți-vă din experiența de elev/elevă, cine a fost profesoara / profesorul preferat?

- Enumerați calitățile sau caracteristicile prin care puteți descrie persoana aleasă.

Veți putea selecta din următoarele exemple de activități pe cele care se potrivesc cel mai bine clasei dumneavoastră, fie că este nou formată sau cu o experiență comună de 2-3 ani. În alegerea activității, vă propunem să țineți cont de:

- nevoile elevilor,
- obiectivele propuse,
- situațiile noi, evenimentele clasei,
- istoria și cultura grupului.

De dumneavoastră depinde să asigurați un mediu securizant, de încredere, în care fiecare să se simtă acceptat, valorizat și nu judecat. În astfel de ocazii, se solicită elevilor propunerea și respectarea unor reguli (de exemplu, „să ascultăm fără să întrerupem”).

☒ **Exerciții de prezentare a elevilor**

- **Istoria prenumelui.** Începeți dumneavoastră prin a vă spune de unde aveți prenumele, a cui preferință a fost (a mamei/ a tatălui), ce semnificație are numele, dacă v-a plăcut întotdeauna sau cum altfel v-ar fi plăcut să vă cheme, dacă aveți un alint preferat /nepreferat, chiar porecla, dacă o cunoașteți. Acest prim pas va sparge sigur gheața și veți numi o elevă sau un elev care v-a continua în același mod. Se vor numi între ei până când ne vom asigura că s-au prezentat toți elevii participanți. Este și o modalitate pentru a-și reține numele (chiar puteți folosi ecusoane desenate de ei) și de a sesiza anumite preferințe ale lor pentru unii colegi. Atenție! Dacă cineva nu se simte pregătit să răspundă, nu insistați. Eventual, reveniți cu delicatețe la final.
- **Activitățile preferate** (interese, pasiuni). Fiecare elev(ă) își va realiza, de preferat pe o hârtie colorată, o „carte de vizită” originală prin care va putea face cunoscute celorlalți colegi preferințele sale de petrecere a timpului liber. Odată prezentate cărțile de vizită, ele pot fi expuse. O modalitate mai antrenantă poate fi și afișarea acestora pe unul dintre pereții clasei, urmând ca, pe rând, să descopere despre cine este vorba în acea carte de vizită. Opțional, copiii pot crea și colaje autoportret din diferite materiale: textile, plastice, cartoane etc.
- **Galeria fotografiilor.** Solicitați anterior copiilor să aducă pentru această activitate o fotografie preferată, prin care ei se pot face cunoscuți cel mai bine colegilor. Pot fi fotografii de la evenimente semnificative pentru ei, cu o persoană anume, cu familia, din prima zi de școală sau... prima lor fotografie. În cazul în care copiii doresc, puteți reveni la această activitate periodic. De asemenea, propuneți-le un spațiu care să devină special destinat acestor expoziții de fotografii. Nu uitați fotografia dumneavoastră!

☒ **Exerciții de autocunoaștere și intercunoaștere**

- **Cum mă văd eu? Cum mă văd ceilalți? Cum aș vrea să fiu?** Exercițiul se poate realiza verbal sau grafic. Puteți să le solicitați copiilor să-și dezvăluie răspunsurile la aceste întrebări mai întâi în perechi. Cine va dori, va prezenta și întregii clase. Discutați cu copiii la ce întrebare le-a fost mai ușor să răspundă și la care cel mai dificil.
- **Ce avem în comun cu ceilalți? Ce ne deosebește?** Se oferă copiilor un set de întrebări (de exemplu, „Cine are doi frați?”, „Cui îi place culoarea roșie?”, „Cui îi place să danseze?”). Pentru fiecare întrebare, copiii observă și notează cu cine au răspunsuri comune și cu cine au răspunsuri diferite.
- **Ce primim și ce oferim?** Fiecare copil primește o petală împărțită în două și notează răspunsurile. Apoi, pe rând, vor lipi petalele pe o foaie de hârtie sau poster pe care este desenată o floare uriașă, în al cărei centru se scrie: „Când suntem uniți, înflorim”. O altă variantă este scrierea pe frunzele unui copac a numelui și a unei calități a fiecărui copil. Ideea este ca fiecare simbol al clasei, fie floare, copac sau altceva să fie ceva original și distinct pentru fiecare clasă.
- **Discurs pe covorașul roșu.** Prezentați covorul roșu (sau de altă culoare) ca fiind al persoanelor importante. Fiecare copil are maxim 5 minute pentru a pregăti un discurs convingător pentru colegi, urmând să-l rostească pe covoraș, în fața clasei. Opțional, se poate vota cel mai apreciat discurs „Sunt o persoană importantă pentru că...”

Cum colaborăm cu familiile elevilor?

„Dacă părinții îi predau plăcerea de a învăța, acest lucru poate face diferența în lumea copilului lor.”
Richard W. Riley,
fost ministru al educației

Știați că ...

- 20-25% dintre elevi spun că părinții lor nu au venit deloc la școală să vorbească cu profesorii lor?
- părinții care nu sunt implicați în educația copiilor nu sunt mai interesați nici de alte aspecte ale vieții acestora?
- atunci când părinții sunt implicați în viața școlii, copiii lor învață mai bine?
- atunci când familia este implicată în educația copiilor, aceștia obțin rezultate mai bune, nu lipsesc de la școală, își fac mai bine temele și au o atitudine pozitivă față de școală?
- familiile care primesc mesaje frecvente și pozitive din partea școlii tind să devină mai implicate în educația copiilor decât acele familii care nu primesc astfel de mesaje?
- mai importantă decât ocupația părinților sau nivelul lor de educație este atitudinea lor față de școală?
- implicarea părinților poate preveni diferite dificultăți, deși cei mai mulți asociază venirea la școală cu o problemă legată de copil?
- doar 17% dintre profesori sunt mulțumiți de implicarea părinților, în timp ce 83% nu sunt?
- există situații când părinții nu știu cum să colaboreze cu profesorii, se tem să vină la școală sau situații când profesorii nu știu cum să abordeze familiile?
- pot interveni așteptări sau credințe greșite: profesorii cred că părinții nu sunt interesați de situația copilului, iar pe de altă parte, mulți părinți consideră că profesorii sunt distanți și nu doresc să-i ajute?

Părinții Cristinei o încurajează și o susțin ori de câte ori ea dorește să învețe ceva nou. De curând s-a mutat în aceeași clasă Simi, doamna dirigintă l-a așezat cu ea în bancă. În prima săptămână nici nu au vorbit, abia dacă se salutau. În ultimele zile însă, Simi i-a povestit despre divorțul părinților și despre faptul că fratele lui mai mic a rămas în grija mamei. El s-a mutat din sat cu tatăl lui, și acum stă mai mult cu bunicii. Tata lucrează pe șantier și vine doar două zile pe săptămână acasă.

Cristina a rămas surprinsă când Simi i-a spus că nici unul dintre părinții lui nu a mers vreodată la școală să se intereseze de situația lui. Mama ar fi vrut, dar cineva trebuia să rămână cu fratele lui mai mic... Dar Simi nici nu ar vrea acum să vină cineva la școală. Poate atunci când era la școala primară și doamna învățătoare îl lăuda în clasă pentru imaginația lui la compunere, dar acum. ...

Implicarea familiei cere energie și efort din partea ambilor parteneri și trebuie considerat un element legitim al educației care influențează dezvoltarea elevilor și învățarea. (Connard, Novick, 1996)

Mituri despre implicarea părinților în viața școlii

☒ **Exercițiu**

- În prima etapă, identificați prin brainstorming cât mai multe mituri sau credințe false despre implicarea părinților.
 -
- Fiecare grup primește un mit prezentat mai jos și este invitat să propună cât mai multe contraargumente.
 - ...
- Suplimentar, puteți propune alături de contraargumente și activități pentru părinți, astfel încât să diminueți miturile descrise.

1. Cea mai bună modalitate de a fi implicat ca părinte este prin intermediul comitetului de părinți sau alte forme de asociere și organizare a părinților.

Nu este suficient pentru un părinte să participe numai la întâlnirile lunare/ semestriale cu părinții organizate în școală pentru a fi considerat implicat în educația copiilor. Pentru a sprijini real procesul de învățare al copilului este nevoie să-i ofere oportunități de învățare atât acasă, sprijinindu-l la teme, asigurându-i un spațiu optim, cât și pe stradă sau la magazin, ajutându-l să ia singur decizii și să aplice în practică lucrurile învățate. Chiar dacă nu face parte din comitetul părinților din școală are dreptul să se informeze în legătură cu activitățile acestuia.

2. Profesorii sunt singurii experți în educația copiilor, iar părinții nu trebuie niciodată să întrebe sau să solicite informații despre ceea ce se întâmplă la școală.

Familia și profesorii au roluri diferite în educația copiilor. Copiii au cele mai mari beneficii atunci când relația între părinți și profesori este bazată pe respect și încredere. Părinții pot iniția discuții cu profesorii copilului pentru a-și clarifica diferite aspecte, iar profesorii le apreciază interesul și îi văd ca parteneri în educația copiilor.

3. Impactul implicării părinților asupra rezultatelor școlare ale copiilor depinde de venitul financiar, nivelul de educație sau statutul profesional.

Cercetările confirmă că implicarea familiei în experiențele școlare ale copiilor are efecte pozitive asupra atitudinii copiilor față de școală, indiferent de situația financiară a părinților sau de nivelul educațional al acestora. Cel mai mult contează atitudinea părinților față de învățare și față de școală. Sunt părinți care nu au mult timp pentru implicarea în activitățile școlii, dar ei pot arăta cât de importantă este educația pentru copil și cât de mult îi interesează progresele copilului.

4. Cei care sunt responsabili de implicarea părinților sunt profesorii, părinții/familia și elevii.

Un parteneriat real între părinți și școală nu se rezumă doar la relația între părinți și profesori. Părinții au nevoie să cunoască toate persoanele care sprijină educația copilului lor: profesorul diriginte, echipa de profesori ai clasei, directorii școlii, consiliul administrativ al școlii și autoritățile publice. Părinții pot influența aceste persoane prin participarea la întâlniri, voturi și dezbateri pe teme legate de educație și drepturile copiilor.

☒ **Exercițiu**

- *Pe grupe, dezvoltați un scenariu pentru un joc de rol cu două etape: în prima să se reflecte neimplicarea părinților, iar în cea de-a doua, interesul și implicarea părinților.*
- *Fiecare grup prezintă în maxim 5 minute situația aleasă.*
- *Analizați împreună:*
 - *Ce au în comun toate jocurile de rol în prima etapă, de neimplicare a părinților? Dar în cea de-a doua, dezirabilă?*
 - *Care era atitudinea cadrelor didactice în prima etapă comparativ cu cea de-a doua?*
- *Listați minim 3 principii de respectat în lucrul cu părinții.*

Puțini profesori au participat la cursuri de formare pe tema relaționării cu părinții și de aceea, ei au nevoie să știe:

- despre copil și despre așteptările familiei sale
- cum să implice familia în procesul de învățare
- cum să vorbească cu părinții, să răspundă intereselor și nevoilor acestora
- să-i sprijine pe părinți pentru ca aceștia să ajute copilul la teme
- să-i implice pe părinți în activitățile din clasă și din școală
- să ia decizii agreeate de părinți
- să respecte diferențele de valori.

☒ **Exercițiu**

- În paginile de mai jos veți găsi un set de recomandări pentru cadrele didactice în lucrul cu părinții și recomandări pentru părinți, utile în relația cu copiii lor și cu profesorii copiilor.
- Împărțiți în trei grupuri, realizați sarcina astfel:
 - **Grupul 1:** pe baza recomandărilor pentru cadrele didactice de mai jos, la care vă rugăm să adăugați și altele, realizați un pliant sau afiș prin care să le faceți cunoscute și altor cadre didactice. Folosiți hârtie colorată pentru a realiza materiale cât mai atractive. Suplimentar, realizați și o ghicitoare folosind cuvinte din pliantul realizat!
 - **Grupul 2:** pe baza recomandărilor pentru părinți în relația cu copii lor de mai jos, la care vă rugăm să adăugați și altele, realizați un pliant sau afiș prin care să le faceți cunoscute

părinților. Folosiți hârtie colorată pentru a realiza materiale cât mai atractive. Suplimentar, realizați și o ghicitoare folosind cuvinte din pliantul realizat!

- **Grupul 3:** pe baza recomandărilor pentru părinți în relația cu profesorii de mai jos, la care vă rugăm să adăugați și altele, realizați un pliant sau afiș prin care să le faceți cunoscute părinților. Folosiți hârtie colorată pentru a realiza materiale cât mai atractive. Suplimentar, realizați și o ghicitoare folosind cuvinte din pliantul realizat!
- Fiecare grup primește un perete din spațiul de formare și își expune produsele realizate.
- Realizați un „tur al galeriei” și pe post-it-uri diferit colorate, oferiți feedback celorlalte grupuri.

Recomandări pentru cadrele didactice

Din ce în ce mai mulți profesori sunt convinși de faptul că implicarea părinților în educație trebuie să aibă loc atât la școală, cât și acasă.

- Comunicați părinților misiunea, valorile, politicile școlii. Pentru a încuraja implicarea părinților, școlile au nevoie să comunice frecvent și clar cu părinții și să le ceară părerile în deciziile care-i privesc pe copiii lor (de exemplu, disciplinele opționale sau regulamentul școlii).
- Dacă toți copiii au șanse egale pentru succes, atunci școlile trebuie să aibă așteptări înalte pentru toți elevii. Acest mesaj va fi explicat părinților și elevilor de către directori și profesori.
- Solicitați părinților să vă comunice:
 - nevoile lor de informații (despre școală, clasă, profesori, comportamentul copilului lor, progrese obținute de copil etc)
 - date despre copil: cum se comportă acasă, relațiile cu alți copii, cum învață acasă, regulile de disciplină pe care le respectă și cele pe care nu le respectă.
 - temerile pe care ei le au în legătură cu școala.
- Practicați politica ușilor deschise. Invitați părinții la activități variate, nu doar la „ședințele cu părinții”. Vor înțelege mai ușor obiectivele și practicile dumneavoastră. Explicați-le părinților cum și când pot veni la școală să vă întâlnească; vorbiți-le despre modul cum faceți anunțurile pentru părinți și despre regulile clasei.
- Elaborați calendarul activităților școlare ale elevilor, dar și un calendar cu activități la care pot participa părinții. Oferiți-l la începutul anului școlar și retrimiteți-l și la începutul semestrului al II-lea. Imaginați activități care să-i surprindă plăcut pe părinți și mai ales, care să le dea posibilitatea să-și pună în valoare calitățile personale sau pe cele de părinte. Creativitatea dumneavoastră va provoca orice părinte, indiferent cât va fi de ocupat! La sfârșitul semestrului sau al anului școlar nu premiați doar elevii, ci și părinții cei mai activi. Acordați diplome aceluia care s-au implicat.
- Creați un mediu confortabil în timpul întâlnirilor cu părinții, astfel încât aceștia să se simtă liberi să își exprime opiniile, să vă adreseze întrebări, să facă recomandări și să împărtășească informații.
- Asigurați-vă că părinții știu cum să-și ajute copilul acasă. Discutați cu ei despre cum stabilesc regulile, oferiți-le informații despre dezvoltarea psihică a vârstei copilului, despre spațiul de învățare etc. Realizați împreună cu elevii pliante, afișe cu informații utile pentru părinți!

- Folosiți periodic un chestionar privind interesele părinților, de exemplu pentru subiectele următoarei întâlniri. Astfel, puteți planifica împreună următoarea întâlnire.
- Asigurați părinții de respectul și încrederea acordate; esențială este și asigurarea confidențialității.
- Vă este util să rețineți în minte faptul că orice părinte dorește ce este mai bun pentru copilul lor. Părinții sunt cei mai puternici apărători ai copilului, fiind fundamental pentru rolul de părinte. Informați-l despre drepturile părinților!

Recomandările practice prezentate în continuare pot fi transmise părinților elevilor dumneavoastră fie la întâlnirile cu ei, fie sub forma unor afișe lucrate cu elevii, pliante sau chiar în revista școlii. Puteți avea un număr al revistei dedicat părinților sau rubrici permanente. Mijloacele moderne pe care le vom avea la dispoziție în următoarea perioadă de timp, ne pot ajuta să realizăm și un site al școlii cu pagini dedicate părinților. De ce nu?

Chestionar pentru învățători și profesori

- Enumerați nevoile dumneavoastră în legătură cu părinții elevilor.
.....
.....
.....
- Apreciați punctele tari și punctele slabe ale relației pe care o aveți cu părinții elevilor.
.....
.....
.....
- Atunci când întâlniți un părinte, despre ce discutați?
.....
- Imaginați-vă ședința cu părinții pe care v-o doriți. Care sunt aspectele importante? Care sunt detaliile de care trebuie să țineți cont pentru reușita întâlnirii?
.....
.....
.....
- Cum puteți ajuta părinții să vină pregătiți la întâlnirile cu dumneavoastră?
.....
.....
- Formulați 3 obiective, priorități și acțiuni necesare dezvoltării unei relații eficiente cu părinții elevilor.
.....
.....
.....
.....
.....

Recomandări pentru părinți

„Îți dorești ce este mai bun pentru copilul tău?
Atunci intră în școala în care învață și... conectează-te!”
Melanie Moore, părintele anului 2004

Aceste recomandări se adresează ambilor părinți, mamei și tatălui deopotrivă, pentru a le fi utile atât în relația cu copilul, cât și în relația cu profesorii copilului. Studiile din ultimii ani dovedesc că atunci când un copil își vede ambii părinți interesați de el și se implică în viața sa școlară, rezultatele lui sunt mult mai bune și beneficiile lui sunt mai evidente.

...în relația cu copilul

- Explicați-i cu răbdare copilului despre așteptările ridicate pe care trebuie să le aibă în legătură cu școala. Fă-l să înțeleagă că școala reprezintă prima prioritate pentru el.
- Dedicăți-i minim 15 minute pe zi în care să vorbiți despre școală, despre cum se simte, despre ce-i place și ce nu, despre nevoile lui etc. În orice caz, aceste minute să le petreceți făcând ceva plăcut împreună.
- Arătați-i copilului că vă interesează ce face la școală. Atunci când se întoarce de la școală și-l veți întreba „Cum a fost azi la școală?”, cel mai probabil, la fel ca în fiecare zi, vă va oferi un răspuns de tipul „Bine...”. Iar dacă pentru dumneavoastră această întrebare este una automată, de ce răspunsul copilului nu ar fi la fel? Așa că, dacă vă veți dori alt răspuns... începeți cu o altă întrebare. Mai trebuie să știm că și momentul și tonul vocii sunt la fel de importante.
- Oferiți copilului un loc liniștit unde să poată învăța. Asigurați-i condiții minime pentru învățat: amenajați-i un spațiu personal și implicați-l în aranjarea lui.
- Ajutați-vă copilul la teme. Asta înseamnă nu să i le faceți dumneavoastră, ci să fiți acolo pentru a-i răspunde la întrebări, să-i oferiți exemple.
- Atunci când nu agreeți metodele de predare sau deciziile vreunui profesor, asigurați-vă că nu vă exprimați nemulțumirea în termeni duri, în prezența copilului. Sunt multe exemple când copilul adoptă aceeași atitudine față de respectivul profesor, iar acest lucru poate perpetua o situație dificilă, nicidecum nu o rezolvă. Este mai eficient să abordați cu tact profesorul respectiv.
- Încurajați-vă copilul să participe la activități școlare sau extrașcolare inedite: concursuri, spectacole, cercuri etc. și să colaboreze cu ceilalți copii/adulți atât la școală, acasă sau în comunitate.
- Stabiliți regulile de comportament în casă, explicați-le copiilor, asigurați-vă că ei le-au înțeles și, mai ales, negociați-le cu ei. Limitați-i accesul la televizor și dicutați ceea ce a văzut și a înțeles. Același lucru este necesar și cu accesul la alte jocuri video sau computer.
- Încurajați orice efort al copilului, lăudați-l și găsiți motive pentru care să-i oferiți feed back pozitiv. Nu-l faceți să se simtă vinovat. Când greșește sau nu poate rezolva un tip de problemă, îi puteți

explica cu răbdare și dragoste care sunt piedicile și ajutați-l să găsească soluții. Nu rezolvați dumneavoastră problemele în locul lui!

- Arătați-vă interesul pentru orice se întâmplă cu copilul. Dezvoltați-vă o relație de încredere, grijă și dragoste cu copilul.
- Ține-ți legătura cu profesorii copilului. Dacă aveți de întrebat ceva sau aveți sugestii, solicitați o întâlnire în care să vorbiți deschis. Este încă o cale prin care copilul știe că este important pentru dumneavoastră. În plus, atitudinea dumneavoastră față de școală va fi imitată de copil.

...în relația cu profesorii

- Prezentați-vă profesorilor. Aflați modul cum doresc aceștia să fie contactați (direct, telefon, anunțați dinainte) și discutați despre cum percep activitatea copilului dumneavoastră în clasă.
- Vorbiți cu profesorii despre progresul copilului la diferite materii și întrebați cum îl puteți ajuta acasă.
- Interesați-vă de eforturile școlii:
 - Care sunt prioritățile stabilite pentru sprijinirea procesului de învățare în acest an școlar?
 - Și-a propus echipa managerială derularea unor campanii de prevenire a abandonului școlar, a violenței, a consumului de tutun / alcool / droguri?
 - Cum este implicată școala în dezvoltarea unui angajament cu comunitatea?
 - Are școala o ofertă pentru educația adulților? Școlile pot organiza cursuri de scurtă durată pentru părinți sau pentru alți adulți din comunitate (limbi străine, computere, consilierea carierei etc.)
- Organizați sesiuni, întâlniri cu invitați. Comitetele de părinți sunt încurajate să identifice experți în cadrul comunității care să vină și să le vorbească părinților și profesorilor pe diverse subiecte de interes pentru aceste grupuri țintă.
- Implicați-vă. Considerați voluntariatul pentru școală necesar pentru implementarea unui program de dezvoltare a parteneriatului dintre școală și părinții elevilor.
- Organizați împreună cu alți părinți evenimente și programe (de exemplu, pentru valorizarea diferitelor culturi existente în școală sau pentru implicarea ambilor părinți în educația copiilor sau pentru promovarea unui stil de viață sănătos).
- Inițiați discuția, dacă școala nu are nici o intenție de a dezvolta programe de implicare a părinților.

Centru pentru părinți

O modalitate eficientă de implicare a părinților este crearea în școală a unui centru pentru părinți. Le este foarte util părinților să întâlnească, într-un mod informal, alți părinți sau profesorii copiilor și să facă schimb de informații, experiențe, să planifice împreună activități.

Este important ca acest centru să fie plasat într-un spațiu accesibil și să aibă un orar care să dea părinților posibilitatea de a-l vizita.

În acest centru, părinții vor găsi informații despre școală, materiale scrise sau video despre subiecte de interes pentru ei și este util și accesul la un computer, eventual cu Internet.

Exercițiu

- Împărțiți pe grupe numite: clubul arhitecților, clubul juriștilor, clubul economiștilor, clubul actorilor și clubul agenților de publicitate, realizați sarcina astfel:
 - **Clubul arhitecților:** creează un design al spațiului destinat unui centru pentru părinți, cu ajutorul materialelor necesare: foarfece, coli de flipchart, coli colorate, post-it, markere, lipici, sfoară.
 - **Clubul juriștilor:** concep un set de principii, reguli pentru părinții implicați în activitățile centrului.
 - **Clubul economiștilor:** calculează costul necesar unui centru pentru părinți, pe baza unei schițe de buget (categorii de cheltuieli, costuri, sursa banilor).
 - **Clubul actorilor:** este format de fapt, din... părinți care desfășoară o activitate în centrul lor. Grupul listează câteva activități care se pot desfășura în acest centru și prezintă celorlalte grupuri o secvență de 3 minute, sub forma unui joc de rol.
 - **Clubul agenților de publicitate:** concepe cât mai multe mesaje promoționale, ca argumente la centrele pentru părinți. Pot realiza și un spot publicitar, o sigla necesare unui astfel de centru.
 - Fiecare club își prezintă rezultatele și primește feedback de la celelalte.

Părinților le este mult mai util acest centru când se implică în organizarea lui, chiar de la înființare. Desigur, personalul didactic este invitat să colaboreze cu părinții.

Etapele necesare de parcurs la început sunt:

- identificarea nevoilor și resurselor pentru acest centru,
- realizarea unei prime întâlniri și constituirea unei echipe de bază,
- contactarea altor părinți interesați,
- stabilirea priorităților,
- recrutarea părinților și chiar organizarea pe departamente.

Proiecte sau cursuri pentru / cu părinți

Părinții pot propune derularea unor proiecte sau cursuri pentru și cu părinți în diferite domenii sau teme, de tipul:

Învățare

- Descoperiți punctele tari în învățare ale copilului
- Stilul de învățare al copilului
- Cum motivăm copilul să învețe
- Cum ajut copilul să citească, să scrie și să calculeze
- Cum dezvoltăm memoria copilului
- Învățați copilul că își poate asuma riscuri

Școala

- Cum întrebăm copilul despre profesori și despre școală
- Când decidem schimbarea clasei/ a școlii

- Cum ne pregătim pentru întâlnirea cu ceilalți părinți și cu profesorii
- Implicarea taților în educația copiilor,
- Sprijinirea părinților singuri,
- Părinți tutori pentru elevi
- Contacte cu parteneri din afara școlii
- Bază de date cu servicii pentru copii

Dezvoltarea fizică, sănătate

- Dezvoltarea fetelor/băieților
- Afecțiunile cronice ale copiilor
- Stilul alimentar al familiei
- Sportul în viața familiei
- Cum dezvoltăm o imagine corporală sănătoasă copiilor
- Cum vorbim despre sexualitate cu copilul: responsabilitatea părinților

Dezvoltarea comportamentală și emoțională

- Disciplina pozitivă
- Autodisciplina
- Cum învățăm copilul să aibă încredere în sine
- Cum recunoaștem dificultățile emoționale ale copilului

Resursele familiei: timp liber, bani

- Cum ajutăm copilul să privească critic emisiunile TV
- Jucării și jocuri
- Cum discutăm cu copiii despre bani

Comportamente cu risc, alcool, droguri

- Cum învățăm copiii să se comporte cu persoanele necunoscute
- Cum explicăm copiilor dependența de alcool sau alte substanțe

Adăugați și altele:

-

Exercițiu pentru profesori și părinți

Ce doresc / au nevoie să știe profesorii Cele mai bune surse de informații despre elevi

...

...

Ce doresc / au nevoie să știe părinții Cele mai bune surse de informații despre copii

...

....

(Preluare din „Teaching for learning, 1999)

Bibliografie

1. ***(2002). *Student life: school, home and community*. The American Teacher.
2. Clark, A.M., (1999) *Parent-Teacher Conferences: Suggestions for Parents*. ERIC Digest.
3. Frankland, A., Sanders, P. (1999). *First step in counselling. Next step in counselling*, UK
4. Katz, G. L., Aidman, A., Reese, D. A., Clark, A.M., (1996) *How Can We Prevent and Resolve Parent-Teacher Differences?*, ERIC Digest
5. Kreider, H., (1998) *Families and Teachers as Partners*, <http://npin.org>
6. National Association for the Education of Young Children, (1999) *Building Parent-Teacher Partnerships*, <http://npin.org>

Teoria Inteligențelor Multiple (TIM)

*Scopul este clar:
Fiecare copil ar trebui să fie capabil
să se dezvolte la maximum de capacitate
în conformitate cu potențialul propriu.*

Ce aduce nou TIM ? Știați că:

- Profesorii nu recunosc întotdeauna creativitatea și imaginația la copiii?
- Mulți copii nu au rezultate bune la școală pentru că o consideră plictisitoare și inutilă?
- Unii copii sunt foarte atenți la anumite ore dar creează probleme la altele?
- În istorie sunt foarte multe exemple de personalități care nu s-au bucurat de anii de școală?
- Următoarele celebrități nu au demonstrat performanțe școlare dar au avut un remarcabil succes în domeniul lor de activitate?
 1. Un editor l-a concediat pe Walt Disney pentru lipsă de idei creative.
 2. Winston Churchill a rămas repetent în clasa a 6 a.
 3. Profesorii lui Thomas Edison nu o dată i-au reproșat că nu este capabil să învețe ce i se preda.

Povestea lui Mihai

În fiecare dimineață, Mihai își începe ziua de școală cu inima îndoită de neliniște. Deși în clasa a 5 a încă mai are nevoie de mai mult timp decât ceilalți copii atunci când se citește lecția dintr-o carte de școală. Și este foarte neplăcut să o auzi pe Rodica, toți profesorii o laudă. Deși îți place cât de frumos recită. La desenele lui nu se uită niciodată nimeni. La orele de desen sunt teme obligatorii și nu prea pare nimeni interesat de jocul de culori pe care l-a inițiat.

O nouă zi de școală. Prima oră este de literatură română. Numai cu gândul la rezumatul unui text literar simte că îi transpiră palmele.

Dar ce să vezi ? Doamna , e nouă, ce este drept , le cere cu totul altceva. Nu îi vine să își creadă urechilor când aude următoarele cuvinte: "Dragi copii, astăzi aș dori să scoateți o foaie de hârtie și să începeți să desenați despre ceea ce tocmai am citit." Nici un rezumat, nici o vorbă despre complicatele idei principale. Entuziasmat , Mihai a luat culorile și ar fi început imediat să deseneze. Dar ce? Nu prea a fost atent la ceea ce s-a citit așa că...a fost o mare bucurie când a auzit glasul doamnei sugerând celor care mai au nevoie de o lectură suplimentară să se adune în Centrul pentru Lectură inițiat într-un colț al sălii de clasă. După o nouă lectură, cu gândul la bucuria de a desena, Mihai a încercat să rețină cât mai multe detalii (pentru desen).

De data aceasta i-a plăcut mult lecția. Și lui, și lui Paul. Paul lucra la o mică scenetă împreună cu încă 3-4 copii. Pentru același lucru: să reprezinte ceea ce au citit. Lor nu le prea place desenul, ceea ce lui Mihai îi este greu să înțeleagă. Rodica însă lucrează în grupul ei, cine știe ce lucruri complicate. Ei știu lecția aproape pe de rost. Și tare frumos lucrează, scriu chiar ei înșiși povești ...dar nu prea desenează.

Emil însă nu prea este mulțumit pentru faptul că deși a lucrat în Centrul pentru lectură lui nu îi place textul. Lui îi place sportul și i-a și mărturisit lui Mihai că un text despre Andrei Pavel l-ar citi cu toată plăcerea.

Noua doamnă profesoară auzindu-i discutând nu a intervenit, însă a doua zi de dimineață Emil a găsit pe bancă un articol despre povestea reușitei lui Andrei Pavel.

Ce frumos ar fi dacă la fiecare oră, domnii profesori ne-ar ajuta să învățăm astfel!

Probabil fiecare dintre noi a observat cât de diferite sunt comportamentele elevilor la clasă. Dar poate că nu întotdeauna am știut să ne racordăm predarea la nevoile, interesele și profilul de inteligență al elevilor.

Teoria Inteligențelor Multiple nu schimbă ceea ce avem de predat, ne ajută doar să schimbăm modul în care lucrăm cu elevii, ne ajută să înțelegem faptul că elevii pot fi deștepti în diferite feluri și ne instrumentează în a-i ajuta să evolueze în mod diferit.

„Este de cea mai mare importanță să recunoaștem și să dezvoltăm toată diversitatea de inteligențe umane și toate combinațiile de inteligențe. Dacă recunoaștem acest lucru, cred că vom avea cel puțin o mai bună șansă de a ne ocupa în mod adecvat de problemele pe care le întâmpinăm în viață.”
Spune Howard Gardner, autorul Teoriei Inteligențelor Multiple în 1993.

Teoria Inteligențelor Multiple a fost pentru prima oară publicată de către Howard Gardner în lucrarea *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences* în 1983. Teoria sa este rezultatul unor îndelungi cercetări în studiul profilelor cognitive ale copiilor supradotați, autiști, savanți idioti, oameni cu dificultăți în învățare, a persoanelor aparținătoare a diferite culturi.

Concluzia la care ajunge Gardner este că:

- Inteligența nu este o trăsătură înăscută care domină celelalte abilități pe care le au elevii.
- Nu pune la îndoială existența unei inteligențe generale dar aduce probe conform cărora definiția tradițională a inteligenței nu acoperă posibilitățile cognitive recent descoperite.
- Rezultatele cercetării sugerează faptul că inteligența este localizată pe diferite zone ale creierului care sunt conectate între ele, se susțin una pe alta, dar pot funcționa și independent dacă este nevoie. Se pot dezvolta în condiții optime de mediu.

Descoperirile lui Howard Gardner au fost preluate cu mare interes de comunitatea educațională internațională. Aceasta, de altfel era obișnuită cu un alt mod de a aborda inteligența: unică, măsurabilă, indicator al succesului academic.

Note biografice: HOWARD GARDNER

Autor a 18 cărți traduse în 21 de limbi și sute de articole, Howard Gardner este cel mai bine cunoscut în cercurile educaționale pentru Teoria Inteligențelor Multiple care se constituie ca o critică adusă teoriilor tradiționale asupra inteligenței conform cărora inteligența este unică și măsurabilă prin instrumente standard psihometrice.

Gardner, despre el însuși

“Timp de mulți ani am condus două cercetări asupra capacităților cognitive și de folosire de simboluri, una la copii normali și a doua cu adulți care au suferit deteriorarea creierului. Interesul meu de a sintetiza aceste eforturi m-a ajutat să dezvolt și să introduc Teoria Inteligențelor Multiple în lucrarea „Frames of Mind” în 1983. Am fost implicat în eforturile de reformă în educație din Statele Unite. În 1986 am început să predau la Harvard Graduate School of Education. Am 4 copii. Pasiunea mea este familia și munca. Îmi place arta și să călătoresc. Liniile principale ale muncii mele au fost descrise în cărțile pe care le-am publicat. Pentru informații suplimentare despre munca mea trimiteți corespondență pe adresa: hgasst@py.harvard.edu.”

Inteligența tradițională vs. TIM

Inteligența Tradițională în Educație

În mod tradițional, inteligența presupune că abilitățile de a învăța și a acționa derivă dintr-o capacitate cognitivă uniformă. Unii cercetători au încercat să măsoare inteligența pentru a evalua rezultatele academice ale elevilor. Alfred Binet și Theodore Simon în 1905 la Paris au dezvoltat primul test de analiză a inteligenței copilului, la început pentru a-i descoperi neajunsurile intelectuale. Foarte curând însă acest test a fost folosit pentru a măsura inteligența omului, adică indicele nivelului de dezvoltare al inteligenței stabilit prin raportarea vârstei mentale la vârsta cronologică exprimat printr-un raport înmulțit cu 100. Testul Stanford – Binet pleacă de la premisa conform căreia oamenii se nasc cu o cantitate fixă de inteligență al cărui nivel nu se schimbă pe parcursul vieții și care se constituie din abilități logice și verbale.

Abilitățile Cognitive Multiple în Educație

Teoria Inteligențelor Multiple nu anulează importanța acestor teste. Semnificația acestei teorii constă în extinderea conceptului spre alte inteligențe în plus față de cea logico-matematică și verbal-lingvistică care sunt măsurate prin testul tradițional.

Teoria Inteligențelor Multiple subliniază faptul că fiecare om are mai multe tipuri de inteligență, și anume: inteligență verbal-lingvistică, logico-matematică, muzical-ritmică, corporal-kinestezică, vizual –spațială, intra și interpersonală, naturalistă. Abilitățile cognitive multiple pot să fie identificate, stimulate și dezvoltate. Ele reflectă modalități diferite de a interacționa cu lumea.

Pedagogia IM implică faptul că profesorii pot să predea și să evalueze în mod diferit pe baza forței și a slăbiciunii intelectuale ale indivizilor. Își pot structura activitățile de învățare în jurul perspectivei multiple de rezolvare a unei probleme prin folosirea diferitelor tipuri de inteligențe.

În acest context derivat din teoria lui Gardner misiunea profesorilor este de a dezvolta strategii de predare care să permită elevilor să își demonstreze modalitățile multiple de a înțelege și valoriza propria lor unicitate.

Redefinirea Inteligenței prin TIM

După H.Gardner, oamenii posedă cel puțin opt inteligențe, fiecare corelată cu o zonă specifică de pe creier.

El definește **„o inteligență”** ca fiind :

- Calea prin care un individ poate să își rezolve problemele de viață reală;
- Abilitatea de a crea un produs sau de a oferi un serviciu care este de valoare în cel puțin o cultură;
- Potențialul de a găsi sau de a crea soluții care să faciliteze achiziția de cunoaștere nouă;

Ce spune H. Gardner ? (Gardner, *Frames of Mind*, 1983)

- „Există o inteligență în sunet și una în mișcare, în culoare și în relația interumană.”
- „Muzica este o corporalizare a inteligenței care este în sunet.”
- „Poetul este o persoană care nu uită niciodată anumite impresii despre care scrie.”
- „Există limbaje, altele decât cuvintele, simbolurile, limbajele naturii. Există limbajul corpului.”

- „*Inteligența socială, dezvoltată la început să rezolve probleme de natură interpersonală, în timp și-a găsit expresia în crearea instituțiilor sociale.*”

Cele opt inteligențe sunt:

1. **Inteligența verbal –lingvistică** sau inteligența cuvintelor.
2. **Inteligența logico-matematică** sau inteligența numerelor și a rațiunii
3. **Inteligența vizual-spațială** sau inteligența imaginilor, desenului și a picturii
4. **Inteligența muzical –ritmică** sau inteligența tonului, ritmului și a timbrului
5. **Inteligența corporal-kinestezică** sau inteligența întregului corp
6. **Inteligența interpersonală** sau inteligența interacțiunilor sociale
7. **Inteligența intrapersonală** sau inteligența autocunoașterii
8. **Inteligența naturalistă** sau inteligența tiparelor, regularităților și a comportamentelor

La ora actuală, se pune în discuție existența celei de-a noua inteligență, inteligența existențială care însă este încă supusă cercetărilor!

Inteligențele sunt în mod specific legate de conținuturi. Aceste inteligențe există datorită tipurilor de conținuturi informaționale pe care le găsesc oamenii în viața de fiecare zi: informații numerice, informații de localizare spațială, informații despre oameni. Cele mai multe dovezi de stil personal derivă din modul în care fiecare individ se raportează la aceste conținuturi. Datorită combinației de inteligențe, unii copii sunt interesați, gânditori și angajați în activități pe anumite conținuturi în timp ce aceiași copii devin irascibili, impulsivi și neatenți pe alte conținuturi. (*adaptare din Frames of Mind, 1993, reeditată la aniversarea a 10 ani*)

Întrebare: Cum recunoaștem diferitele tipuri de inteligențe ?

Fiind atenți la noi înșine și la cei din jur!

Cel care:

- Gândește în cuvinte
- are o bună memorie pentru nume, locuri, date, etc.
- îi place să citească, să scrie și să spună povești
- înțelege ordinea și sensul cuvintelor
- explică ușor
- are un umor lingvistic remarcabil
- convinge ușor, este persuasiv în vorbire și scriere
- face analize metalingvistice cu ușurință

manifestă inteligența verbal – lingvistică.

☒ **Exercițiu de autocunoaștere**

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Înțeleg ușor ordinea și sensul cuvintelor?
- Sunt convingător atunci când intervin în cursul unei acțiuni?
- Am umor?
- Am tendința de a explica celor din jur?

Cel care:

- are plăcerea de a rezolva probleme, de a lucra cu cifre

- raționează inductiv și deductiv
- are un bun discernământ în ceea ce privește relațiile și conexiunile
- realizează calcule complexe
- are gândire științifică

manifestă inteligență logico-matematică.

☒ **Exercițiu de autocunoaștere**

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Recunosc tipare abstracte?
- Pot realiza calcule complexe?
- Deduc ușor relații și conexiuni?
- Am o gândire științifică?
- Caut să îmi secventez demersurile în mod logic?

Cel care:

- are imaginație activă
- își formează imagini mentale(vizualizează)
- se orientează ușor în spațiu
- recunoaște relații și obiecte spațial
- are percepții corecte din diferite unghiuri
- reprezintă ușor grafic prin pictură, desen, sculptură

manifestă inteligență vizual-spațială.

☒ **Exercițiu de autocunoaștere**

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Am o imaginație activă?
- Formez imagini mentale?
- Mă orientez ușor în spațiu?
- Am o percepție corectă din diferite unghiuri?
- Recunosc relațiile dintre obiecte în spațiu?

Cel care:

- poate controla în mod voluntar mișcările corpului
- își poate programa mișcări ale corpului
- face ușor legătura dintre corp și minte
- are abilități mimetice

manifestă inteligență corporal-kinestezică.

☒ **Exercițiu de autocunoaștere**

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Îmi pot controla în mod voluntar mișcările?
- Am abilități mimetice?
- Pot să îmi programez mișcările?

Cel care:

- apreciază structura muzicii și a ritmului
- are "scheme" sau "cadre" pentru auzirea muzicii
- este sensibil la sunete și tipare vibraționale
- recunoaște, creează și reproduce sunete, ritmuri, muzică, tonuri și vibrații
- apreciază calitățile caracteristice ale tonurilor și ritmurilor

manifestă inteligență muzical-ritmică.

☒ **Exercițiu de autocunoaștere**

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Apreciez structura muzicii?
- Formez scheme în minte atunci când aud muzica?
- Sunt sensibil la sunete, melodie și ritm?
- Sesizez calitatea tonului vocii de exemplu?

Cel care:

- comunică eficient verbal și non-verbal
- este sensibil la sentimentele, temperamentul și motivația celor din jur
- optează pentru lucrul în cooperare
- le place să lucreze în grup
- dau dovadă de înțelegerea perspectivelor celorlalți
- sunt capabili să cedeze și să păstreze sinergie

manifestă inteligență interpersonală.

☒ **Exercițiu de autocunoaștere**

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Lucrez bine în grup?
- Îmi place să învăț împreună cu cineva?
- Am abilitatea de a discerne între intențiile și comportamentele celorlalți?
- Pot să "mă pun în locul celui alt?"

Cel care:

- are capacitate de concentrare
- tendință de a reflecta asupra realității înconjurătoare și a naturii umane
- își dezvoltă ușor abilitățile metacognitive
- sunt conștienți de propriile sentimente
- are simțul transpersonal al sinelui
- are abilități de gândire și rațiune de ordin superior

manifestă inteligență intrapersonală.

☒ **Exercițiu de autocunoaștere**

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Mă concentrez ușor?
- Reflectez des la ce mi se întâmplă?
- Sunt capabil să exprim diferite sentimente?

Cel care:

- are dezvoltat simțul de comuniune cu natura
- recunoaște și clasifică ușor membri a diferite specii
- apreciază impactul naturii asupra sinelui și a sinelui asupra naturii
- recunoaște tipare și comportamente

manifestă inteligență naturalistă.

☒ Exercițiu de autocunoaștere
--

Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- Mi se spune că dau gust bun mâncărilor?
- Îmi place natura?
- Prefer tratamentele naturiste?

Îmi place să descompun în elemente și să recompun textele de învățat?

Care sunt oportunitățile de instruire pe care le oferă această teorie ?

Pot fi identificate cel puțin trei modalități prin care această teorie poate fi folosită de către educatori:

1. Cunoașterea profilului de inteligență al elevilor pentru cultivarea potențialului bio-psihologic al fiecărui elev.
2. Examinarea strategiei proprii de instruire din perspectiva diferențelor de potențial uman
3. Contribuție la instruirea diferențiată a elevilor în conformitate cu profilul lor de inteligență.

Oportunitatea 1: Cunoașterea profilului de inteligență a elevilor.

În tabelul de mai jos se găsesc scurte descrieri ale copiilor care manifestă anumite înclinații, talente, "inteligențe" precum și câteva repere privitoare la modul în care se pot identifica, stimula și dezvolta acestea.

Cum se manifestă elevul?	Cum gândește elevul?	Ce îi place să facă ?	Zone de performanță	Zone de intervenție	Profil de învățare
VERBAL/ LINGVISTIC • are o bună memorie pentru nume, locuri, date, etc. • îi place să citească, să scrie și să spună povești • înțelege ordinea și înțelesul cuvintelor • explică ușor • are un umor lingvistic remarcabil	În cuvinte/ sintagme în propoziții/ fraze în metafore	Să citească Să scrie Să povestescă Să se joace cu cuvintele Să participe la jocuri lingvistice	În povestit, descrieri, metafore În a-și aminti: nume de persoane nume de locuri date amănunte/ detalii	Prin : cărți, casete -jurnal - dialoguri, discuții -dezbateri	-spunând -auzind -citind -vazând cuvinte

- convinge ușor, este persuasiv în vorbire și scriere - face analize metalingvistice cu ușurință					
LOGIC/ MATEMATIC - îi place să rezolve probleme, să lucreze cu cifre - raționează inductiv și deductiv - are un bun discernământ în ceea ce privește relațiile și conexiunile - realizează calcule complexe - are gândire științifică	în raționamente în formule și algoritmi	Să lucreze cu numere Să formuleze întrebări Să găsească explicații să caute structuri și relații Să experimenteze Să calculeze Să rezolve probleme de logică	- matematica - logica - raționamente - rezolvare de probleme	-materiale cu care să experimenteze - materiale științifice/ de laborator - excursii la muzeul de științe, observator	Algoritmizând - operând cu structuri abstracte - cautând relații logice
VIZUAL/ SPAȚIAL - are imaginație activă - își formează imagini mentale(vizualizează) - se orientează ușor în spațiu - recunoaște relații și obiecte spațiale - percepții corecte din diferite unghiuri - reprezintă ușor grafic prin pictură, desen, sculptură	în imagini în forme în culori	să deseneze, să proiecteze, să construiască să vizeze cu ochii deschiși să folosească imagini,desene, poze pentru a se exprima diapozitive	-a-mi imagina lucruri - a sesiza schimbări - a citi hărți, grafice - jocuri puzzle, labirinturi	-imagini, diapozitive - filme, video - jocuri LEGO, puzzle - cărți ilustrate, labirinturi - jocuri de imaginație - vizite la muzeul de artă	vizualizând - folosindu-mi ochii - lucrând cu imagini/ culori
MUZICAL/ RITMIC - apreciază structura muzicii și a ritmului - are "scheme" sau "cadre" pentru auzirea muzicii - este sensibil la sunete și tipare vibraționale - recunoaște,crează și reproduce sunete,ritmuri,muzică,tonuri și vibrații - apreciază calitățile caracteristice ale tonurilor și ritmurilor	prin ritmuri prin melodii	Să cânte, să fredoneze melodii să fluiere să asculte muzica să cânte la un instrument muzical să bată ritmul să fie punctual	-a recunoaște sunete - a învăța sunete/melodii - a-mi aminti melodii - a ține ritmul - a sesiza tonuri si ritmuri	-timp de cântat - ore de muzică - mers la concerte - instrumente muzicale	-prin ritm - prin melodii - cu ajutorul sunetelor - prin muzică
CORPORAL/ KINESTEZIC poate controla în	prin senzații somatice prin gesturi și	Să se miște, Să gesticuleze Să atingă și sa	-activități fizice (sporturi) - dans / actorie	-locuri de rol - mișcare, sport, jocuri	-prin mișcare - prin atingere

- mod voluntar mișcările corpului - își poate programa mișcări ale corpului - face ușor legătura dintre corp și minte - are abilități mimetice - funcții corporale îmbunătățite	mișcări	pipăie obiecte Să folosească limbajul trupului Să lucreze cu mâinile Să danseze	- activități mestesugaresti	- experiențe tactile - ocazii de a construi - învățare experiențială	- prelucrând informația prin senzații corporale
NATURALIST - are dezvoltat simțul de comuniune cu natura - recunoaște și clasifică ușor tipare și comportamente - apreciază impactul naturii asupra sinelui și a sinelui asupra naturii	prin elemente din natură prin forme naturale în categorii/ clasificări	Să observe animale și plante Să facă experiențe să clasifice să se ocupe de grădinarit	-a îngriji plante/animale - încadra în categorii - a observa diferențe	-acces la natură - ocazii de a lucra cu animale - instrumente de investigare a naturii (lupa, binoclu etc.)	-clasificând - încadrând în categorii - observând evoluții
INTERPERSONAL - comunică eficient verbal și non-verbal - este sensibil la sentimentele motivația celor din jur - optează pentru lucrul în cooperare - dau dovadă de înțelegerea perspectivelor celorlalți - sunt capabili să creeze și să păstreze sinergie	-prin raportare la alții - verificându-mi ideile prin ale altora	Să aibă mulți prieteni Să discute cu oamenii Să facă parte din grupuri cu interese comune Să organizeze și să conducă Să negocieze, să manipuleze oamenii Să participe la evenimente	-a înțelege oamenii - organizare și conducere - comunicare - a manipula pe alții - a media conflicte	-prieteni - jocuri de grup - întâlniri, activități de grup - activități în comunitate - ucenicie	comparând - stabilind relații - discutând, punând întrebări - cooperând/ în echipă - împărțind
INTRAPERSONAL - are capacitate de concentrare - tendință de a reflecta asupra realității înconjurătoare și a naturii umane - își dezvoltă ușor abilitățile metacognitive - sunt conștienți de propriile sentimente - simțul transpersonal al sinelui - abilități de gândire și rațiuni de ordin superior	-in relațiile cu propriile nevoi, sentimente și scopuri	Să lucreze singur să își urmărească propriile interese Să se autoevalueze Să se planifice să reflecteze	-a mă cunoaște/ înțelege - a-mi urma instinctul - a-mi urmări interesele proprii - a fi original - a mă axa pe propriile visuri/sentimente	-locuri secrete - singurătate - opțiuni - proiecte individuale	-învățând singur - prin proiecte individualizate - în ritmul propriu - având propriul meu spațiu

Oportunitatea 2. Examinarea strategiei proprii de instruire

1. CUNOAȘTEREA PROPRIULUI PROFIL DE INTELIGENȚĂ

Th. Armstrong (1994) consideră că înainte de a aplica un model de învățare în clasă educatorii ar trebui să îl aplice asupra propriei persoane. Astfel, înainte de a aplica Teoria Inteligențelor Multiple în clasă se recomandă a se determina propriul profil de inteligențe. Pentru acest lucru aveți inventarul de mai jos pe care îl puteți utiliza ca pe un mic test de diagnoză.

Scopul activității: Să se identifice dominantele profilului de inteligență personal.

Instrucțiune: În tabelul de mai jos se găsește un număr de activități.

Pas 1. Adăugați la această listă o activitate preferată.

Pas 2. Incercuiți acele activități care vă atrag. Opțiunile nu sunt limitate ca număr.

Pas 3. Analizați modul în care vă implică activitatea din perspectiva inteligențelor multiple.

De exemplu:

- Din ce perspectivă îmi place grădinaritul?
 1. pentru că îmi place să sap în grădină - *perspectivă corporal-kinestezică*
 2. îmi place să plantez - *perspectivă naturalistă*
 3. îmi place să aranjez spațiul pe culori, forme - *perspectivă vizual spațială*
 4. îmi place că pot să lucrez singur în grădină, așa mă relaxez - *perspectivă intrapersonală*
 5. îmi place liniștea, sunetele naturii - *perspectivă muzical-ritmică*
 6. îmi place, dacă ieșim la lucru cu familia, cu prietenii - *perspectivă interpersonală*

Activitățile pot să ne atragă din diferite perspective. Dacă grădinaritul este o activitate preferată nu înseamnă în mod neapărat necesar că una din dominantele de inteligență este cea naturalistă după cum reiese din exemplul de mai sus.

După ce ați analizat fiecare activitate din perspectiva diferitelor tipuri de inteligențe implicate completați coloanele corespunzătoare lor pentru fiecare activitate selectată. Veți obține voturi mai multe pentru un anumit număr de inteligențe pe care le puteți considera dominate.

Informația obținută vă ajută să identificați căile prin care reușiți să rezolvați probleme mai ușor. Aveți de asemenea informații despre ce fel de activități să nu angajați pentru o miză mare.

Activitate preferată	Verbal-lingvistică	Logico-matematică	Vizual - spațială	Muzical-ritmică	Corporal Kinestezică	Intra personală	Inter personală	Naturalistă
IMI PLACE								
Țin un jurnal personal								
Să fac fotografii								
Să ascult muzică								
Sunt terapeutul familiei								
Să lucrez la calculator								
Grădinaritul								

Să construiesc - renovez								
Să dansez								
Să merg în excursie								
Să merg la teatru								
Să gătesc								
Să pescuiesc								
Să particip la sporturi de echipă								
Să scriu poezii								
.....								

Activitatea se poate desfășura împreună cu un partener cu care se discută și prin acesta se conștientizează mai ușor perspectiva din care optăm pentru o activitate sau alta.

INTERPRETARE

Odată ce se știu mai multe lucruri despre propriul profil de inteligențe, opțiunile individuale în proiectarea și realizarea lecției pot avea un impact mai mare asupra elevilor. Scopul inventarului propriu de inteligențe multiple este ca prin experiența trăită să înțelegem ce important este să angajăm prin lecție tipuri de activități de învățare diferite în conformitate cu individualitățile reale ale elevilor.

Planul de lecție IM

- **Pasul 1** în elaborarea planului de lecție din perspectiva IM este formularea unor întrebări care să ne ajute să descoperim oportunitățile prin care putem implica cât mai multe inteligențe la oră.

Întrebări posibile:

1. Cum pot să folosesc cuvântul scris sau vorbit la oră ?
2. Cum pot să includ calcule, gândirea critică, clasificări în cadrul lecției?
3. Cum pot să folosesc culorile, graficele, organizatori grafici, desenul în diferite momente ale lecției?
4. Când pot să folosesc ritmuri diverse, sunete specifice din mediul înconjurător, muzica ?
5. La ce moment al lecției ar fi potrivit un exercițiu de învățare bazat pe mișcare, dramatizare?
6. Când este important să utilizez timpul și spațiul de învățare în mod individual?
7. Când folosesc lucrul în perechi și grup mic și care sunt criteriile pe baza cărora alcătuiesc grupurile?
8. Când pot să utilizez tipare, clasificări și diverse asociații cu mediul înconjurător, cu viața de fiecare zi?

- **Pasul 2** în planificarea lecției este enumerarea metodelor și procedeele pe care le folosim cel mai des pentru a identifica tipurile de inteligențe pe care le activăm cel prin intermediul acestora. Pentru identificarea, stimularea sau dezvoltarea abilităților cognitive multiple se recomandă folosirea unui meniu instrucțional cât de diversificat. Este o condiție de bază în noua abordare strategică a lecției.

Pentru diversificarea metodologiei de lucru folosite la clasă propunem o activitate de autoevaluare prin care alcătuind lista de metode, tehnici și procedee pe care le utilizăm frecvent în instruire pe acestea să le asociem cu categoriile de inteligență enumerate mai jos.

EXEMPLU

- activități de vizualizare
- prelegere interactivă
- folosirea de organizatori grafici
- demonstrații științifice
- dezbateri
- jocuri de cuvinte
- excursii tematice în teren
- mima
- învățarea pe perechi
- asaltul de idei
- ținerea unui jurnal personal
- povestire
- jocuri de gândire logică
- joc de rol
- confecționare de colaje
- scrierea unui eseu pe suport muzical
- studiu de caz

Corporeal Kinestezică	Intrapersonală	Interpersonală	Lingvistică	Logico- matematică	Muzicală	Spațială	Naturalistă

Se recomandă a se lucra împreună cu colegi de diferite discipline pentru a observa diferențele individuale în alegerea metodologiei de lucru la clasă precum și pe cele care derivă din specificul disciplinei predate.

- **Pas 3.** Faceți-vă însemnări pentru a vă reaminti când și cum să folosiți fiecare inteligență în lecție. Se poate folosi un grafic pentru fiecare zi și un grafic pentru o săptămână. La sfârșitul unei săptămâni controlați să vedeți dacă v-ați concentrat pe cele 8 tipuri diferite de inteligență. Ce schimbări, dacă sunt ați dori să faceți în metoda de predare? De ce? De ce nu?

Inteligențe	Activate Da/Nu	Motivul (EXEMPLE)	Descrierea activității de învățare	Ce fac elevii ?
Corporeal- Kinestezică		• pentru a stimula mobilitatea		
Intrapersonal		• a dezvolta capacități de autocunoaștere		
Interpersonal		• a dezvolta sensibilitatea la sentimentele celorlalți • interanțiunea eficace cu ceilalți		
Verbal-Ligvistică		• a folosi limbaje și cuvinte diferite		

		pentru a explica un înțeles		
Logico-Matematică		• a aborda problemele logic		
Muzical-Ritmică		• a dezvolta sensibilitatea la sunetele din mediul înconjurător și la tipurile de ritm, nivelul sunetului și al timbru		
Vizual-Spațială		• pentru a percepe lumea vizuală și spațială corect		
Naturalistă		• a dezvolta sensibilitatea la lumea naturală pentru a vedea conexiuni în mediul înconjurător		

Folosind un asemenea exercițiu de observare se poate constata că sunt perioade lungi de timp în care nu reușim să activăm decât un număr minim de abilități cognitive fiind că de cele mai multe ori conținutul lecției nu favorizează acest tip de abordare.

- **Pas 4.** Indiferent de specificul conținuturilor informaționale se recomandă exerciții de proiectare în vederea dezvoltării competenței de diversificare a strategiei de instruire prin filtrul inteligențelor multiple.

Îmbogățirea strategiei didactice personale ar trebui să fie o constantă în dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice.

**Mai jos sunt prezentate câteva exerciții de proiectare.
REFLECTAȚI!**

Exercițiul 1

Obiectiv: Recunoașterea formelor din mediul înconjurător

Procedura.

- **ETAPA 1.** Se împarte clasa în mai multe grupuri de câte 4-5 participanți. Fiecare grup primește o revistă. Ca sarcină de lucru, fiecare grup are de depistat toate cercurile din 2 imagini preselectate.
- **ETAPA 2.** Instrucțiune: Imaginați-vă că trăiți într-o lume fără cercuri. Desenați/scrieți un scurt text literar/faceți un colaj/jucați o scenetă despre o lume fără cercuri.

Care sunt inteligențele activate?**Exercițiul 2**

Obiectiv: Adecvarea sistemului numeric la activitățile cotidiene

Procedură: Timp de o săptămână elevii înregistrează prin diferite modalități (înregistrare contabilă, desen, eseu, jurnal, calendar) cum sunt folosite numerele în viața de fiecare zi (numere de telefon, scoruri la meciuri, banii într-un magazin).

Care sunt inteligențele activate ?**Exercițiul 3**

Obiectiv: Recunoașterea istoriei vieții unui om într-o biografie

Procedură: Discutați cu copii despre viața lor și despre ce ar dori să aibă în povestea vieții lor.

Instrucțiune: Scrieți, desenați, povestiți, contabilizați, elaborați formula matematică, ilustrați prin colaje povestea vieții voastre.

Care sunt inteligențele activate?**Exercițiul 4**

Obiectiv: Pregătirea elevilor pentru analiza unui text literar despre toamnă.

Procedură: Elevii sunt invitați să aleagă una din activitățile specifice de mai jos, după interesul personal.

1. Scrieți o poezie despre toamnă.
2. Scrieți un eseu reflexiv.
3. Alcătuiți un album cu fotografii.
4. Alcătuiți un calendar al evenimentelor specifice toamnei.
5. Găsiți 4 autori din literatura universală care au scris despre toamnă și prezentați un fragment de text literar.
6. Alcătuiți un catalog al florilor de toamnă.
7. Realizați un grafic al temperaturii pe o perioadă de o săptămână și prezentați un raport asupra fenomenelor naturale de toamnă.

Proiectul se realizează în mod diferențiat, în așa fel încât fiecare elev să fie pregătit și motivat pentru a lucra cu textul literar care urmează să fie studiat.

Indiferent de pașii recomandați este o certitudine că fiecare cadru didactic interesat de lecția IM va folosi valențele educative ale teoriei după stilul personal de instruire. Unii vor folosi TIM ca:

- punct de intrare în lecție
- alții integrându-l în sarcina de lucru pentru casă
- iar alții vor încerca să angajeze un meniu instrucțional diversificat în vederea stimulării și dezvoltării potențialului cognitiv multiplu al elevilor pe tot parcursul lecției
- proiectul IM poate fi o opțiune pentru aplicarea abordării unei teme din perspective diverse
- centrele de învățare se pot organiza pe tot parcursul unei unități de învățare

Nu există rețetă și nici o cale unică de urmat.

Importantă este:

- înțelegerea teoriei și a semnificației sale pentru procesul de învățare al elevului
- înțelegerea profilului de inteligență personal și al elevilor pentru stimularea și dezvoltarea acestora
- informațiile obținute despre propriul stil de predare
- adecvarea stilului personal de predare la stilul de învățare al elevilor

E nevoie de: timp, răbdare, imaginație, creativitate, implicare.

Dacă putem mobiliza spectrul de abilități umane, nu numai că ne vom simți mai competenți, dar și mai aproape de marea comunitate a celor care lucrează bine spre binele personal și al celorlalți.

Oportunitatea 3: Instruirea diferențiată a elevilor în conformitate cu propriul profil de inteligență

Odată instaurată viziunea pluralistă asupra inteligenței umane, odată obținute rezultate spectaculoase în domeniul capacităților cognitive multiple și a inteligenței emoționale s-a realizat trecerea la o nouă abordare a instruirii: instruirea diferențiată.

Instruirea diferențiată se bazează în mod prioritar pe teoria propusă de Howard Gardner în 1983. În accepțiunea sa este foarte important a se învăța diversitatea în școală pentru a o aplica în viață. Autorul Teoriei Inteligențelor Multiple, pornește de la observația conform căreia unii copii deștepti nu au avut rezultate bune la școală ca de exemplu: Picasso, Einstein, Spielberg, Mozart, Freud, Darwin. Studiind felul în care acești oameni au devenit celebri, cum au rezolvat probleme specifice s-a ajuns la concluzia că au apelat la diferite combinații de inteligență pentru rezolvarea acestora.

Utilitatea acestei observații pentru educatori: Este un argument în favoarea acceptării premisei conform căreia elevii nu învață în același mod, au cel puțin potențial stiluri și atitudini diferite. Așadar, pentru a le facilita succesul în viață trebuie să le vedem *unicitatea* prin valori personale, prin profilul de inteligențe, prin gradul de maturizare emoțională. Să îi ajutăm să își descopere propriile interese și nevoi.

În consecință: *Instruirea diferențiată nu renunță la un program unic de instruire, la obiective și conținuturi comune, dar creează situații de învățare favorabile fiecărui individ. Altfel spus, călătoria elevului poate avea rute diferite însă destinația rămâne aceeași.*

ruta diferențiată prin cele 8 inteligențe!

Instruirea diferențiată prin proiecte IM

Proiectele elevilor sunt o sursă foarte generoasă de obținere de date pentru stabilirea demersurilor strategice de diferențiere a instruirii elevilor. Fiecare elev ar trebui să participe la elaborarea unor proiecte personale, alese individual nu impuse de către cadrele didactice în raport cu tema în curs, proiecte care se vor prezenta și eventual filma. În timp rezultă un set de produse individuale care reprezintă de fapt traseul cognitiv al dezvoltării elevului de-a lungul evoluției în școală.

PROIECT IM de tratare diferențiată a elevilor

O modalitate de lucru sunt proiectele care se pot dezvolta prin centrele de învățare IM.

Exemplu. Tema de proiect este **PĂMÂNTUL**. Pentru realizarea proiectului, elevii lucrează în diferite centre de învățare. Opțiunile le aparțin.

Ce sunt centrele de învățare?

- o Profesorul poate folosi spațiul de lucru din clasă împărțindu-l virtual în opt centre de învățare. Fiecare centru se centrează pe o dominantă de inteligență.

Ce se întâmplă în fiecare centru?

- o În **Centrul de Construcții** se realizează macheta pământului folosindu-se materiale ilustrative diverse.
- o În **Centrul Oamenilor de Știință**, grupul lucrează cu concepte geometrice, are de rezolvat probleme cu acest specific.
- o În **Centrul Oamenilor de Cultură**, elevii au de studiat pe această temă în vederea elaborării unui eseu, a creării unei poezii, articol de ziar, etc.
- o În **Centrul Muzical** se poate desfășura o activitate de ilustrare a sunetelor și ritmurilor asociate cu viața pe pământ.
- o În **Centrul de Artă** se ilustrează prin desen și culori diferite informații importante despre pământ.
- o În **Centrul Comunitar** se discută o grilă de întrebări despre pământ și se negociază răspunsuri comune, se poate realiza o mini-dezbateri, se poate dezvolta un proiect comun pentru comunitate.
- o În **Centrul Solitarilor**, individual se scrie un eseu creativ pe tema călătoriei în jurul pământului.
- o În **Centrul Naturaliștilor** se realizează un proiect de cercetare despre modalități optime de a ocroti pământul.

La termenul la care se prezintă proiectul fiecare grup, prin produsul muncii lor contribuie la cunoașterea diferitelor aspecte ale vieții pe pământ. Apoi se poate trece la studiul lecției în ciclul primar sau la aprofundarea cunoștințelor prin filtrul disciplinei la care s-a inițiat proiectul în gimnaziu.

Exercițiu

Reflecți asupra avantajelor:

- Cât de multe informații se pot transforma în cunoaștere prin această metodă
- Cât de motivați pot să fie elevii dacă pot să lucreze în centrul care le place
- Cât de ușor se poate folosi acest tip de proiect pentru abordarea diferitelor conținuturi
-

Anticipați dificultățile

.....

.....

Instruirea diferențiată...

- o Nu are model sau rețetă.
- o Ține de un anumit mod de gândire al educatorului și de o atitudine a lui în realizarea activităților cu copiii.
- o Relația dintre profesor și elev este marcată de capacitatea profesorului de a folosi acele strategii didactice prin care se poate trezi curiozitatea, interesul elevilor pentru cunoaștere prin recunoașterea valorii fiecărui individ.

- *Rezultatele reale pot să apară doar dacă angajarea fiecărui elev în procesul de învățare are semnificație personală.*
- *Acesta este motorul mișcării către clasa diferențiată și acest mod de abordare al instruirii dă semnificație Teoriei Inteligențelor Multiple precum și altor teorii moderne ale inteligenței care au impact în educație.*

Bibliografie

- Armstrong Th.1994, Multiple Intelligences in the classroom
- Gardner, H.1993.Multiple intelligences :The theory in practice.New York :Basic Books.
- Gardner, H. 1983. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York: Basic
- Gardner, H., (1991)The unschooled mind:How children think and how schools should teach.New York:Basic Books.
- Gregory, G., & Chapman, C. (2002). Differentiated instructional strategies: One size doesn't fit all. Thousand Oaks, CA: Corwin
- Păcurari, O. (coord.) – Strategii didactice inovative, Ed. Sigma, 2003
- Păcurari, O. 2004, Instruirea diferențiată din perspectivă noilor teorii ale inteligenței;implicații pentru formarea cadrelor didactice, teză de doctorat, Universitatea din București
- Păcurari,O. &Tepelea, A., O ușă deschisă spre clasă,în curs de tipărire.
- Sarivan, L.1996. Inteligențele multiple – o teorie pentru practica didactică, Învățământul primar 3/ 2002
- Skowron, J. (2001). Powerful lesson planning models: The art of 1.000 decision.The Mindful School. Arlington Heights, IL: SkyLight Professional
- Tomlinson, C.A. (1999). The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners. Alexandria, VA: ASCD
- *** Instruire diferențiată, Aplicații ale teoriei inteligențelor multiple, Ghid pentru formatori și cadre didactice.2001.MEC, Seria calitate în formare, București

Dezvoltarea emoțională și socială

Știați că programele educaționale de dezvoltarea inteligenței emoționale:

- Formează adulți responsabili și capabili să adopte o disciplină pozitivă?
- Creează un climat securizant bazat pe încredere în sine și în ceilalți?
- Promovează comunicarea și negocierea conflictelor?
- Oferă mai multă mulțumire, pace, bucurie și mai puțin stres?
- Dezvoltă simțul echilibrului ca o resursă importantă a diminuării anxietății, îngrijorării, fricii și a sentimentelor negative?
- Ajută la învățarea și practicarea autodisciplinei, disciplinei pozitive, a responsabilității și sănătății emoționale?
- Dezvoltă o mai bună pregătire pentru viață?
- Susține exersarea abilității de a conștientiza emoțiile, de a înțelege și aprecia sentimentele celorlalți?
- Determină manifestarea unei atitudini flexibile, generoase, empatică?
- Implică gestionarea optimă a resurselor de timp

**„Iată care e taina mea: Limpede nu vezi
decât cu inima.
Ochii nu pot să pătrundă în
taina lucrurilor.”
Antoine de Saint-Exupery**

Inteligența emoțională în clasă

Care abilități reprezintă cele mai bune elemente de predicție pentru succesul școlar și succesul în viață? De ce unii copii devin adulți realizați din punct de vedere profesional și al relațiilor sociale, în timp ce alții cu un bagaj educațional performant și competent și rezultate școlare similare nu reușesc să dezvolte relații sociale, nu sunt satisfăcuți de carierele lor și suferă de depresii?

Un număr mare de educatori recunoaște faptul că elevii care beneficiază exclusiv de pregătire școlară pot fi „neechipați” pentru provocările viitoare, atât ca indivizi cât și ca membrii ai societății- nu este suficient doar să fie hrănită mintea.

Studiile arată că IE este cel mai bun predictor pentru achizițiile viitoare ale copiilor, pentru succes față de inteligența tradițională, cognitivă și abilitățile tehnice.

Dinamica schimbărilor sociale contemporane solicită o bună capacitate de adaptare a individului la mediu care se poate realiza numai dacă înțelegem rolul extraordinar pe care îl are folosirea inteligență a

emoțiilor. Teoriile moderne despre inteligență s-au dezvoltat prin observarea faptului ca individul uman pe parcursul vieții este într-o permanentă dezvoltare personală care pentru a avea succes ar trebui să îndeplinească anumite condiții. Aceste condiții de realizare a succesului în viață depind de abilități care se formează pe tot parcursul educației formale sau cel puțin ar trebui să fie urmărite ca obiective, dincolo de discipline.

Urmărind ceea ce scriu oamenii de știință despre inteligență se observă interesul special acordat **inteligenței emoționale și sociale** care se referă la abilitatea de a te înțelege pe tine și de a-i înțelege pe ceilalți. Un număr tot mai mare de educatori și cercetători în domeniul educației recunosc faptul că la sfârșitul anilor de școală, elevii sunt nepregătiți să facă față provocările vieții de fiecare zi, atât ca indivizi cât și ca membri ai societății. Abordarea prin excelență cognitivă a demersurilor curriculare și didactice nu este suficientă pentru a avea succes și a fi fericit.

În consecință, la ora actuală, aria învățării emoționale se dezvoltă pe baza cercetărilor în domeniu, respectiv al noilor teorii privind natura emoțiilor și a inteligenței în relație cu succesul și fericirea. Prin învățare socială și emoțională, inteligența emoțională a copiilor este dezvoltată, constituind un bagaj enorm pentru viitorul lor personal și profesional.

Ce este inteligența emoțională (IE)?

În anii '80, Howard Gardner, în teoria inteligențelor multiple a identificat inteligența interpersonală și inteligența intrapersonală, care combinate reprezintă ceea ce nouă ne este cunoscut astăzi sub numele de IE.

Termenul a fost folosit pentru prima dată de Peter Salovey, profesor și psiholog la Universitatea Yale și John Mayer, profesor și psiholog la Universitatea din New Hampshire. Mai târziu Daniel Goleman, tratează cu succes noul domeniu în lucrările sale, astăzi de referință.

Inteligența emoțională este abilitatea individului de a recunoște, identifica, conștientiza, exprima și controla emoțiile.

Folosirea inteligentă a emoțiilor înseamnă :

- Stăpânirea impulsurilor emoționale
- Receptivitate la sentimentele celuilalt
- Citirea emoțiilor celorlalți
- Asigurarea echilibrului emoțional personal
- Gestionarea și negocierea conflictelor
- Păstrarea relațiilor interpersonale pozitive

Ce spun cercetătorii despre inteligența emoțională?

- Într-un experiment („al bomboanelor”) din 1960, niște copii de 4 ani au avut de ales între a aștepta câteva minute și a lua o bomboană, până când un cercetător va reveni în cameră și le va oferi două bomboane. Aceștia au fost monitorizați până când au absolvit liceul. Au observat că cei care au fost echilibrați emoțional, au amânat recompensa, au dat dovadă de autocontrol și stăpânire de sine au rezultate mai bune și sunt mai competenți la școală și în viața cotidiană.

Cercetările arată că dezvoltarea emoțională a elevilor este decisivă pentru succesul școlar și pentru reușita în viață.

- În 1985, **Wayne Leon Payne**, absolvent al unui colegiu de arte liberale alternative din Statele Unite ale Americii, includea termenul de inteligență emoțională în titlul lucrării sale de doctorat. Aceasta pare să fie prima apariție academică a acestui concept care este definit de autor ca o abilitate care implică o relaționare creativă cu stările de teamă, durere și dorință.
- La întrebarea „Ce înțeleg oamenii de pe stradă că este o persoană inteligentă?” **Sternberg (1988)** răspunde: cei ce reușesc să depășească obstacolele zilnice, cei care au abilitatea a înțelege și de a stabili relații cu oamenii. Se numește inteligență socială.
- De asemenea, **D. Wechsler**, autorul testelor standardizate de inteligență apreciază că adaptarea individului la mediu se realizează atât prin elemente cognitive, cât și prin cele non-cognitive, cum ar fi: afectiv, social, personal.

S-au structurat **trei direcții de analiză a inteligenței emoționale** care completează istoria conceptului, după cum urmează:

1. În anii 1990, doi psihologi, **John D. Mayer** (University of New Hampshire) și **Peter Salovey** (University of Yale), au publicat articole în două reviste de specialitate, încercând să dezvolte o metodă științifică de măsurare a diferențelor dintre abilitățile oamenilor în domeniul emoțiilor. Ei au descoperit că unii dintre noi, obțin scoruri mai bune decât alții la identificarea propriilor sentimente, recunoașterea emoțiilor celorlalți și rezolvarea problemelor care implicau emoțiile.

După aceasta, cei doi profesori au dezvoltat două teste de măsurare pentru ceea ce ei numeau „intelență emoțională”. Deoarece aproape toate articolele au apărut în comunitatea academică, numele lor și rezultatele cercetărilor nu sunt foarte cunoscute spre deosebire de Daniel Goleman.

Mayer, Salovey și un alt coleg, David Caruso definesc **intelența emoțională** ca “abilitatea de a procesa informațiile despre emoții: identificarea, asimilarea, înțelegerea și managementul acestora.” (Mayer, Cobb, 2000).

Ariile inteligenței emoționale descrise de ei sunt:

Identificarea emoțiilor	Abilitatea de a recunoaște propriile emoții, sentimente dar și pe ale celor din jurul nostru, precum și identificarea lor în diferite persoane, obiecte, artă, povești, muzică sau alți stimuli.
Utilitatea emoțiilor	Abilitatea de a genera, folosi și simți o emoție ca necesară în comunicarea sentimentelor sau angajarea ei în alte procese cognitive. (gândire, decizii). Implică abilitatea de a pune în relație emoțiile cu alte senzații mentale, de exemplu gust și culoare (angajarea în munca artistică) și folosirea emoțiilor în rezolvarea de probleme. (integrarea emoțiilor în gânduri)
Înțelegerea emoțiilor	Abilitatea de a înțelege informațiile despre emoții, de a înțelege „combinatorica” emoțiilor, progresul prin tranzițiile relaționale. Implică rezolvarea problemelor emoționale prin cunoașterea emoțiilor asemănătoare sau diferite, dar mai ales prin ceea ce acestea transmit sau semnifică.

Managementul emoțiilor	Abilitatea de a fi deschis(ă) față de sentimente și de a le adapta propriei persoane și emoțiilor celorlalți pentru promovarea creșterii și dezvoltării personale. Implică înțelegerea consecințelor comportamentelor sociale asupra emoțiilor și reglarea emoțiilor în funcție de nevoile personale și ale celorlalți.
-------------------------------	---

În 1997, aceștia consideră că cele 4 arii ale inteligenței emoționale sunt distribuite de la simplu la complex: procese psihologice de bază (ex. identificarea emoțiilor) la procese psihologice integrate (ex. managementul emoțiilor)

2. Pe baza cercetărilor sale de peste 25 de ani, **Reuven Bar-On**, profesor doctor la Universitatea din Tel-Aviv, a stabilit în 1992, componentele inteligenței emoționale (*Mihaela Rocco, 2003*):

- **aspectul intrapersonal:** conștientizarea propriilor emoții, optimism, asertivitate, respect pentru propria persoană, autorealizare, independența
- **aspectul interpersonal:** empatie, relații interpersonale, responsabilitate socială
- **adaptabilitatea:** rezolvarea problemelor, testarea realității, flexibilitate
- **controlul stresului:** toleranța la stres, controlul impulsurilor
- **dispoziția generală:** fericire, optimism.

3. În schimb, persoana cel mai mult asociată cu termenul de inteligență emoțională este psihologul și jurnalistul **Daniel Goleman**.

În cartea sa „Inteligența emoțională” (1995), Daniel Goleman cercetează competențele sociale și emoționale, demonstrează că abilitățile sociale și emoționale pot fi dezvoltate, iar copiii implicați în astfel de programe pot beneficia de avantaje pe termen scurt și lung în ceea ce privește starea de bine, performanțele și succesul în viață. Consideră că există 5 elemente care compun inteligența emoțională:

- **Conștiința de sine:** identificarea și înțelegerea emoțiilor, conștientizarea unei emoții care se schimbă, înțelegerea diferenței dintre gânduri, emoții și comportamente, încrederea în sine, înțelegerea consecințelor unor comportamente în termeni de emoții
- **Autocontrolul:** managementul emoțiilor dificile, controlul impulsurilor, managementul constructiv al furiei, mâniei, dorința de adevăr, conștiinciozitatea, adaptabilitatea, inovarea, disciplina
- **Motivația:** a fi capabil(ă) să stabilești obiective și să le îndeplinești, optimism și speranță în fața obstacolelor și eșecurilor, inițiativă, optimism, dorința de a reuși, perseverență, dăruire
- **Empatia:** a fi capabil(ă) să te pui „în pantofii diferitelor persoane cu care relaționezi”, cognitiv și afectiv, a fi capabil(ă) de a-i înțelege pe ceilalți, perspectivele acestora, a fi capabil(ă) de a arăta grijă, atenție, înțelegerea diversității
- **Managementul relațiilor sociale:** stabilirea și păstrarea relațiilor (prieteni), rezolvarea conflictelor, cooperarea, colaborarea, capacitatea de a lucra în echipă, comunicarea, influența, conducerea (leadership)

Identificați exerciții pe care să le propuneți la clasă sau colegilor de cancelarie pentru cele 4/5 dimensiuni ale inteligenței emoționale cercetate de specialiști.

Dr. Maurice Elias, specialist în psihologia copilului, cercetător și expert în dezvoltarea emoțională și socială de la Rutgers University explică pericolele omiterii programelor sociale emoționale adresate elevilor, astfel „multe din problemele școlilor noastre sunt rezultatul dificultăților sociale și emoționale de care suferă

copiii și ale căror consecințe continuă să se manifeste.” Copiii în clasă sunt „asediați” de un „arsenal” de emoții și sentimente confuze, dureroase și dăunătoare ceea ce-i împiedică efectiv să învețe.

Sănătatea emoțională este în mod dramatic, factorul predictiv pozitiv nu numai un pentru realizările academice, succesele școlare, ci mai ales pentru experiențele productive, care aduc satisfacții, integrarea pe piața muncii, dezvoltarea unei cariere, reușita în căsnicie și în relațiile cu ceilalți, starea fizică în general.

De exemplu, într-o recentă evaluare a unui program de rezolvarea creativă a conflictelor din SUA unde tehnicile de învățare social-emoțională au fost „inima” acestei intervenții s-a observat: scăderea violenței, creșterea stimei de sine, îmbunătățirea abilităților de a ajuta pe ceilalți, asumarea responsabilității. După doi ani de implementare la nivelul școlii, se remarcă substanțiale aspecte: diminuarea eșecului școlar, abandonului școlar, creșterea participării elevilor la educație, reducerea absenteismului și a ratei suspendărilor. (Dr. Stanley J. Schneider, 2000)

Experții recomandă cadrelor didactice, consilierilor școlari, părinților să dezvolte oportunitățile educaționale în domeniul socio-emoțional pentru că astfel va crește capacitatea elevilor de a învăța, vor primi instrumente prin care pot aspira la realizări personale și profesionale și vor fi abilitați să experimenteze și să obțină satisfacții personale.

Înțelegerea și managementul emoțiilor cuplate cu abilitățile sociale de a relaționa efectiv cu ceilalți, de a negocia, de a rezolva creativ problemele sociale, de a fi efectiv lideri și colaboratori, de a fi asertivi și responsabili sunt în opinia cercetătorilor competențe sociale și emoționale. Acestea pot fi învățate și dezvoltate la orice vârstă, dar cu cât implicarea în programe de dezvoltare socială și emoțională se produce cât mai devreme, avantajele sunt mult mai mari.

Inteligența emoțională în școală - aspecte critice

- Integrarea unor activități care au ca obiective specifice dezvoltarea abilităților emoționale în programul zilnic școlar.
- Strategia didactică include activități specifice de luare a deciziilor, rezolvare de probleme, rezolvare creativă a conflictelor
- Întâlniri de lucru cu colegii de cancelarie pentru discutarea aspectelor pozitive și negative ale folosirii acestor tip de demers formativ
- Atitudinea personală este folosită ca model pentru conduita elevilor.
- Dezvoltarea profesională continuă necesită participări la forumuri, conferințe, întâlniri cu specialiști, discuții pe Internet pe tema dezvoltării sociale și emoționale
- Promovarea în clasă a activităților de grup, în perechi și individuale cu scopul de a dezvolta abilitățile sociale și emoționale sau ceea ce H. Gardner denumesc inteligența intra și interpersonală.
- Deschiderea și toleranța sunt atitudini fără de care nu se poate dezvolta inteligența emoțională respectiv socială. Fiți deschiși și toleranți în momentele când observați schimbarea stărilor și a dispozițiilor, conflictele, actele de grijă față de ceilalți, respectul, atenția!
- Valorizarea inteligenței sociale și emoționale a elevilor dumneavoastră. ca fiind tot atât de importantă ca și dezvoltarea lor cognitivă.
- Informarea individuală asupra resurselor existente pe tema dezvoltării sociale și emoționale este un aspect al procesului de dezvoltare profesională continuă.

Pași pentru dezvoltarea inteligenței emoționale în clasă

'Trebuie să ceri de fiecare dată ceea ce poate fiecare să dea.'

Micul Prinț, Antoine de Saint-Exupery

Nivelul coeficientului de inteligență emoțională al cadrelor didactice este de departe variabila cea mai importantă pentru crearea în clasă a unui mediu sănătos din punct de vedere al inteligenței emoționale. Este evident că profilul unui cadru didactic de succes, inteligent emoțional presupune un bun management al emoțiilor, mai ales al emoțiilor negative într-un mod autentic, real și sănătos.

Pas 1. În primul rând, cadrele didactice trebuie să:

- Își identifice propriile sentimente
- Să își înțeleagă trăirile emoționale
- Să își asume răspunderea lor
- Să conștientizeze nevoile emoționale proprii

Pas 2. Apoi să sprijine elevii :

- Oferindu-le ajutor în analiza sentimentelor prin comunicare
- Acordându-le opțiuni și sprinjin printr-o atitudine pozitivă
- Înțelegându-le și respectându-le sentimentele prin atitudine
- Învățându-i să își rezolve problemele și din punct de vedere emoțional

Pas 3. Fișă de autoevaluare

„Tu te vei judeca , atunci pe tine însuși, spuse regele. E lucrul cel mai greu. A te judeca pe tine este mult mai greu decât a-l judeca pe altul.”

Micul Prinț, Antoine de Saint-Exupery

Acțiuni de dezvoltare a inteligenței emoționale	Notează pe o scară de la 1 la 5 gradul de aplicare la clasă al acțiunilor de dezvoltare al inteligenței emoționale la elevi
1. Evaluează sentimentele tale mai bine decât să le etichetezi pe cele ale elevilor.	1-etichetez 5-evaluez
2. Exprimă sentimentele în loc să comanzi.	1-comand 5-exprim
3. Asumă-ți responsabilitatea pentru sentimentele tale în loc să-i blamezi pe elevi pentru ele.	1-tendință de blamare 5-îmi asum responsabilitatea sentimentelor personale
4. Nu uita că respectul se câștigă, nu se cere!	1-pretind respect 5-urmăresc permanent să câștig respectul elevilor
5. Niciodată nu considera un elev lipsit de valoare!	1-nu mă interesează elevii ci conținutul de predat 5-elevul este în centrul atenției mele la oră
6. Cere scuze când simți că regreti ceva.	1- când mă simt nemulțumit, devin agresiv 5-când sunt nemulțumit mă analizez și chiar îmi cer scuze

7. Încurajează elevii să-și exprime sentimentele folosind limbajul emoțiilor. (cuvinte pentru emoții)	1-nu vorbim despre emoții 5-analizez emoțiile și vorbesc despre ele des
8. Caută cooperarea de tip voluntar în locul comenzilor directive.	1-folosesc comenzile directive, sunt mai eficiente 5-cooperez în mod voluntar, dezvoltarea elevilor este mai armonioasă
9. Ajută elevii să-și rezolve conflictele interioare și cu ceilalți.	1-nu mă interesează conflictele elevilor 5-încerc să fiu aproape de elevi și să îi sprijin în rezolvarea problemelor și a conflictelor
10. Validează mai întâi sentimentele elevilor, înainte de a vă adresa comportamentelor.	1- nu mă preocupă sentimentele elevilor 5-toate interacțiunile le urmăresc și prin filtrul sentimentelor elevilor

PAS 4. Aplicații

- **Aplicații pentru facilitarea procesului de autocunoaștere**

Exercițiul 1.

Este un set de întrebări critice adresate cadrelor didactice. Se lucrează individual. Apoi se lansează întrebările în grup și doar cine dorește poate să împărtășească reflecțiile asupra acestor întrebări colegilor.

1. Cum recunoști emoțiile ?
2. Care este diferența dintre sentimente și emoții ?
3. Descrie un moment care a generat o emoție în timpul orei?
4. Ce fel de sentimente ai față de elevii tăi?
5. Când și cum se manifestă sentimentul de nesiguranță în școală?
6. Ce sentimente crezi că au elevii tăi pentru tine?

Exercițiul 2.

Este un incident critic. Fiecare participant va scrie un paragraf de 50 de cuvinte în care descrie un gând care a generat un sentiment, un sentiment care a dirijat o acțiune, un comportament. Se discută în grup sentimentele alese și apoi se aleg 2-3 intervenții complete din partea participanților.

Aplicație pentru managementul emoțiilor

Atitudinea pozitivă sau negativă transmite mesaje asociate. Dacă ne cunoaștem valorile personale, suntem conștienți de ele putem identifica sursa posibilă a emoțiilor pozitive sau negative. Dacă acțiunile noastre nu sunt conduse în direcția valorilor principale apare sentimentul de nesiguranță, frică, deznădejde, stresul se accentuează. Dacă un cadru didactic are ca valoare prioritară familia este evident faptul că ședințele de după-amiază îi crează o stare de disconfort și dacă în grupul de cadre didactice sunt majoritatea cu această valoare absenteismul sau nemulțumirea devin dominante. Emoțiile negative se activează, lucru

ușor de înlăturat în condițiile în care managementul școlii beneficiază de această informație și acționează în consecință.

Astfel, a lucra asupra supărării, fricii, anxietății și a tristeții este o țintă. A canaliza sentimentele către o finalitate pozitivă este o aptitudine cheie.

- Transmiteți mesaje pozitive elevilor
- Identificați sursa mesajelor cu potențial negativ
- Conștientizați valorile personale principale, ale dumneavoastră și ale elevilor
- Acționați în armonie cu valorile personale

Exercițiu

Creați oportunități de a reflecta asupra emoțiilor declanșate în clasa dvs.! Realizați un panou pentru vocabularul emoțiilor cu titlul: "Ce ne spun emoțiile noastre? În funcție de informațiile care apar se poate ajusta tipul de demers didactic de la diferite ore.

Exercițiu

Se recomandă atât elevilor cât și profesorilor realizarea unui jurnal pentru urmărirea emoțiilor care apar în fiecare zi.

Ce alte abilități emoționale ar fi de educat în școală?

În cartea sa "*Self Science: The Subject is Me* „(2nd edition) Karen Stone McCown et al.1998, Daniel Goleman oferă o listă considerabilă. Iată câteva sugestii: empatia, comunicarea, cooperarea și rezolvarea de conflicte.

- **Empatia** - A-ți ști măsura ta , a celorlalți și a situației , acționând în mod adecvat având o oarecare perspectivă asupra acestor distanțe este deosebit de important. Identificarea sentimentelor proprii cu situația de rezolvat duce ușor în zone conflictuale.
- **Comunicarea** - Cultivarea unor relații de calitate are efect pozitiv asupra mediului. Entuziasmul și optimismul sunt la fel de contagioase ca și pesimismul și negativitatea. A exprima îngrijorări personale fără supărare sau pasivitate este o abilitate cheie.
- **Cooperarea** - Să știi când să preiei conducerea și când să urmezi altora. Un leadership eficient nu se bazează pe dominare ci pe arta de a-i ajuta pe oameni să lucreze împreună spre scopuri comune. Recunoașterea valorii contribuției celorlalți și încurajarea participării lor poate produce mai mult bine decât a da ordine și a te plânge. De asemenea este nevoie să îți asumi responsabilități și să consecințele deciziilor și actelor tale.
- **Rezolvarea conflictelor** - Pentru a rezolva conflictele trebuie să înțelegi în primul rând mecanismele care s-au activat. Spirala conflictului este una care nu permite vizibilitate asupra sursei conflictului. Abilitățile emoționale menționate mai sus sunt de mare ajutor în rezolvare conflictelor.

Consecințele introducerii educației emoțiilor în școală

Care ar fi aceste consecințe? Este posibil acest lucru? Este școala locul potrivit pentru acest aspect?

Cercetările științifice arată că emoțiile se formează în principal de la naștere până la adolescență. Și după ce se formează apare o altă etapă necesară și anume, identificarea lor, înțelegerea lor, acceptarea lor, asocierea lor cu acțiunile curente. Acest lucru se manifestă și se poate educa cel mai bine în școală. Pentru a avea tineri cu un comportament inteligent din punct de vedere emoțional și social este decisiv să fim foarte atenți la ce lucrăm și cum lucrăm cu ei în școală. Introducerea strategiilor de dezvoltarea inteligenței emoționale în școală și a abilităților cognitive multiple pare să producă o schimbare radicală! Faptul că școala ar fi rezistentă la schimbare este o prejudecată care de multe ori a fost infirmată cel puțin în școala românească. Deschiderea către inovație este o caracteristică a educatorilor români însă...

Atenție! Nici o schimbare nu este posibilă fără acordul implicit și participarea activă a profesorilor, elevilor și părinților.

...Cadrele didactice pentru părinți...

- Începeți educația emoțională a copilului încă de la naștere (chiar și înainte). Manifestați atenție față de nevoile sociale și emoționale ale copiilor dvs., astfel încât tranziția către adolescență să se facă mult mai ușor.
- Participați la discuții de grup, workshopuri, discuții online, chat pe tema dezvoltării sociale și emoționale
- Fiți un model pentru copilul dvs. din punct de vedere al manifestării abilităților emoționale și sociale, care să-i stimuleze comportamentul pro socio-emoțional
- Folosiți un limbaj cu copilul dvs. care să implice: discuții despre emoții, descrierea emoțiilor. Întrebați-l cum se simte, învățați-l că poate avea mai multe sentimente în același timp
- Încurajați efortul copilului pentru îmbunătățirea inteligenței emoționale
- Folosiți momentele naturale care se întâmplă zilnic, ca „momente de învățare”, în care puteți discuta despre diferite stări, dispoziții, despre rezolvarea conflictelor sau managementul emoțiilor
- Fiți conștienți că abilitățile emoționale pot fi învățate prin povestiri personale, evenimente zilnice, curente, discuții despre filme sau pagini WEB. Recunoașteți și vorbiți despre comportamentele emoționale, prosoziale din mass media
- Țineți un jurnal care vă ajută să deveniți mai reflectiv asupra emoțiilor personale și încurajați copilul să facă la fel.
- Achiziționați jucării și produse pentru copii care să-i ajute la dezvoltarea competențelor emoționale și prosoziale

...Pentru cadrele didactice...

- Integrați activități pentru dezvoltare abilităților sociale și emoționale în programul zilnic școlar
- Cercetați succesul unor programe de dezvoltare socială și emoțională (de ex. luarea deciziilor, rezolvarea de probleme, rezolvarea creativă a conflictelor) și discutați cu colegii de cancelarie despre consecințele pozitive ale implementării acestora.
- Demonstrați elevilor dvs. un comportament inteligent prosocial și emoțional
- Participați la forumuri, conferințe, întâlniri cu specialiști, discuții pe Internet pe tema dezvoltării sociale și emoționale.
- Promovați în clasă activități pentru dezvoltarea abilităților sociale și emoționale, folosind mijloacele TIC: jocuri pe computer și video.

- Fiți receptivi(e) la momentele care se întâmplă în clasă în mod natural: momentele când observați schimbarea stărilor și a dispozițiilor, conflictele, actele de grijă față de ceilalți, respectul, atenția.
- Valorizați inteligența socială și emoțională a elevilor dvs. ca fiind mult mai importantă decât dezvoltarea lor cognitivă.
- Creați reflecții despre abilitățile emoționale construite în clasa dvs.! De exemplu: un afișaj/panou despre vocabularul emoțiilor, un afișaj/panou cu complimente adresate de elevi între ei sau probleme despre care ei doresc să vorbească și răspunsuri la acestea.
- Verificați împreună cu alte cadre didactice din școală strategiile folosite la clasă în lucrul cu elevii pentru susținerea competențelor sociale și emoționale.
- Țineți un jurnal în care să reflectați asupra emoțiilor dvs. și încurajați-i pe copiii cu care lucrați să aibă o astfel de activitate pentru monitorizarea emoțiilor.
- Informați-vă despre resursele existente (centre pentru educație emoțională și socială, cărți, reviste de specialitate, pagini WEB) pe tema dezvoltării sociale și emoționale.

...Cadrele didactice pentru elevii...

- Țineți un jurnal care ajută la creșterea conștiinței de sine și autorefecției.
- Folosiți monologul pentru a vă încuraja, fiți pentru voi cel mai bun prieten, nu cel mai aspru critic.
- Încurajați prietenii voștri să vă spună punctele lor de vedere pentru problemele pe care le aveți.
- Fiți conștienți de "butonul"(situații, persoane, lucruri, cuvinte) care declanșează supărarea, furia, mânia și de modalitățile prin care acestea pot fi transformate.
- Fiți atenți la strategiile pe care le folosiți pentru a vă calma și a vă schimba dispozițiile din negative în pozitive.
- Găsiți oportunități pentru a coopera și angaja în colaborarea cu colegii voștri
- Ascultați intuiția: când ești cu un prieten sau o persoană semnificativă, iar tu ai curajul să spui că ceva acolo este greșit, așa este.Rezistați presiunii grupului, fiți asertivi!
- Fiți receptivi la nevoile voastre sociale și emoționale!
- Observați și notați locurile și persoanele care vă determină să trăiți și să simțiți emoții pozitive sau emoții negative.

Suport pentru elevi în vederea creșterii coeficientului de inteligență emoțională...

- **Oferă ajutor elevilor în evaluarea sentimentelor:** învață-i să clasifice cuvintele care denumesc emoții, învață-i să găsească cuvinte pentru emoții, începe prin exprimarea emoțiilor, începe prin discuții despre sentimente
- **Acordă-le oportunitatea de a alege:** laudă-i pentru deciziile luate, întreabă-i cum pot fi ajutați pentru a veni în rezolvarea nevoilor lor, dar nu insista cu această cerere
- **Respectă sentimentele lor:** întreabă-i cum se simt, întreabă-i ce își doresc înainte de a acționa, gândește-te ce îți propui ca elevii să simtă, ce sentimente creează un mediu pozitiv de învățare
- **Validarea sentimentelor:** acceptă sentimentele lor, arată înțelegere, empatie, grijă și respect, atenție, oricare ar fi problema, nu uita că întotdeauna prima dată este de dorit să validezi sentimentele

- **Împuternicește-i! (din engl. „empowerment”):** întreabă-i cum se simt și ce ar fi necesar pentru a se simți mai bine, învață-i să rezolve singuri problemele folosind empatia, compasiunea și respectul mutual pentru sentimentele altora
- **Evită etichetările și judecățile critice:** evită etichetarea subiecților ca fiind bune/rele, drăguțe/grosolane etc., evită „ar trebui”

Ce spun experții?

Este crucial să furnizăm copiilor un mediu de învățare care să le dezvolte abilitățile emoționale și sociale. Dr. James Comer, 1999 consideră deosebit de relevant impactul atmosferei de tip suport, de acasă și de la școală, pentru dezvoltarea socială și emoțională. Este o diferență uriașă, în favoarea copiilor care cresc într-o cultură care determină dezvoltarea emoțională și socială, asemenea metoforei semințelor care sunt plantate în ciment sau în pământ fertil.

Folosirea inteligentă a emoțiilor.....un pas spre rezolvarea conflictelor!

Un posibil studiu de caz. Iulia și Cristina sunt prietene. Elisabeta ar dori să fie și ea inclusă în cercul lor, dar este exclusă pentru comportamentul ei. Elisabeta nu știe de ce.

Dați exemple și creați studii de caz pe care să le rezolvați prin aplicarea strategiilor dezvoltării emoționale.

Pentru ca să o ajutăm pe Elisabeta să înțeleagă care este sursa acestui comportament al colegelor ei s-a inițiat un joc. Știm că cele 2 fete nu au încredere în Elisabeta așa că: am întrebat-o pe Iulia: "Ce punctaj acorzi încrederii pe care o ai față de Elisabeta pe o scală de la 1 la 10?" Iulia a răspuns instantaneu: "Nici cât o firimitură." Apoi, am cerut Iuliei să concretizeze: "Poți să exemplifici cu un aspect specific ce ar trebui schimbat, din partea tuturor, în relația cu Elisabeta astfel încât să crească gradul de încredere de la 0 la 1 punct?" Foarte repede, Iulia listat 6 lucruri specifice! Am întrebat-o pe Elisabeta dacă acceptă să lucreze asupra acestor aspecte împreună cu fetele.

Ea a fost de acord așa că le-am propus o nouă întâlnire peste o săptămână pentru a vedea dacă sentimentele s-au schimbat. Fetele au agreeat ideea și este evident faptul că sentimentele sunt pozitive.

Comentați expresiile din punctul de vedere al limbajului emoțiilor:

- „Mă simt nerăbdător, nervos chiar.” decât „Ești așa de încet, abia te miști.”
- „Sunt confuz pentru că nu știu de ce nu ți-ai făcut temele” decât „Ești așa de leneș.”
- „Mă tem că te vei răni dacă faci acest lucru.”
- „Mă simt rău când văd că iei diferite lucruri de la alții fără să întrebi. Îmi este teamă că astfel îți vei pierde prietenii.”
- „Mă simt incomfortabil cu...”
- „Mă simt copleșit când îmi pierd controlul.” decât „Tu mă înnebunești!”
- „M-am simțit jignit când directorul a fost aici.” decât „Tu m-ai jignit în fața directorului.”
- „Am sentimentul că astăzi arăți ca și cum te-ai odihnit foarte puțin.”
- „Într-adevăr nu simți să participi la ore astăzi.”

Inteligența emoțională și Sugestii pentru...rezolvarea conflictelor!

- Asigurați-vă că elevii vor vorbi și vor fi onești față de sentimentele lor. Spuneți-le că dacă ei trăiesc sentimentele de: a fi urâcios, dușmănos, violent, distructiv, dureros, dăunător, răzbunător este în ordine să vorbească despre ele.
- Deschideți activitatea cu destinderea atmosferei, prin găsirea unor răspunsuri rapide la 3-30 întrebări. Folosiți umorul! De ex. Câți ochi ai? Câți ochi am? Câte scaune sunt în cameră? Câți dintre noi sunt goi chiar acum?
- Întrebați-i cum se simt ! Ce sentimente au? Ajută-i să găsească cele mai acurate, cele mai precise „cuvinte care să exprime emoții, sentimente.”
- Cereți-le să conștientizeze ce anume îi face să se simtă mai bine.
- Dați-le ocazia să ia controlul propriei angajări în spațiul clasei: întrebați-i unde doresc să se așeze, sugerați-le că se pot așeza pe scaunul vostru, pe catedră, pe jos, acolo unde se simt confortabil.
- În mod frecvent, întrebați elevii cum se simt folosind ghidul alfabetizării emoționale (3 propoziții).
- Amintiți-le că dacă ei se află în conflict, simt o anume suferință emoțională. Sarcina voastră principală este de a reduce durerea, suferința, să-i ajutați să se simtă mai confortabili, mai relaxați dacă sunt relaxați.
- Invită elevii participe la sesiuni de învățarea tehnicilor de rezolvarea conflictelor.
- Spuneți-le că obiectivele activității investighează cum s-au simțit:
 - Înțeleși 10
 - Temători, speriați 0
 - Agresați, atacați 0
 - Judecați, moralizați 0
 - Pedepsiți 0
- Nu-i judecați când își exprimă ceea ce simt!
- Când le transmiteți opiniile voastre nu le arătați dezaprobare, faptul că sunteți șocați de ideile lor. Nu judecați sau invalidați ceea ce afirmă elevii. Fiți deschiși!
- Nu adăugați temerile, starea de stres sau disconfort în relația cu elevii prin încercarea de a păstra controlul asupra comportamentelor lor, spunând: „Privește-mă în ochi sau cu atenție când vorbesc cu tine!”, „Încetează să te mai joci cu părul!”, „Ridică-te când mi te adresezi!”
- Căutați din nou câteva lucruri pe care fiecare le agreează!
- Centrați-vă pe sugestii specifice.
- Verificați ce simte fiecare.
- Întrebați elevii în ce măsură s-au simțit înțeleși, pedepsiți, moralizați, speriați. Descrieți concret emoțiile trăite!
- Identificați și apreciați cel mai mic progres.

Exemple de exerciții

- „O emoție / un nume,”/ identificarea și denumirea emoțiilor personale, ale colegilor
- Analizează și scrie trei propoziții despre Cum te simți?
 - Acasă
 - La școală
 - Pe stradă
 - Cu colegii, prietenii
 - Când înveți

- Când ai un eșec/succes
 - ...
- Dă exemple de situații, când ești...
 - Fericit
 - Trist
 - Bucuros
 - Stresat
 - Iubit
 - Plictisit
 - Sigur pe tine
 - Frică
- „Una caldă, una rece!” Analizează-ți propriile emoții și sentimente trăite pentru Cea mai bună zi din viața ta sau Cea mai nefericită zi din viața ta! Ce modalități de management al emoțiilor ai folosit?
- Creează un colaj despre sursele emoțiilor tale!
- Desenează expresia fețelor profesorilor pentru stările emoționale pe care le-ai observat la ei (în mod frecvent). Cum ai dori să fie?
- Când ești fericit, ești vesel, ești mulțumit, ești calm/ ești trist, ești nervos, ești neliniștit, ești nemulțumit- Ce gândești? Cum te porți? Ce spui?
- Numește emoții, apoi creează ghicitori
- Rebus Inteligența Emoțională. (nume ale emoțiilor)

...Pentru cei care citesc acest capitol...

- Identificați zilnic acele exerciții prin care ați putea să lucrați și asupra emoțiilor elevilor
- Ca activități de dezgheț folosiți modalități de a diagnostica starea emoțională a elevilor la început de zi.
- Asociați situațiile de învățare cu emoții și sentimente. Alocați timp pentru a vorbi despre ele.
- Structurați eseurile ca răspunsuri la întrebări de genul: Cum ar arăta emoțiile tale dacă ar fi sunete, obiecte, fenomene ale naturii, culori, persoane celebre, evenimente, flori, animale, gusturi etc.
- Discutați cu elevii despre responsabilitatea emoțiilor, reacțiile emoționale, consecințele emoțiilor.
- Întreaga dumneavoastră strategie didactică să aibă o dimensiune de educare a emoțiilor
- Tratarea diferențiată a elevilor înseamnă respectarea emoțiilor și sentimentelor fiecăruia.

Bibliografie

- Anderson Walter, *Curs practic de încredere în sine*, Editura Curtea Veche, București, 2000
- Campbell R, *Educația prin iubire*, Editura Curtea Veche, București, 2001
- Canfield Jack, Mark Victor Hansen, *Supă de pui la suflet*, Editura Amaltea, București, 2000
- Cosmovici Andrei, Luminița Iacob, *Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași, 1999
- Elias M, *Emotional Intelligence: The 'Missing Piece'*, <http://www.glef.org/>, George Lucas Educational Foundation, 2001
- Epstein R, The Key to Our Emotions, Interview with Jack Mayer, co-creator of the emotional intelligence theory, *Psychology Today*, 1999
- Faber A, Elaine Mazlish, *Comunicarea eficientă cu copiii, acasă și la școală*, Editura Curtea Veche, București, 2002
- Ford-Martin P, *Emotional intelligence*, Gale Encyclopedia of Psychology, 2001
- Goleman D, *Inteligența emoțională*, Editura Curtea Veche, București, 2001
- Les Giblin, *Arta relațiilor interumane*, Editura Curtea Veche, București, 2000
- McCluskey A, *Emotional Intelligence in Schools*, <http://www.connected.org/learn/school.html>, 1997
- Roco M, *Creativitate și inteligență emoțională*, Polirom, Iași, 2001
- Staff G, *Emotional Intelligence Sampler*, <http://www.glef.org/>, George Lucas Educational Foundation, 2001
- Tobias M. J., Steven E. Tobias, Brian S. Friendlander, *Inteligența emoțională în educația copiilor*, Editura Curtea Veche, București, 2002
- *** *Practical Suggestions for Teachers*, <http://eqi.org>, 2003
- *** <http://www.glef.org/>, George Lucas Educational Foundation, 2003
- Social and Emotional Learning:
What is it? How can we use it to help our children?, By Robin Stern, Ph.D.,
<http://www.aboutourkids.org/aboutour/articles/social-emotional.html>
- *** www.eiconsortium.org, The Consortium for Research on Emotional Intelligence in Organizations, 2003
- *** Emotionally Intelligent Parenting: eqparenting.com
- *** SDMPs Social Decision Making and Problem Solving, www.umdj.edu/spsweb/
- *** Resolving Conflicts Creatively Program, www.esrnational.org

Motivația în învățare

Argument

În paginile precedente ne-am referit la personalitate în ansamblul ei și la modul în care inteligența influențează sau contribuie la crearea unui stil propriu de învățare. Alături de inteligență sau de stilul cognitiv de procesare a informațiilor, motivația este un alt factor important care participă la definirea unui stil de învățare particular și la condiționarea randamentului școlar.

Studierea motivației în școală a pornit din nevoia de a înțelege și utiliza factorii subiectivi care explică fluctuațiile de randament școlar. Ne întrebăm, de exemplu, *de ce un elev, care posedă abilități cognitive și competențe mult mai mari decât ceilalți, poate avea rezultate mai mici decât un alt elev cu abilități mai reduse? Cum pot fi identificați factorii care influențează gradul de implicare a fiecărui elev? Cum putem ști ce îi „mobilizează” pe fiecare? Cum poate fi stimulat un elev astfel încât el să obțină un randament în concordanță cu potențialul său?*

Există numeroase definiții ale termenului de motivație. Majoritatea acestor definiții au în comun sublinierea faptului că motivația *este un ansamblu de forțe ce incită elevul în a se angaja într-un comportament dat*. Este vorba de un concept care se raportează atât la factori interni (de personalitate sau intrinseci), cât și la factori externi (de mediu sau extrinseci) care fac elevul să adopte o conduită particulară. Așa cum demonstrează cercetarea științifică, factorii motivaționali *interni* sunt reprezentați de nevoile sau aspirațiile personale care „împing” elevul să adopte un comportament precis (curiozitatea, nevoia de cunoaștere, nevoia de auto-dezvoltare, plăcerea de a lucra ceva anume etc.) în timp factorii externi apar atunci când persoana este constrânsă să nu facă ceva sau este stimulată să acționeze într-o direcție predeterminată (pentru recunoaștere, acceptarea de către ceilalți, recompensă simbolică sau materială etc.).

Dincolo de aceste scurte delimitări conceptuale, din experiența predării în școală știm că a fi motivat înseamnă a acționa, a tinde spre ceva, a face ceva. Un elev care nu simte nici un impuls sau nici nevoie de a acționa este caracterizat ca un elev nemotivat, în timp ce un elev care este activat sau energizat de a acționa spre un obiectiv, este considerat un elev motivat. La aceste nivel al analizei nu ne interesează prea mult dacă este vorba de o motivație intrinsecă sau de o motivație extrinsecă, important pentru noi, ca dascăli, este ca elevul să manifeste interes pentru școală și să-și realizeze satisfăcător (sau foarte bine) sarcinile școlare.

Dar, așa cum bine știm, motivația nu este un fenomen unitar. Elevii nu numai că au grade diferite de motivare (ca intensitate) dar sunt sensibili și diferite tipuri de motivație (ca orientare). Astfel un elev poate fi foarte motivat să-și facă o anumită temă pentru acasă pentru că este „împins” de curiozitate sau interes pentru cunoaștere, în timp ce un altul pentru că dorește să obțină aprecierea din partea profesorului, colegilor sau părinților. Un alt elev poate resimți un acut resentiment față de obligația de a realiza o aceeași temă școlară, dar o face cu conștiinciozitate depunând un mare efort cognitiv și volițional, în timp ce un altul vede în aceeași sarcină școlară o provocare și în același timp o plăcere, sentimentul fiind cel de satisfacție și încântare și nici de cum cel de efort. Întrebarea este, *cum găsim modalitatea cea mai potrivită de a motiva elevii dintr-o clasă, ținând cont de faptul că aceștia au personalități diferite, stiluri diferite de învățare și sunt sensibili la forme diferite de motivare?*

Știm că apelul la motivația intrinsecă este cea mai eficientă formă de mobilizare a elevilor. Pe de altă parte, din cauza a numeroase responsabilități și obiective didactice, a programelor încărcate și a specificului unor discipline școlare, profesorii nu pot oferi elevilor numai sarcini

școlare interesante sau plăcute, care să activeze forme intrinseci de motivare. De cele mai multe ori sarcinile școlare sunt formulate în temeni de obligații extrinseci, elevii trebuie să se achite de ele fie că le face plăcere fie că nu. Este ușor să propunem profesorilor să folosească metode intrinseci de motivare dar este destul de greu de aplicate astfel de metode, de particularizat pentru situații sau discipline diferite. *În ce măsură apelul la motivația extrinsecă este benefic pentru randamentul actual al elevilor sau pentru formarea personalității lor viitoare? Cum utilizăm formele de motivare extrinsecă astfel încât efectele asupra randamentului școlar să fie benefice? Cum facem ca sarcinile sau activitățile școlare să activeze și motivația intrinsecă a elevilor?*

Încercând să oferim informații relevante, ca răspuns la întrebările formulate mai sus, în acest capitol vom insista pe descrierea a trei aspecte importante legate de motivație.

În prima parte, pornind de la observația că cele mai multe activități didactice propuse în școală fac apel la motivația extrinsecă, vom descrie motivația elevului pe un continuum de la absența motivației, trecând prin diferite etape de motivare extrinsecă, până la motivația intrinsecă. Extrăgând concluzii cu aplicabilitate practică vom oferi sugestii în sprijinul dezvoltării motivaționale, adică a stimulării elevului de a trece de la un nivel redus de motivare (demotivare) sau de la o condiționare strict externă, la o motivare puternică, profund intrinsecă.

Știut fiind faptul că eficiența maximă în motivare se poate obține atunci când putem identifica particularitățile motivaționale ale fiecărui elev, în cea de a doua parte a acestui capitol vom prezenta câteva modalități de identificare a stilului motivațional preferat ale elevului sau a motivelor concrete la care este sensibil acesta.

În cea de a treia parte a acestui material, vom discuta despre rolul stabilirii de obiective și anticipării reușitei în dezvoltarea motivației, cunoscând faptul că motivarea prin asumarea de obiective este o strategie de motivare deosebit de eficientă pentru motivarea elevului și decisivă pentru formarea unei personalități mature performante.

În cea de a treia parte a acestui capitol vom aborda procesul motivațional dintr-o nouă perspectivă, cea care pune problema autocunoașterii elevului și a încrederii în forțele proprii și subliniază importanța capacității acestuia de anticipa efortul necesar și valoarea recompensei finale în declanșarea și derularea procesului motivațional.

1. Care este drumul de la demotivare la motivarea intrinsecă?

Problematizare:

„[...] Am intrat într-un conflict cu unul din colegii mei pe trema motivației. El spune că studiile făcute de psihologi sunt „fantezii”, că ei nu știu despre ce vorbesc atunci când scriu despre stimularea motivației intrinseci a elevilor, că este o prostie să încerci să umbli la „sentimente” și „coarda sensibilă” a elevilor, mai ales când ai atât de mulți elevi, o programă încărcată și predai o disciplină ca matematica. Mai mult, contrar argumentelor oferite de mine, el susține trebuie să ceri mult de la elevi, să le dai teme grele și să pui note bune numai atunci când munca elevului este pe măsură. În acest fel, spune el, dacă elevul va descoperi farmecul matematicii, cu atât mai bine, dacă nu, înseamnă că nu este făcut pentru matematică și trebuie să caute în altă parte ...[...]” (G. N. profesoară)

Teorie / date ale cercetării:

Deși motivația intrinsecă este importantă pentru activitatea umană, cele mai multe activități nu sunt, strict vorbind, motivate intrinsec. Pe parcursul primei copilării și a primei perioade școlare, perioade în care solicitările sociale, rolurile și normele sociale impuse de familie și școală cer copilului să își asume responsabilități pentru sarcini extrinseci, **apelul la motivația extrinsecă este cea mai frecventă formă de stimulare a copilului.**

Într-o perspectivă modernă asupra motivației, (Ryan R. M, Deci, E. L., 2000), sunt considerate **motivate extrinsec** toate acele comportamente care sunt însoțite de sentimentul controlului sau a presiunii exercitate din afara subiectului, în timp ce comportamentele **motivate intrinsec** sunt cele conduse de voința individuală, generate de trebuințe sau aspirații personale și însoțite de sentimentul autonomiei și libertății. Deoarece cele mai multe activități didactice propuse în școală nu sunt proiectate să fie interesante intrinsec, o întrebare centrală este „Cum motivăm elevii să valorizeze și să-și asume astfel de activități și să le ducă la îndeplinire?”

TEMĂ DE REFLECȚIE:

Realizați o listă cu sarcinile pe care le propuneți elevilor în cadrul activității de formare și evaluare, sarcini la realizarea cărora elevii participă în clasă sau pe care trebuie să le realizeze independent, ca temă pentru acasă.

Pentru fiecare tip de sarcină în parte estimați în ce măsură aceasta face apel la motivația intrinsecă sau la motivația extrinsecă și argumentați alegerea de ce credeți acesta pentru fiecare caz în parte, gândindu-vă la situația reală (ce îi motivează pe elevii dumneavoastră) și nu la cea ideală (ce ar trebuie să îi motiveze).

Realizați această analiză separat pentru elevii cu rezultate bune la învățătură și pentru cei cu rezultate medii sau slabe și comparați rezultatele dumneavoastră cu cele ale unui coleg /colege. În urma analizei în colaborare a rezultatelor, la ce concluzii ați ajuns?

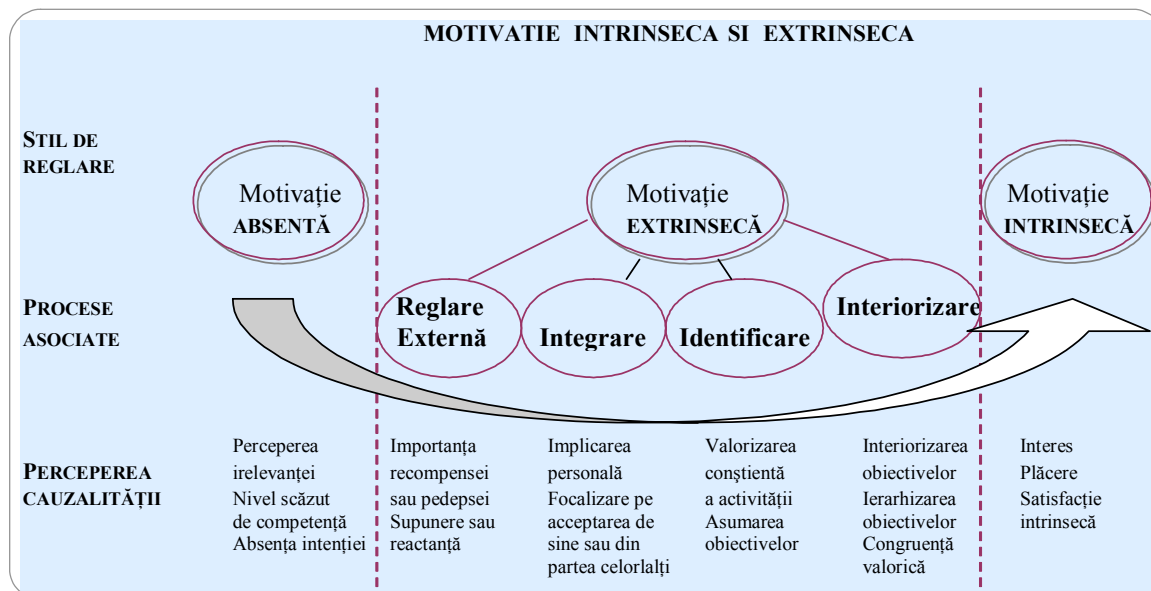
În viziunea autorilor menționați mai sus și conform teoriei SDT (Self-Determination Theory) puteam descrie motivația elevului pe un continuum de la demotivare sau absența motivației, trecând prin diferite etape de motivare extrinsecă, la motivarea intrinsecă. Pe acest continuum, conceptul de *internalizare* descrie cum motivația pentru un anumit comportament școlar poate fi descris de la lipsa motivației sau resentiment, prin acceptarea pasivă, până la acceptarea activă și implicarea personală. O dată cu creșterea gradului de internalizare crește și persistența în sarcină, percepția pozitivă despre sine și calitatea angajamentului individual. (Ryan R. M, Deci, E. L., 2000)

Pe acest continuum, la polul „negativ” de „**DEMOTIVARE**” vorbim de elevul care percepe sarcina sau comportamentul școlar ca fiind fără sens, nerelevant, fără nici o legătură cu activitate școlară sau cu nevoile lui de învățare. Mai mult, el crede că nu are nici un fel abilități sau competențe în realizarea unei astfel de sarcini și, prin urmare, nu are nici o intenție de a acționa, de a realiza respectivul comportament, de a realiza sarcina școlară propusă.

SUGESTII:

- Propuneți activități școlare și teme pentru acasă explicând rațiunea lor, făcând legătura cu viața de zi cu zi sau explicând importanța lor pentru activitățile școlare viitoare **(argumentați utilitatea)**.
- Asigurați-vă că elevii au înțeles foarte bine ce au de făcut și cum veți evalua munca lor; cereți un feedback, aflați dacă și elevii slabi au înțeles bine sarcina școlară **(solicitați feedback)**.
- Pe cât posibil, activitățile și temele școlare trebuie să permită realizarea /rezolvarea lor în mai multe etape, pornind de la sarcini foarte simple spre cele complexe sau dificile **(stimulați abilitățile și competențele existente)**.
- Cereți acordul, negociați dacă este cazul, condiționând diminuarea sarcinii (număr de exerciții, număr de pagini etc.) de realizarea ei completă; începeți activitatea în clasă **(asigurați trecerea la acțiune)**.

Figura 1. Etape ale trecerii de la demotivare (absența motivației) la motivația intrinsecă (Ryan R. M, Deci, E. L., 2000)

Cel de al doilea pas - „**REGLAREA EXTERNĂ**” - este acela în care, sub amenințarea pedepsei sau sub atracția recompensei elevul se decide să se supună și să realizeze sarcina școlară prescrisă (de exemplu „tema pentru acasă”). Acesta este primul nivel de motivare, fundamental extrinsec, în care comportamentul elevului este strict condiționat din exterior, ne având nici un suport intern. Mai mult, cu acest tip de motivare elevul nu are nici o satisfacție al realizarea sarcinii (poate doar „ușurarea” că a scăpat de „povara” realizării ei), frecvent apărând și un sentiment negativ (respingere sau resentiment) față de acel tip de sarcină sau acea disciplină, ca o consecință insatisfacției și al percepției caracterului constrângător al sarcinii.

SUGESTII:

- Propuneți elevilor sarcini /teme școlare la alegere (teme care pot avea același grad de dificultate) oferind elevilor posibilitatea alegerii și creându-le sentimentul controlului (**oferiți posibilitatea alegerii**)
- Întrebați elevii ce anume i-ar face să realizeze cu plăcere o anumită sarcină sau temă școlară propusă de Dvs.; căutați motivații interne, aspirații personale sau colective (**identificați motive de satisfacție**)
- Oferiți recompense stimulative, în acord cu solicitările, trebuințele sau aspirațiile elevilor; negociați tipul recompensei, nivelul acesteia și condițiile de acordare a ei (**negociați și personalizați recompensele**).
- Acordați recompensele imediat după identificarea reușitei sau progresului; pe cât posibil variați tipul recompensei oferite indiferent dacă este materială sau simbolică (**recompensați imediat și variat**)
- Chestionați elevii după realizarea sarcinii școlare pentru a afla până la care punct al temei sau la care moment al activității au muncit cu plăcere, ce anume i-a nemulțumit (**căutați sursele de insatisfacție**).

La cel de al treilea nivel de motivare extrinsecă – **INTEGRARE** – elevul descoperă că realizarea unei sarcini sau realizarea unui comportament școlar îl valorizează, îi asigură aprecierea din partea celorlalți (colegi, profesor). Prin urmare, elevul tinde să integreze în acel comportament, să îl repete, pentru că îi oferă aprecierea celorlalți și sentimentul de competență personală, de încredere în forțele proprii. Motivația rămâne externă, activitatea în sine este realizată „pentru că trebuie” dar accentul se mută de la feedback-ul extern direct și imediat (recompensa sau pedeapsa), la un feedback extern indirect și de lungă durată (aprecierea socială).

SUGESTII:

- Recompensați reușitele, chiar dacă sunt modeste, mai ales dacă vin de la elevi cu rezultate mediocre sau slabe; gratificați fiecare progres fie personal fie în fața clasei (**gratificați progresele**).
- Recunoașteți meritul unui elev în fața colegilor, în fața părinților sau a altor persoane semnificative; exprimați-vă încrederea că va mai realiza astfel de performanțe în viitor (**exprimați-vă încrederea**).
- Imediat după o reușită și gratificarea acesteia, propuneți-i elevului următorul pas; faceți-l să accepte o nouă provocare, o nouă sarcină și să își propună o nouă reușită (**implicare personală**).
- Evitați critica moralizatoare, ironiile și sarcasmul; pe cât posibil performanțele slabe trebuie ignorate și cele bune gratificate; în general aprecierile negative demotivează (**evitați aprecierile negative**).
- Evitați să vă exprimați scepticismul cu privire la reușita viitoare; sintagmele corecte sunt de tipul „Am încredere...”, „Știu că poți ...” și nu „Sper că...”, „Mă îndoiesc ...” (**evitați exprimarea scepticismului**).

La cele de al patrulea nivel – **IDENTIFICARE** – comportamentul școlar în sine începe să devină important, realizarea sistematică a anumitor sarcini școlare devenind parte a vieții elevului, a felului în care el este perceput și apreciat de membrii familiei, colegi, profesori ca „elev siliitor”. Deși continuă să îl perceapă ca un efort, comportamentul este mult mai valorizat, elevul începe să își propună atingerea anumitor obiective, prescrise de profesor sau de către părinți, dar, de această dată, acceptate de el (de exemplu media 9 la matematică).

SUGESTII:

- Identificați aspectele de unicatate ale fiecărui elev; dacă este posibil, oferiți o „identitate” fiecărui elev în funcție de succesele sau aptitudinile sale la anumite discipline (în calitate de diriginte) sau la anumite sarcini școlare din cadrul unei discipline (în calitate de profesor); comunicați această identitate elevilor, părinților („cel mai bun chimist”; „spiritul critic al clasei”, „optimistul incurabil” etc.) (**impulsionați crearea unei identități valorizate**).
- Încurajați elevii să își propună atingerea unor obiective ambițioase dar realizabile; urmăriți progresele și încurajați să accepte noi provocări și obiective pe termen lung (**facilitați asumarea obiectivelor**).
- Creați condițiile necesare ca elevii să își propună atingerea unor obiective ambițioase și să realizeze eforturi de atingerea a lor, independent de supervizarea dumneavoastră; gratificați atât rezultatul final cât și autonomia în stabilirea și realizarea obiectivelor (**stimulați autonomia**).

- Identificați elevii cu hobbyuri interesante mai ales dacă ele au legătură și cu activitatea școală; oferiți recunoaștere elevilor care au realizat ceva inedit în legătură cu disciplina pe care o predăți (poezie, electronică, corespondență în limba engleză, colecții etc. **(gratificați activitățile extrașcolare).**

La cel de al cincilea nivel – **INTERIORIZARE** – loc asumarea completă a noului comportament. Nu numai că elevul acceptă obiectivele propuse dar le și interiorizează, propune noi obiective, uneori mai ambițioase decât cele prescrise de ceilalți, noul comportament devenind parte componentă a propriei personalități. Mai mult, efortul perceput pentru realizarea sarcinii școlare începe să fie minim, iar realizarea sarcinii nu mai intră în conflict cu alte trebuințe ale elevului (a juca un fotbal cu prietenii, a privi la televizor). Practic aceasta este etapa care face trecerea la formarea unei motivații intrinseci.

La cel de al șaselea nivel vorbim de o **MOTIVAȚIE PROFUND INTRINSECĂ**, elevul tratând cu interes orice subiect legat de o anumită sarcină școlară (care la început a fost extrinsecă), muncind cu plăcere, fără să munca depusă să fie percepută ca fiind un efort, găsind satisfacție în tot ceea ce face în legătură cu acea activitate. Este evident faptul că acest gen de motivație pentru activitatea școlară apare foarte rar, doar unii elevi și doar pentru unele domenii înguste dezvoltând o astfel de „pasiune” și mobilizând astfel de resurse interne.

După cum am văzut din cele descrise mai sus, chiar dacă facem apel la surse externe de motivare, putem folosi diferite strategii pot asigura o creștere a gradului de implicare a elevului. Aplicând consecvent astfel de strategii vizăm atingere a două obiective finale: 1) **îmbunătățirea randamentului școlar** de moment al elevilor; 2) **facilitarea evoluției sub aspect motivațional** al elevilor, prin trecerea treptată de la condiționarea externă, prin forma intermediară de motivare extrinsecă spre motivația intrinsecă.

Depinde de noi ca dascăli să aplicăm astfel de strategii. Sperând că am fost destul de convingători, în spiritul celor descrise mai sus, vă asigurăm că acest efort va duce la creșterea performanței dumneavoastră profesionale și la obținerea unor succese deosebite cu elevii pe care îi formați („argumentarea utilității”), că, bazându-vă pe experiența deja acumulată, aveți aptitudinile și competențele pentru a aplica astfel de demersuri („stimularea abilităților și competențelor existente”) și că primul pas l-ați făcut deja, pentru că, citind acest material în mintea dumneavoastră ați imaginat cum ați putea aplica diferite sfaturi, în diferite situații, cu anumiți elevi („asigurarea trecerii la acțiune”). Nu trebuie decât să începeți să aplicați unele dintre aceste strategii pentru a le testa aplicabilitatea, pentru ca, pornind de la efectele obținute și aplicând astfel de strategii în diferite situații, ele să devină parte componentă a stilului dumneavoastră de predare și caracteristică definitorie a personalității dumneavoastră de dascăl..

Temă de reflecție:

Pe o coală de hârtie A4, vă rugăm să realizați un tabel cu patru coloane, câte o colană pentru fiecare din categoriile: 1. demotivare, 2. reglare externă, 3. integrare și identificare, 4. Interiorizare și motivație intrinsecă.

Gândindu-vă la elevii din clasa dumneavoastră preferată vă rugăm să decideți în care stadiu de motivare se află fiecare și să treceți fiecare nume în coloana corespunzătoare.

Pentru fiecare din cele patru grupuri de elevi în parte, revizând informațiile de mai sus, schițați o strategie de lucru astfel încât să stimulați evoluția lor sub aspect motivațional. Planificați aplicarea acestei strategii și modul de evaluare a rezultatelor.

Puteți realiza această activitate în colaborare cu unul sau câțiva dintre colegii dumneavoastră, aplicând împreună o strategie relativ unitară și evaluând

2. Cum găsim motivația potrivită pentru fiecare?

Problematizare:

[...]”...Când am început să predau, acum trei ani de zile, am citit destul de mult despre factorii psihologici care ar fi implicați în motivarea elevului. În cărțile de pedagogie și de psihologie școlară am găsit că motivația intrinsecă este cea mai bună cale de „activare” a elevului. Erau acolo multe studii care demonstau că recompensele și sarcinile școlare impuse (motivație extrinsecă) reduc gradul de motivație internă și chiar randamentul în sarcină. Am încercat să aplic aceste informații în activitatea mea cu elevii și, încă de la început, mi-a fost destul de greu.

În primul rând, temele de lucru pe care le propuneam pentru provocarea motivației intrinseci (vizând curiozitatea, trezirea interesului personal, descoperirea de noi posibilități sau noi aptitudini personale), care păreau să îi motiveze pe unii elevi, îi plictiseau de moarte pe alții sau îi făceau să se amuze. Nu găseam subiecte sau strategii de lucru care să îi intereseze pe toți și când găseam un astfel de subiect, nu eram niciodată sigură că în afară de interesul de moment sunt și alte efecte de lungă durată.

În al doilea rând, sarcina de predare avea de suferit. Sunt profesoară limba și literatura română și pierdeam mult timp cu „joculețele” pe motivație și nu mi aveam timp să predau ceea ce era impus de programa școlară. Așa că am ajuns să mă îndoiesc de aplicabilitatea acestor strategii motivaționale mai ales la noi unde clasele sunt mari și programe de predare foarte încărcată [...]” (M.R. profesoară).

Teorie / date ale cercetării

În paginile precedente am prezentat câteva modalități de stimulare a elevilor, modalități care pot fi aplicate în clasă, ținând cont și de gradul „maturizare” sau treapta motivațională pe care se găsește fiecare elev. Dar, **eficiența maximă în motivarea elevilor se poate obține atunci când putem identifica stilul de stimulare preferat de fiecare elev.** O strategie de identificare a stilului motivațional preferat poate fi cel al aplicării unor teste psihologice (dacă există un psiholog în școală). O modalitate derivată din acesta este cea în care, pornind de la descrierea factorilor pe care îi evaluează un test psihologic, prin observație directă și explorare, **profesorul identifică ce caracteristici motivaționale se potrivesc fiecărui elev.**

De exemplu, un cercetător important al motivației în învățare Teresa M. Amabile, argumentează că sunt persoane care sunt intens motivate atât de factori intrinseci cât și de factori extrinseci, după cum sunt și persoane care reacționează slab, indiferent care este forma intrinsecă sau extrinsecă de motivare. Chestionarul de personalitate „*Inventarul preferinței față de muncă*” construit de acesta, pune în evidență preferințele motivaționale, factorii care motivează în muncă ființa umană, preferințe definite pe două scale principale (intrinsec, extrinsec) și patru subscale, două intrinseci („Plăcere”, „Provocare”) și două extrinseci („Recunoaștere”, „Recompensă”):

- **Factorul „Plăcere”** – îi definește pe elevii puternic motivați de curiozitate, plăcerea de a lucra și a se exprima prin ceea ce fac; pot fi atât de absorbiți de ceea ce fac, încât uită de toate; preferă să stabilească singuri ceea ce au de făcut; vor să învețe din ceea ce fac și să le placă ceea ce fac;
- **Factorul „Provocare”** - îi definește pe elevii puternic motivați de probleme noi, dificile, complexe; preferă activitățile care le solicită capacitățile intelectuale sau abilitățile motorii; preferă sarcini slab structurate și să decidă ei strategia de lucru;
- **Factorul „Recunoaștere”** - îi definește pe elevii puternic motivați de recunoașterea oferită de ceilalți fiind sensibili la aprecierile colegilor, profesorilor sau familiei; tind să aprecieze succesele prin referire la ceilalți; preferă ca profesorul sau părintele să-i stabilească clar ce are de făcut (obiectivele învățării) și modalitățile de lucru;

- **Factorul „Recompensă”** - îi definește pe cei puternic motivați de recompensa pe care o vor primi pentru munca lor; au mereu în minte obiective ca notă sau premii și sunt capabili de un efort susținut pentru a le obține; preferă sarcini școlare clare.

Pornind de la o astfel de tipologie și de la descrierea succintă a caracteristicilor fiecărui tip, profesorul poate evalua fiecare elev în parte, estimând la care din aceste categorii aparține el. Sarcina școlară și recompensa poate fi astfel particularizată în funcție de stilul motivațional preferat de fiecare elev.

☒ **Temă de reflecție:**

Pornind de la descrierea succintă a celor patru factori prezentați mai sus, pe o coală de hârtie A4, vă rugăm să realizați un tabel cu patru coloane, câte o colană pentru fiecare din acești factori. Gândindu-vă la elevii din clasa dumneavoastră preferată vă rugăm să estimați cărei categorii aparține fiecare și să treceți fiecare nume în coloana corespunzătoare.

Rugați unul sau câțiva dintre colegii dumneavoastră să facă același lucru și apoi comparați rezultatele obținute. Pregătiți-vă să argumentați alegerea dumneavoastră pentru situațiile în care apar neconcordanțe între estimările făcute de dumneavoastră și cele ale colegilor.

După ce ați negociat poziția fiecărui elev, definiți o strategie de motivare diferențiată. Comparați datele obținute în această etapă cu cele obținute în aplicații precedente. Analizând pozițiile elevilor și strategiile de lucru pe care tocmai le-ați definit, care sunt principalele concluzii care le-ați putea formula?

O altă modalitate de a afla ce anume îi motivează pe elevi este aceea de a întreba elevii, în cadrul unor micro-anchete. În exemplu de mai jos vă oferim atât un model de întrebare deschisă cât și un model de întrebare cu răspunsuri prestabilite (rezultate de regulă din sistematizarea unor răspunsuri obținute prin punerea unei întrebări deschise). Pentru a culege informații relevante privind motivația elevilor, puteți modifica această întrebare în funcție de specificul activității dumneavoastră sau puteți construi alte întrebări.

4. Enumeră cîte trei motive (cel puțin) pentru care:

a) îți place să mergi la școală:

1. _____	3. _____
2. _____	4. _____

b) nu îți place să mergi la școală:

1. _____	3. _____
2. _____	4. _____

4. bis

În general, îți place să vii la școală ? ☐ DA ☐ NU

Dacă ai răspuns « DA », de ce îți place să mergi la școală ?

(Încercuiește cel mult două variante de răspuns)

- a) pentru a mă întâlni cu colegii/prietenii
- b) pentru a afla ceva nou
- c) pentru a ieși din casă
- d) pentru fi bun la un anumit obiect/ la anumite obiecte
- e) pentru a mă pregăti pentru o anumită profesie/meserie
- f) pentru a mă distra/amuza
- g) pentru a-i mulțumi pe părinți
- h) pentru că mă face să mă simt important
- i) altceva ? Ce anume ? _____
- j) _____

Dacă ai răspuns « NU », de ce nu îți place să mergi la școală ?

(Încercuiește cel mult două variante de răspuns)

- a) pentru că trebuie să mă trezesc foarte devreme
- b) pentru că programul/orarul este prea încărcat
- c) pentru că profesorii cer prea mult/sint prea exigenți
- d) pentru că este plictisitor
- e) pentru că se cere prea multă informație
- f) pentru că profesorii nu sint corecți în evaluare/notare
- g) pentru că nu reușesc să-mi fac întotdeauna temele
- h) pentru că mă obosește prea mult
- i) pentru că ceea ce învățăm este inutil
- j) altceva ? Ce anume ? _____

Dacă aplicați această strategie trebuie să garantați că răspunsurile lor vor fi confidențiale, că sub nici o formă colegii, alți profesori sau părinții nu vor afla ce au scris ei. Aceste date le puteți folosi numai dumneavoastră pentru a facilita dezvoltarea lor motivațională sau pentru a-i ajuta să depășească momente dificile (relații tensionate cu unii colegi sau profesori; probleme în familie etc.)

Temă de reflecție:

Gândindu-vă numai la disciplina pe care o predați, care ar fi principale întrebări pe care le-ați pune elevilor (într-o microanchetă) pentru a afla ce îi atrage, ce îi motivează sau cele le place la orele dumneavoastră prin opoziție cu ce îi respinge, ce îi demotivează sau ce nu le place?

Care credeți că sunt principale dificultăți legate de completarea micro-chestionarului realizat de dumneavoastră? Care credeți că vor fi problemele legate de analiza răspunsurilor pe care le veți primi?

Ce categorii de răspunsuri estimați să obțineți pentru fiecare întrebare în parte?

3. Cum facem elevii să-și asume obiective de performanță școlară?

Problematizare:

[...] Eram cred în anul trei de facultate când în cadrul unei activități de seminar am fost întrebați care sunt obiectivele noastre din acel an calendaristic, ce dorim să facem peste 10 ani și care vor fi pașii pe care îi vom face să atingem acest obiectiv îndepărtat. Mi-am dat seama că nu știu să răspund la aceste întrebări pentru că niciodată nu am gândit în acești termeni, nu mi-am propus obiective clare de atins sau scopuri majore pe care să le urmez. Cei mai mulți dintre colegii mei erau în aceeași situație. Deși ajunsesem în anul trei de facultate și mai era doar un an până la finalizarea ei, „pluteam” într-o dulce inconștiență, fără prea multe repere, așteptând „să vedem ce se va întâmpla” și în funcție de acesta să decidemCeva mai târziu mi-am dat seama cât de puțin pregătiți eram pentru viață. Atunci m-am întrebat de ce în școală nu se învață și nu se exersează cum să stabilești obiective și cu să procedezi pentru atingerea lor. Poate asta este una dintre diferențele semnificative dintre stilul occidental de educație și cel românesc:

occidentalii par să ști întotdeauna ce vor în schimb noi „navigăm după cum bate vântul”... [...] (T. C., profesor)

Teorie / date ale cercetării

În timpul unor serii de experiențe în laborator, E. Locke a demonstrat (1968) că randamentul și comportamentul unei persoane sunt influențate de obiectivele pe care și le fixează. Pornind de la aceste experimente de laborator a fost elaborată **teoria obiectivelor** care pune în evidență capacitatea ființei umane de a alege obiective sau scopuri pe care să le realizeze, obiectivele alese influențând puternic cognițiile și comportamentul în muncă. Conform acestei teorii, pentru a motiva un elev este bine să îi încurajăm să-și fixeze obiective ambițioase sau, cel puțin, să îl convingem să accepte obiectivele pe care le propunem noi ca profesori. O dată ce elevul are intenția de a atinge acele obiective, el se va strădui mult mai serios să obțină randamentul promis, îmbunătățindu-și astfel performanța școlară. E. Locke a îmbogățit teoria introducând noțiuni de:

- **acceptarea obiectivelor** – este bine ca elevul să accepte obiective realiste și să-și propună sincer atingerea obiectivelor acceptate știut fiind faptul că obiectivele dificile și realiste conduc la un randament școlar înalt cu condiția ca să fie acceptate de elev;
- **specificitatea obiectivelor** – se referă la claritate și precizia de definire a obiectivelor; un elev care fixează sau adoptă obiective are un randament mai înalt decât un elev care nu-și propune nici un obiectiv; un elev care fixează obiective clare și precise are un randament mai bun decât unul care are obiective prost definite;
- **dificultatea obiectivelor** – cu cât obiectivele sunt mai înalte cu atât randamentul este mai bun; un elev care își fixează sau adoptă obiective dificil de atins are un randament mai înalt decât unul care-și propune obiective ușor de atins; obiectivele dificile care și le fixează sau le adoptă un elev trebuie să fie de un nivel de dificultate realist.

SUGESTII:

- Propuneți elevilor sarcini școlare deschise, la alegere, lăsând libertate și inițiativă elevului în alegerea temei, a condițiilor de realizare sau a complexității sarcinii; (**facilitați autonomia în acceptarea obiectivelor**).
- Propuneți sarcini de grup, lăsați grupul să decidă obiectivele, strategia de rezolvare a sarcinilor, modul de colaborare etc.; solicitați rezultatelor finale fără a supraveghea îndeaproape modul de realizare efectivă a sarcinii (luare a deciziilor, colaborare, etc.) (**stimulați negocierea în acceptarea obiectivelor**).
- Încurajați elevii să-și exprime punctul de vedere chiar dacă acesta nu este conform cu normele acceptate sau opinia majorității; gratificați ideile originale, personale. (**creați un climat securizat și stimulat**).
- Analizați nivelul de performanță al fiecărui elev și gândiți-vă la modul în care puteți să îl încurajați pe fiecare să își propună un prim obiectiv în raport cu nivelul lui de performanță; discutați cu fiecare separat fără a compara nivelul lor de performanță (**propuneți strategii diferențiate**).
- Propuneți sau încurajați asumarea de obiective de dificultate graduală, primele fiind cele la care certitudinea reușitei este maximă; după ce a obținut câteva reușite care au fost călduros apreciate propuneți sau încurajați asumarea de obiective ambițioase (**propuneți obiective graduale**).

- Oferiți feedback după fiecare sarcină școlară, explicând nerealizările; nu formulați aprecierilor negative în termeni de eșec ci în termeni de obiectiv de atins în etapa următoare; încurajați mai multe încercări de atingere a unor obiective ambițioase (**facilitați încercările multiple**).
- Imediat după o reușită și gratificarea acesteia, propuneți-i elevului următorul pas; faceți-l să se gândească la o nouă provocare, un nou obiectiv de atins; încurajați inițiativele ambițioase dar realiste și discutați despre modul de realizare a lor efectivă (**încurajați obiectivele ambițioase**)

Prin urmare, așa cum am încercat să sugerăm mai sus și în sugestiile din cadrul primei secțiuni a acestui capitol, decisiv pentru motivarea elevilor, mai ales în trecerea acestora la o motivație predominant intrinsecă, este încurajarea acestora de a-și propune obiective clare, ambițioase dar realiste prin raportare la nivelul lor competență. Nu este foarte ușor pentru un dascăl să facă acesta: trebuie să ne gândim însă că, cel puțin pentru unii din elevi, acest moment poate fi decisiv pentru formarea unei personalități puternice, planificate și determinate intrinsec din punct de vedere motivațional.

Temă de reflecție:

Din una din clasele dumneavoastră alegeți trei elevi: unul cu rezultate deosebite la disciplina pe care o predați, unul cu performanțe medii și unul cu rezultate deosebite de slabe.

Pornind de la nivel de performanță al fiecărui elev, încercați să definiți câteva obiective ușor de atins, obiective pe care să le propuneți într-o primă etapă, și câteva obiective medii ca dificultate, pe care să le propuneți în a doua etapă fiecărui elev.

Făcând apel la informațiile oferite de noi în cadrul acestui capitol și la ceea ce știți despre fiecare dintre acești trei elevi, descrieți în câteva cuvinte fiecare elev, din punctul de vedere al caracteristicilor motivaționale (nivel de motivare, stil preferat de stimulare, persoane influente etc.).

Având aceste aspecte stabilite, reflectați la o strategie de a-i provoca pe acești elevi, strategie particularizată caracteristicilor fiecăruia din cei trei (în care situație veți arunca „provocarea”, ce anume veți spune, care estimați că vor fi răspunsurile elevului și care vor fi reacțiile dumneavoastră în funcție de aceste răspunsuri etc.). Schițați aceste strategii și puneți-le în practică.

4. Care este relația dintre motivație și stima de sine?

Problematizare:

[...] „În cariera mea de dascăl am avut deseori ocazia să întâlnesc elevi deosebiți, cu un potențial intelectual foarte bun dar cu o mare sensibilitate, cu un anumit gen de timiditate și lipsă de încredere în forțele proprii care îi conduceau spre rezultate școlare mediocre. Îmi era deosebit de greu să fac acești copii să iasă din „găoace” și să îi provoc pentru atingerea unor obiective mai îndrăznețe. Lipsa cronică a încrederii în forțele proprii în făcea să creadă că nu sunt în stare să depună un efort susținut, că nu pot să atingă niște obiective un pic mai ambițioase, deși păreau că își doresc acesta. Repet, intelectual vorbind aveau o minte foarte bună. [...] Pe mulți dintre ei i-am întâlnit mai târziu, unii depășind povara neîncrederii în forțele proprii și devenind persoane ambițioase, realizate, în timp ce alții au rămas aceleași persoane cu stimă de sine redusă, și cu un orizont motivațional scăzut. M-am întrebat deseori cum de unii

elevi își propun cu multă ușurință să răspundă la provocări școlare în timp ce alții, în mod sistematic evită să o facă ...[...] „ (E.R, profesoară)

Teorie / date ale cercetării

Motivarea elevilor nu este numai o problemă dependentă de nivelul de maturizare motivațională (evoluția de la motivația extrinsecă la cea intrinsecă), de stilul motivațional personal (setul de stimuli motivaționali la care este sensibil fiecare elev). Așa cum am văzut, capacitatea de a-și asuma obiective, mai mult sau mai puțin ambițioase, influențează profund performanța școlară și, prin feedback-ul oferit de reușită, participă la formarea unei personalități performante.

Analizând implicarea motivațională dintr-o altă perspectivă, conform „teoriei așteptărilor” a lui V. H. Vroom motivația și implicarea emoțională pentru realizarea unei sarcini poate rezulta în urma unei analize raționale a unei situații, pentru a vedea dacă ne interesează și dacă ne implicăm sau nu motivațional. Din această perspectivă în momentul când suntem puși în situația de ne asuma un anumit obiectiv sau de a ne implica în realizarea anumitei sarcini, facem o evaluare rapidă a capacității noastre de a depune efortul necesar („Pot să lucrez două ore în plus în fiecare zi?”), a șansei de a obține rezultatul așteptat („Dacă fac acesta, voi obține un punctaj mare la evaluarea semestrială?”) și a semnificației valorice a acestui rezultat („Acest lucru va fi apreciat /recompensat de părinții mei?”). În funcție de aceste așteptări, în condițiile în care pentru la fiecare din cele trei întrebări obținem un răspuns afirmativ, decidem să ne implicăm motivațional. În schimb, dacă la una din întrebările precedente răspunsul este negativ, implicarea motivațională nu mai are loc, „provocarea” ne având nici un efect asupra noastră.

Referindu-ne la situația școlară, dacă elevul nu are încredere în forțele proprii, nu i-a fost cultivată capacitatea de autoapreciere sau nu are obișnuința de a-și propune obiective personale, el poate eșua în primele etape ale procesului de implicare motivațională. Lipsindu-i aceste abilități, elevul poate hotărî prea rapid, practic înainte de apariția motivației propriu-zise, fie că nu poate depune efortul necesar, fie că nu este în stare să obțină rezultatul vizat chiar dacă s-ar strădui. Mai mult, tipul și importanța recompensei îl pot face pe acesta să renunțe pentru că, de exemplu, a primi o notă cu un punct mai mare nu reprezintă un motiv suficient de puternic pentru unii elevi, în timp ce pentru alții faptul de a fi apreciat de părinți sau colegi nu are o mare valoare. În concluzie, percepția pe care o are elevul asupra relațiilor existente între **efortul** pe care îl va depune, randamentul sau **rezultatul** pe care crede sau speră că le va obține și importanța sau **valoarea** recompensei pe care o va obține, va permite declanșarea sau nu a comportamentului motivat.

Această perspectivă asupra motivației pune problema autocunoașterii elevului și a încrederii în forțele proprii (pentru estimarea corectă a efortului necesar și a șansei de atingere a rezultatului dorit) În literatura psihologică conceptul de stimă de sine este legat de cele de autoevaluare sau valoare de sine. Cercetarea psihologică a arătat că, spre deosebire de elevii cu stimă de sine ridicată (cu o părere bună despre ei și calitățile lor), elevii cu o slabă stimă de sine:

- acceptă mult mai ușor un feedback negativ (reproșuri sau eșecul);
- acceptă mult mai greu, cu neîncredere un feedback pozitiv (gratificarea sau succesul);
- se simt mai responsabili de eșecul lor;
- sunt mai puțin dispuși să-și asume riscuri;
- își propun fie obiective foarte modeste fie obiective exagerat de ambițioase (pentru ca eșecul să fie justificat);
- simt o nevoie acută de a se proteja de amenințare sau eșec;
- au de resurse puține de autoprotecție;
- au tendința de a pune în lumină a defectelor lor și nu calitățile.

SUGESTII:

- Recunoașteți meritul unui elev și recompensați reușitele, chiar dacă sunt modeste, mai ales dacă vin de la elevi cu rezultate mediocre sau slabe; gratificați fiecare progres (**gratificați progresele**).
- Exprimați-vă încrederea în capacitatea și resursele unui elev; chiar și atunci când rezultatele sunt slabe, insistați pe sublinierea aspectelor pozitive, evitând critica

moralizatoare și sarcasmul; ignorați performanțele slabe și gratificați-le pe cele bune. **(oferiți feedback predominant pozitiv).**

- Ajutați elevii să se cunoască mai bine și să se autoevalueze corect; propuneți activități bazate pe interacțiuni în grup, pe autodezvăluire personală și oferirea de feedback din partea celorlalți; facilitați conștientizarea aspectelor pozitive ale personalității elevului **(stimulați autocunoașterea)**
- Încurajați elevii să își propună atingerea unor obiective ambițioase dar realizabile; urmăriți progresele și încurajați să accepte noi provocări și obiective pe termen lung **(facilitați asumarea obiectivelor).**
- Obişnuiți elevii să se definească în termeni pozitivi, insistând pe calități și aptitudini; facilitați crearea unor așteptări pozitive cu privire la evoluția lor viitoare și reușita lor **(creați așteptări pozitive).**

Ținând cont de impactul profund pozitiv sau profund negativ al stimei de sine asupra motivației și performanței școlare, mai sus am formulat câteva sugestii legate de stimularea încrederii în sine a elevilor, deși, după cum cred că ați observat, întreg capitolul pune accent pe oferirea unui feedback pozitiv și pe o atitudine pozitivă față de elev. Din păcate nu toți dascălii au răbdarea și tactul de a păstra o atitudine pozitivă și optimistă față de elevii cu probleme reușind să influențeze negativ sau chiar să lezeze personalitatea acestora prin atitudine, modul de adresare sau de oferire a rezultatelor evaluării.

De talentul nostru de dascăli depinde găsirea unui cuvânt bun pentru fiecare elev, chiar și atunci când acesta ne creează dificultăți în clasă. Deși nu este ușor, de noi depinde găsirea strategiei optime de motivare pentru o anumită situație, în funcție de treapta motivațională pe care se găsește elevul, de stilul motivațional la care este acesta sensibil, de felul în care își evaluează propria capacitate de efort și de experiența acestuia în asumarea și atingerea de obiective. Avem șansa să ajutăm la creșterea unor personalități și trebuie să o facem bine.

☒ **Temă de reflecție:**

Citind informațiile oferite în acest capitol fără îndoială că v-ați pus alte numeroase întrebări, ați identificat puncte cu care nu sunteți de acord, aveți sugestii sau chiar puteți propune completări.

Dacă sunteți cu adevărat interesat(ă) de aceste aspecte și, pe continuum motivațional, sunteți undeva aproape de polul motivației intrinseci, vă rugăm să puneți aceste întrebări, comentarii, sugestii sau completări într-un fișier Word (sau pe hârtie) și să le expediați pe adresa tconst@uaic.ro.

În felul acesta vom avea șansa de a realiza împreună mai mult decât a scrie sau a citi despre motivația elevului.

Avem șansa de a face primii pași spre atingerea unor obiective mult mai ambițioase: a face un schimb de opinii avizate în domeniu, de a aplica aceste informații în practică, a îmbunătăți randamentul școlar al elevilor noștri, a activitatea da noi dimensiuni dezvoltării noastre profesionale etc.

Primul pas fiind făcut, așteptăm opinia dumneavoastră.

Bibliografie

- Allport, G. W, 1991, Structura și dezvoltarea personalității, Editura Didactică și pedagogică, București.
- Cosmovici A. Iacob L., 1998, „Psihologie școlară”, Editura Polirom, Iași.
- Cosmovici, A., 1985, „Adolescentul și timpul său liber”, Editura Junimea, Iași.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M., 2004, Self-Determination Theory; An Approach To Human Motivation And Personality (<http://www.psych.rochester.edu/SDT/index.html>).
- Denise Jarrett-Weeks, 2001, *Understanding Motivation & Supporting Teacher Renewal* in “Quality Teaching and Learning Series”, Northwest Regional Educational Laboratory, UK.
- Dollan S. L. și coalb, 1996, “*Psychologie du travail et des Organisations*”, Gaetan Morin Éditeur, Montreal, Canada.
- Ryan R. M. and Deci E. L., 2000, *Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions* in “Contemporary Educational Psychology” 25, 54–67 (2000); UK
- Vintilescu, D., 1977, „Motivația învățării școlare”, Editura Facla, Timișoara

Stiluri de învățare. Stiluri de predare

"Cine se oprește din învățat,
fie la 15 sau 25 sau 80 de ani,
acela este un om bătrân.
Cine învață mereu, rămâne tânăr."
Henri Ford

Știați că...

- datorită faptului că suntem diferiți, modul în care învățăm este diferit?
- elevii preferă experiențele de învățare în care sunt activ implicați, astfel ei vor obține rezultate mai bune și vor avea succes la școală?
- elevii învață mai repede atunci când noile achiziții sunt utile și practicate în viața de zi cu zi, precum și în viitor?
- elevii care își cunosc stilul de învățare sunt mai angajați în procesul de învățare, au încredere în ei, se simt mai independenți?
- ultimele cercetări asupra creierului afirmă că atunci când modalitățile de învățare sunt adaptate rezultatelor obținute la analiza sau testarea stilurilor de învățare, elevii vor reține cu mai puțin efort și vor fi capabili să realizeze creșterea performanțelor școlare în mai puțin de două săptămâni?

O zi superbă de toamnă. În curtea școlii se făcea curățenia specifică anotimpului. Deși era pauză, dintr-o clasă se auzeau discuțiile aprinse ale unor copii referitoare la: dacă le place să vină la școală sau nu. De fapt, continuau tema orei de dirigenție.

Unii, foarte puțini, afirmau că ceva în ultimul timp s-a schimbat: școala este proaspăt zugrăvită și amenajată, are cea mai frumoasă clădire din sat...unii profesori sunt mai altfel... folosesc metode mai atractive...sunt interesați de nevoile noastre și comunică pe înțelesul nostru...pregătesc lecțiile și activitățile propuse...le place să predea...avem materii noi și interesante...

Alții, cea mai mare parte, supărați și revoltați spuneau repede, intervenind unul peste celălalt, fără să se asculte: nu-mi place să vin la școală...nu înțeleg nimic din ce se face în clasă, profesorii predau în limbi străine, nu în română...nu știu cum să învăț, este atât de mult și alambicat...la ce-mi folosește...temele pentru acasă sunt o corvoadă...vreau activități practice, m-am săturat de atâta teorie, formule și teoreme...nu am prieteni aici...uneori profesorii mă jignesc, mă umilesc în fața colegilor, că nu am pregătit sarcinile pentru ziua respectivă...îmi este tare greu...și profesorul(a) X intră în clasă, se așează pe scaun la catedră și vorbește, vorbește, fără să ne privească...nu am încredere în mine...nu avem teren modern de sport...este un orar prea încărcat...nu mai vreau să ne dicteze lecția...îmi doresc să învăț mai rapid și pe termen lung, dar nu știu cum, ce metode să folosesc...

Recunoașteți în opiniile exprimate: elevii cu care lucrați? Comportamentul profesorilor, colegi de cancelarie? Mediul de învățare în care vă desfășurați activitățile? Strategiile de predare-învățare folosite? Oferta educațională furnizată de școală elevilor? Modalitățile de relaționare elev-profesor?

Reflectați asupra propunerii unui astfel de subiect elevilor voștri! Ce ar răspunde?

- Ce vă place la școala unde învățați?
- Ce nu vă place?

- Ce ați schimba, dacă ați fi director/directoare, profesor/profesoară?

1. Ce este stilul de învățare?

Aveți probleme atunci când vreți să învățați ceva nou? Atunci trebuie să aflați mai multe despre stilul de învățare care este unic. Copiii au nevoie să afle cum funcționează creierul lor, pentru a achiziționa și procesa cât mai eficient o nouă informație, ce abilități sunt necesare învăța, cum abordează un examen, cum rezolvă probleme, cum oameni diferiți învață în moduri diferite, cum pot aplica o strategie.

Mai ales că, cercetările estimează că la fiecare 5 ani avem 100% informații noi. Dacă această tendință continuă, elevii vor beneficia de noi informații, cel puțin în domeniul tehnologic, la fiecare 38 de zile. Aceasta înseamnă că ceea ce ei vor învăța luna aceasta s-ar putea ca luna următoarea să fie "expirat". (Dennis W. Mills, 2002)

☒ **Aplicație:**

Brainstorming: Ce este învățarea? Listați caracteristicile acesteia pe o foaie de flipchart. Dați exemple de activități de învățare.

Învățarea este...

- un proces complex
- stabilirea unui parteneriat între cadre didactice și elevi
- achiziționarea, schimbul reciproc de informații, cunoștințe, abilități, atitudini
- transformarea în vederea adaptării școlare și sociale.

Știați că învățarea... (UNESCO, 1991)

1. nu este niciodată completă?
2. este individuală?
3. este un proces social?
4. poate fi distractivă?
5. este activă?
6. implică beneficii?
7. înseamnă schimbare?

☒ **Aplicație:**

- Împărțiți în 4-5 grupuri (mijloace de transport), negociați și selectați două care vă plac cel mai mult pe care le considerați că sunt cele mai importante. Atenție fără a afla și ceilalți! Discutați despre importanța lor, dați exemple și identificați metode concrete de aplicare în lucrul cu elevii.
- Discutați și dați exemple din viața de zi cu zi, de la școală, din cancelarie, de pe stradă, din grupul de prietenii, din curtea școlii, de acasă, etc. care susțin sau contrazic afirmațiile. Demonstrați cele 7 ipoteze despre învățare.
- Creați un afiș care să arate mesajul grupului.

- *Alegeți modalitatea de prezentare cât mai originală, participanții au sarcina de a ghici afirmațiile alese de fiecare grup. Se discută dacă au fost selectate toate afirmațiile, care sunt motivele alegerii sau respingerii lor.*
- *Adăugați și alte afirmații despre descoperite în timpul discuțiilor de grup.*
- *Găsiți proverbe despre învățare.*

Deoarece nu suntem toți la fel și vedem lumea ca individualități, percepțiile noastre arată:

- cum gândim,
- cum luăm decizii,
- cum definim ceea ce este mai important.

Elevii preferă să învețe în diferite moduri: unora le place să studieze singuri, să acționeze în grup, altora să stea liniștiți deoparte și să-i observe pe alții. Alții preferă să facă câte puțin din fiecare. Mulți oameni învață în moduri diferite față de ceilalți în funcție de clasă socială, educație, vârstă, naționalitate, rasă, cultură, religie.

☑ Aplicație:

- *Lista interogativă: Ce este stilul de învățare? Participanții vor găsi cât mai multe întrebări referitoare la stilul de învățare, care se notează pe o foaie de flipchart. Se discută și se clarifică notele definitorii.*
- *Acrostih: Stil de învățare*

Stilul de învățare...

- se referă la „simpla preferință pentru metoda prin care învățăm și ne aducem aminte ceea ce am învățat”.
- ne arată calea și modalitățile în care învățăm.
- implică faptul că indivizii procesează informațiile în diferite moduri, care implică latura cognitivă, elemente afective- emoționale, psihomotorii și anumite caracteristici ale situațiilor de învățare.
- ca „modalitate preferată de receptare, prelucrare, stocare și reactualizare”, are în componența lui elemente genetice și elemente „care se dezvoltă ca urmare a expunerii frecvente și preferențiale la o anumită categorie de stimuli.” (Băban, A., 2001)

Cheia pentru implicarea activă a elevilor în învățare este de a înțelege preferințele pentru învățare, stilul de învățare, cu influențe pozitive sau negative asupra performanțelor elevilor. (Birkey & Rodman 1995, Dewar 1995, Hartman 1995).

Președintele executiv de la Xerox Corporation atribuie caracteristica “needucat” pentru acea “persoana care nu știe cum să păstreze, să stocheze ceea ce a învățat, nu are un stil de învățare adecvat”. Prin urmare, elevii care nu știu cum să învețe, nu vor fi capabili să devină responsabili, autonomi, cu abilități și atitudini folositoare pe tot parcursul vieții, necesare pentru reușita școlară și socială.

Stilul de învățare poate afecta rezultatele pe care elevii le obțin la școală. Cercetările demonstrează că atât elevii cu rezultate slabe cât și cei cu rezultate bune reușesc să-și îmbunătățească performanțele școlare, atitudinea față de școală, atunci când își cunosc stilul de învățare. (Dunn, Griggs, Olson, Gorman, and Beasley 1995).

Fiecare dintre noi are o capacitate extraordinară de a învăța în diferite moduri. Pentru a determina ce stil de învățare avem, nu trebuie decât să ne gândim la cum preferăm să învățăm ceva nou. Ne place să asimilăm noile informații, abilități, atitudini prin imagini, emoții, contacte cu persoane diferite, sunete, aplicații practice, prin participare activă, directă?

Aplicație:

- *Le solicitați elevilor dumneavoastră să răspundă întrebărilor de mai jos, sub forma unui interviu, iar prin discuții și întrebări, ei vor afla aspecte importante ale propriului lor comportament în învățare. Sugerați-le să răspundă sincer.*
- *Amintește-ți cum procedezi atunci când dorești să înveți ceva nou?*
 - *Cu ce începi? Cum începi?*
 - *Cum progresezi?*
 - *Îți faci un plan de acțiune? Care sunt pașii pe care îi urmezi?*
 - *Cum integrezi ceea ce ai învățat în „bagajul” pe care îl ai deja?*
 - *În ce condiții afirmi că ai avut succes?*
 - *Cu cine îți place să înveți?*
 - *Preferi să înveți din ceea ce îți prezintă altcineva?*
 - *Preferi să citești?*
 - *Iei notițe? Faci scheme? Subliniezi cu culori ideile principale?*
 - *Îți place să mesteci gumă în timp ce înveți?*
 - *Sau preferi să participi la o aplicație practică?*

A vorbi despre stilurile de învățare, despre modurile diferite de a cunoaște, despre diferențele între cei care învață poate este mai puțin important decât *strategiile efective adecvate fiecărui stil de învățare și materialele de învățare specifice folosite*. Specialiștii subliniază rolul deosebit pe care îl joacă cadrele didactice, contribuția acestora „în meseria de a-i învăța pe elevi cum să învețe” adaptată nevoilor, intereselor, calităților personale, aspirațiilor, stilului de învățare identificat.

Aplicație:

- *Describe mediul actual în care înveți!*
- *Describe mediul în care ți-ar place să înveți!*
- *Elaborează un plan de acțiune pentru dezvoltarea mediului de învățare actual!*
- *Dacă ai avea 1 milion USD cum ai schimba mediul de învățare din școala unde lucrezi? Dar clasa? De cine, de ce ai nevoie pentru a face transformările necesare?*
- *Activitate de grup: Creează un colaj despre clasa/ școala preferată!*

Care sunt secretele abordării stilului personal de învățare? (Pat Wyman, 2004)

- Primul secret pentru a face învățarea mai rapidă și mai ușoară este de a înțelege preferințele specifice stilului personal de învățare.
- Al doilea secret se referă la a conștientiza care stil de învățare creează cea mai eficientă cale de a înțelege și de a ține minte ceea ce alegem și decidem să învățăm.

Aplicație:

- *Care este cel mai plăcut mod de a învăța, nu neapărat la școală?*
- *Cum preferi să înveți?*
- *Ce-ți place să înveți cel mai mult?*

- În ce măsură este influențat stilul tău de învățare de interacțiunile cu ceilalți și sarcinile de zi cu zi?
- Ierarhizează modalitățile preferate de a învăța!
- Reclamă pentru stilul de învățare

De asemenea, important este cum ne amintim ceea ce am învățat. Vedeți imagini, auziți cuvinte sau recreați informațiile într-un mod practic?

Aplicație:

- Înainte de a completa individual următoarele propoziții din tabelul următor: „Eu învățam/învăț...” gândiți-vă la cum ați învățat să scrieți primele litere, cum să cântați, cum ați deslușit înțelesul primului cuvânt, cum ați învățat să respectați un orar, cum să îți faci prieteni, cum să mergi pe bicicletă, cum să înoți, cum să reparați o piesă, cum să reciți o poezie, etc.

Trecut / Cum învățam?		Azi / Cum învăț?	
Învățam greu atunci când...		Învăț greu atunci când...	
Învăț ușor atunci când...		Învăț ușor atunci când...	
Cred că învățarea era mai ușoară atunci când...		Cred că învățarea este ușoară atunci când...	
Cred că învățarea era grea atunci când...		Cred că învățarea este grea atunci când...	
În grup, învățam...		În grup, învăț...	
Singur(ă) învățam...		Singur(ă) învăț...	
Din cărți învățam...		Din cărți învăț...	
Învățam ușor de la o persoană care...		Învăț ușor de la o persoană care...	
Învățam greu de la o persoană care...		Învăț greu de la o persoană care...	
Învățam rapid și cu plăcere atunci când...		Învăț rapid și cu plăcere atunci când...	
Tehnicile pe care le foloseam atunci când învățam...		Tehnicile pe care le folosesc atunci când învăț...	
Sloganul personal pentru învățare era...		Sloganul personal pentru învățare	

		este...	
--	--	---------	--

- Comentați răspunsurile cu ceilalți colegi! Ce aveți în comun, ce vă deosebește? Ca și cadre didactice: ce vă spun răspunsurile despre dvs. ca elev? Ce implicații apar de aici asupra modului în care vă învățați elevii?
- Concluzii- flipchart
- Cântec rap „Învăț greu!- Învăț ușor!”

2. Ce stiluri de învățare cunoaștem?

Există mai multe stiluri de învățare. Deși există variate clasificări ale stilurilor de învățare, o vom prezenta pe cea mai frecventă, întâlnită în literatura de specialitate. Pentru informații suplimentare vezi bibliografia.

După modalitatea senzorială implicată!

- Sunt 3 stiluri de învățare de bază: **vizual, auditiv, tactil-kinestezic**. Atunci când învățăm, depindem de modalitățile senzoriale implicate în procesarea informațiilor. Cercetările au demonstrat că 65% din populație sunt vizuali, 30%- auditivi și numai 5%- tactil-kinestezici. (Dennis W. Mills, 2002). Pentru stilul de învățare auditiv, „inputul” este valoros, pe când pentru celelalte două, combinația tuturor. Fiecare persoană are un mod primar de a învăța. Știați că cei care au un stil de învățare vizual își amintesc 75% din ceea ce citesc sau văd? O dată ce va fi identificat acest mod, elevii împreună cu profesorii și părinții acționează pentru dezvoltarea lui.

☒ Aplicație:

- Împărțiți în trei grupuri (vizual, auditiv sau tactil-kinestezic), prin tragere la sorți, veți deveni experți într-unul din cele trei stiluri de învățare. Analizați caracteristicile fiecăruia și găsiți exemple de activități pentru discipline diferite prin care stilurile de învățare pot fi dezvoltate. Aplicațiile se vor nota într-un tabel sintetic.

Disciplina	Sugestii de activități		
	Stil de învățare vizual	Stil de învățare auditiv	Stil de învățare tactil-kinestezic
Română			
Istorie			
Matematică			
Chimie			
Consiliere școlară			
Educație fizică			
Alte discipline...			

☒ Aplicație:

Învățătoarea/ învățătorul - Profesoara / profesorul! (trecut-prezent)

- *Describe calitățile și caracteristicile acestuia/acesteia!*
- *Ce predă/ predă? Ce stiluri de învățare încuraja / încurajează să se dezvolte?*
- *Cum ai dori să fie cadrele didactice din școală?*
- *Întocmește o listă cu recomandări pentru cadrele didactice care să ajute la îmbunătățirea stilului de învățare al elevilor!*
- *Desenează cu creioane colorate învățătoarea/ învățătorul - profesoara / profesorul!*

Stilul de învățare vizual are următoarele puncte tari:

- Își amintesc ceea ce scriu și citesc
- Le plac prezentările și proiectele vizuale
- Își pot aminti foarte bine diagrame, titluri de capitole și hărți
- Înțeleg cel mai bine informațiile atunci când le văd

Sugerați elevilor strategii pentru stilul de învățare vizual!

- **Luați notițe!** Cea mai eficientă cale pentru o învățare de lungă durată.
- **Priviți persoana cu care vorbiți!** Vă ajută la concentrare asupra sarcinii de învățare.
- **Alegeți un loc de învățare liniștit!** Dacă este necesar puteți folosi căști, pentru a nu vă distrage atenția din cauza zgomotului. Unele persoane preferă în timp ce învață să asculte în fundal, o muzică liniștită «soft».
- Dacă nu ați înțeles ceva din ceea ce a spus cadrul didactic, **întrebați-l politicos dacă vă poate repeta sau explica din nou.**
- Cei mai mulți cu acest stil de învățare **învață cel mai bine singuri.**
- Când învățați **luați multe notițe și explicați-le detaliat**, în josul paginii.
- Dacă folosiți notițele altcuiva, **rescrieți-le, dați-le o notă personală!** Îți vei aminti mult mai bine!
- **Utilizați marcatoarele**, culorile pentru a sublinia ideile principale!
- Înainte de a începe o sarcină/ temă pentru acasă **stabiliți-vă obiectivele și scrieți-le. Afișează-le!** Să fie cât mai vizibile, să vă atragă atenția, să fie ușor de citit.
- Înainte de a citi un capitol sau o carte, treceți în revistă, **"scanați" imaginile**, fotografiile, schemele, titlurile etc.
- **Plasați-vă spațiul de învățare** (birou, bancă, masă de lucru) **departe de ușă și ferestre și în fața clasei.**
- **Notați-vă ideile principale pe cartonașe colorate (engl. "flashcards"), apoi verificați-le!**
- Dacă este posibil, **folosiți diagrame, hărți, postere, filme, video, programe computere**, atunci când studiați, când aveți de pregătit o temă sau când faceți o prezentare.

Caracteristici ale stilului de învățare vizual	Ce face profesorul pentru elevii cu stilul de învățare vizual?	Sugestii de activități
• Preferă să vadă cuvintele scrise. • Când ceva este descris, preferă să vadă o imagine a descrierii respective. • Preferă o linie a timpului sau ceva similar diagramelor pentru a-și aminti	• Furnizează materiale vizuale și interesante într-o varietate grafică. • Se asigură că prezentările vizuale sunt foarte bine organizate.	• diagrame, grafice • fotografii, cărți colorate, panouri, postere, colaje • emisiuni TV, show-uri • jocuri, notițe, ziare, rețete, reviste,

evenimentele istorice. • Preferă instrucțiunile pentru sarcinile de învățare să fie scrise față de cele verbale. • Observă toate elementele fizice, materiale, concrete în clasa de elevi. • Organizează cu atenție toate materialele de învățare pe care le folosește. • Îi place, se bucură să decoreze spațiul de învățare. • Preferă fotografiile și ilustrații cu un conținut tipărit și explicații scrise. • Își amintește și înțelege mai ales prin folosirea diagramelor, tabelor și hărților. • Apreciază prezentările folosind video și retroproiectorul (folii, rezumate). • Studiază materialele pe baza notițelor și a organizării conținuturilor într-o manieră personală (scheme învățare, concluzii, schițe, idei principale). • Se bucură de participarea la activitățile artistice vizuale.	• Pe parcursul lecțiilor, urmărește să fie auzit de toți elevii pentru a-l asculta și înțelege cât mai bine. • Face scheme, fișe, schițe, rezumate ușor de citit • Utilizează întreaga varietate tehnologică: computer, video, retroproiector, videoproiector, camera de filmat, circuit închis TV, fotografii, Internet etc.	lecturi, cărți, post-it-uri • obiecte (de ex. cutia cu scrisori) • hărți, tabele, ilustrații, expoziții • desene animate • prezentări power point (slide) • filme • retroproiector, videoproiector, folii • rapoarte scrise • cartonașe colorate • rebusuri, puzzle • scrisori • jurnale, buletine informative • fișe de lucru • liste cu întrebări, soluții
--	---	---

Stilul de învățare auditiv prezintă următoarele **puncte tari**:

- Își amintesc ceea ce aud și ceea ce se spune
- Le plac discuțiile din clasă și cele în grupuri mici
- Își pot aminti foarte bine instrucțiunile, sarcinile verbale/orale
- Înțeleg cel mai bine informațiile când le aud

Propuneți elevilor strategii pentru stilul de învățare auditiv!

- **Studiați cu un prieten(ă)!** Astfel puteți discuta cu acesta despre materialul de învățat, vă auziți unul pe celălalt, vă clarificați.
- **Recitați/ spuneți cu voce tare** informațiile pe care doriți să vi le amintiți mai mult timp.
- **Întrebați cadrele didactice** dacă puteți prezenta teme sau munca voastră ca o prezentare orală sau pe o casetă audio.
- **Înregistrați casete audio cu punctele importante** pe care vreți să vi le amintiți
- și **ascultați-le în mod repetat**. Este foarte folositor pentru învățarea materialelor în vederea participării la teste.

- Când citești, parcurgeți rapid de la un capăt la altul textul, priviți imaginile, titlurile capitolelor, alte indicii și **spuneți cu voce tare ce idei sunt transmise în carte.**
- **Confecționați cartonașe colorate cu ideile de bază** pe care doriți să le învățați și repetați-le cu voce tare. Folosiți culori diferite care să vă ajute memoria.
- **Stabiliți obiectivele pentru tema de casă și verbalizați-le.** Spuneți obiectivele, etapele de lucru cu voce tare de fiecare dată când începeți rezolvarea sarcinilor.
- **Citiți cu voce tare ori de câte ori este posibil!** Aveți nevoie să auziți cuvintele pe care le citiți pentru a le înțelege mai bine sensul.
- Când faceți **calcul matematice**, utilizați foi de matematică pentru a încadra corect coloanele și a efectua corect rezultatele, calculați **cu voce tare.**
- **Folosiți culori diferite și imagini** în notițele pe care le luați, în exercițiile din carte., în fișe de lucru

Caracteristici ale stilului de învățare auditiv	Ce face profesorul pentru elevii cu stilul de învățare auditiv?	Sugestii de activități
• Își amintește foarte bine ceea ce spune el și ceea ce spun alții • Preferă să discute ideile, chiar dacă nu au fost înțelese imediat • Găsește că este dificil să muncească în tăcere și liniște pentru o perioadă lungă de timp • Își amintește cel mai bine prin repetiții verbale (proverb latin: "Repetiția este mama învățării") și prin discuții cu voce tare • Își amintește foarte bine sarcinile verbale • Se bucură de oportunitățile de a face prezentări de teatru (drama, teatru de păpuși, scenete, recitarea unor versuri etc.), care să includă și folosirea muzicii • Îi plac discuțiile în grup, dezbaterile și cele care se "iscă" în clasă • Manifestă interes și entuziasm pentru expresiile verbale (muzicalitatea, ritmul cuvintelor) • Îi este ușor de distras atenția de zgomote, dar la fel de ușor	• Reformulează ideile principale și întrebările. • Variaza viteza, volumul, intensitatea în vorbire ceea ce ajută la crearea unei adecvate și interesante "compoziții, melodii" pentru ureche. • Notează punctele cheie sau cuvintele cheie care îi ajută să evite confuzia datorată pronunției. • Pe parcursul lecțiilor, se asigură să fie auzit de toți elevii pentru a-l asculta și înțelege cât mai bine. • Încorporează aplicațiile multimedia în procesul de predare-învățare, utilizând: sunete, muzică, discurs, conferință (înregistrările pe casete audio, casete video, CD-uri, instrumente muzicale).	• Rapoarte orale sau prezentări • Discuții cu clasa sau cu un grup • Discuția Panel (experți în diverse teme) • Debate (pro/contra) • Înregistrări audio, video • Cântece, Instrumente muzicale • Teatru de păpuși • TV/Radio show • Jocuri verbale • Spectacole, scenete/ povestiri despre evenimente curente • Peer tutoring (de ex. programe educaționale: rezolvarea conflictelor, prevenirea HIV/DIDA) • Prezentări orale • Demonstrații • Recitări poeme, poezii

Stilul de învățare tactil-kinestezic se remarcă prin **punctele tari**:

- Își amintesc ceea ce fac și experiențele personale la care au participat cu mâinile și întreg corpul (mișcări și atingeri)
- Le place folosirea instrumentelor sau preferă lecțiile în care sunt implicați activi/participarea la activități practice
- Își pot aminti foarte bine lucrurile pe care le-au făcut o dată, le-au exersat și le-au aplicat în practică (memorie motrică)
- Au o bună coordonare motorie

Recomandați elevilor exersarea strategiilor pentru stilul de învățare tactil-kinestezic!

- **Pentru a memora, plimbați-vă și spuneți cu voce tare** ceea ce aveți de învățat, folosind notițele.
- **Când citiți o scurtă povestire sau un capitol dintr-o carte**, încercați **„abordarea întregului ca o parte”**. Aceasta înseamnă că este de dorit să respectați următoarea succesiune: să urmăriți imaginile, să citiți titlurile capitolelor, să citiți primul și ultimul paragraf și apoi să identificați „emoțiile și sentimentele” transmise. Puteți de asemenea să treceți în revistă scurta povestire/capitolul, de la sfârșit la început, paragraf cu paragraf.
- Dacă sunteți o fire agitată, nervoasă, nu-i deranjați pe cei din jurul vostru. **Faceți exerciții** pentru mâini, degete, picioare, tălpi, părțile corpului, **practicați un sport**, jucați-vă cu o minge de tenis, strângeți în pumn o minge elastică sau ceva similar.
- Este posibil ca nu întotdeauna să studiați cel mai bine la birou sau în bancă. De aceea, încercați **să studiați într-un spațiu adecvat**, folosind **un scaun confortabil**, chiar un șezlong cu o pernă de sprijin, unde vă și puteți relaxa în același timp.
- **Studiați cu muzică în fundal** (de ex. muzica barocă, clasică este cea mai recomandată față de o muzică zgomotoasă, de ex. heavy-metal).
- **Decorați clasa**, mediul în care lucrați cu hârtie colorată. De asemenea puteți să vă acoperiți banca, biroul, masa. **Alegeți culoarea favorită** care vă ajută să vă concentrați. Această tehnică este numită fond de culoare, „engl. colour grounding.”
- Încercați să **citiți prin folii transparente colorate**, care ajută la concentrarea atenției. Înainte de a alege culoarea potrivită, încercați o varietate de culori.
- **Luați frecvent mici pauze!** Dar asigurați-vă că vă întoarceți repede la lucru. Un orar eficient cuprinde 15-25 minute de studiu, 3-5 minute de pauză.
- Ca tehnică de învățare și memorare, **țineți ochii închiși și scrieți ideea în aer sau pe o suprafață, de ex. pe bancă cu degetul**. Găsiți imaginea și sunetul cuvintelor în minte. Mai târziu, când vreți să vă amintiți informația, închideți ochii și încercați să vedeți cu ochii minții și să auziți ideile învățate anterior.
- Când învățați o nouă informație, **confecționați cartonașe** colorate în care să includeți ideile esențiale, cuvintele cheie.

Caracteristici ale stilului de învățare tactil- kinestezic	Ce face profesorul pentru elevii cu stilul de învățare tactil- kinestezic?	Sugestii de activități
• Își amintește foarte bine ceea ce face. • Își amintește foarte bine dacă se implică fizic și participă activ la sarcinile de învățare.	• Acordă și permite elevilor tactili- kinestezici să ia scurte pauze pe parcursul lecțiilor și să facă mișcare sau să se relaxeze.	Activități kinestezice • Cercetări („Plantele medicinale”) • Demonstrații • Dansuri • Confecționare produse

• Se bucură dacă acționează și creează. • Îi place să folosească computerul. • Preferă să se implice în activități manuale. • Se bucură de oportunitatea de a construi în mod fizic, de a mânui materialele de învățare. • Are probleme dacă stă într-un singur loc pentru mult timp. • Arată interes pentru activitățile fizice și entuziasm • Manifestă tendința de a se juca cu mici obiecte în timp ce ascultă la ore sau învață, muncesc. • Manifestă tendința de a mânca în timp ce studiază. • Îi place jocul actoricesc într-o situație relevantă a unei chestiuni de studiat.	• Încurajează elevii tactili-kinestezici să noteze opiniile lor despre temele discutate în cadrul activităților școlare și extrașcolare. • Încurajează elevii tactili-kinestezici să stea în picioare sau să se miște în timp ce povestește ceva sau învață un nou material • Încorporează resursele multimedia (computer, videocamera, retroproiector, camera foto etc.) în program (prezentările cadrelor didactice și ale elevilor). • Furnizează o mulțime de activități tactilo-kinestezice în clasă	• Exerciții corporale • Întreceri sportive, competiții, concursuri • Muzică și lecturi • Video show • Excursii • Îmbrăcămintea (scenografie, parada modei) • Joc de rol/interviuri • Șarade • Pantomimă • Scenete de teatru • Proiecte, portofolii • Plimbări, mersul pe jos și lecturi • Teatru de păpuși • Performanțe muzicale • Laboratoare științifice Activități tactile • Modelaj, sculptură, colaje • Albume cu tăieturi din ziare • Cărți de colorat • Creații artistice • Rame pentru tablouri • Lucru de mână, cusături, broderii • Postere • Cartonaje cu sarcini • Tablă neagră, albă • Obiecte, litere din glaspapier/pâslă • Jocuri, puzzle, origami • Lucru la computer • Colecții, dicționare, expoziții • Cercurile învățării • Fișe de lucru • Jocuri în apă, nisip • Confectionat costume, măști pentru teatru, carnaval
--	--	---

 Aplicație:

Ce stil de învățare am?

- *Describe stilul de învățare din tabelele prezentate pe care crezi că îl ai, în funcție de modalitățile senzoriale pe care le accesezi atunci când înveți.*
- *Pe baza informațiilor despre stilurile de învățare vizual, auditiv, tactil-kinestezic dezvoltăți caricaturi pentru fiecare caracteristicile acestora.*
- *Pentru ce motive unii elevi nu și-au dezvoltat un stil de învățare eficient?*

- *Jocul „Mimează stilurile de învățare!”*
- *Identifică strategii de învățare specifice stilurilor de învățare pe care le utilizează cadrele didactice și cele pe care le-ai dori să le folosească la activitățile din clasă dar și din afara școlii.*
- *Găsești asemănări și deosebiri referitoare pentru strategiile utilizate, în funcție de stilul preferat.*

Analiza stilului de învățare

După specialiștii în acest domeniu analiza stilului de învățare cuprinde evaluarea a 49 elemente individuale, care sunt clasificate în 6 categorii distribuite de-a lungul unei piramide.

Analiza lor subliniază complexitatea stilului de învățare: unele sunt determinate genetic, iar altele sunt învățate, cu implicații serioase în asumarea responsabilității cadrelor didactice față de recunoașterea, identificarea și dezvoltarea stilului de învățare al elevilor săi.

☒ **Aplicație:**

Piramida stilului de învățare: Eu sunt unic(ă) și perfect(ă)!

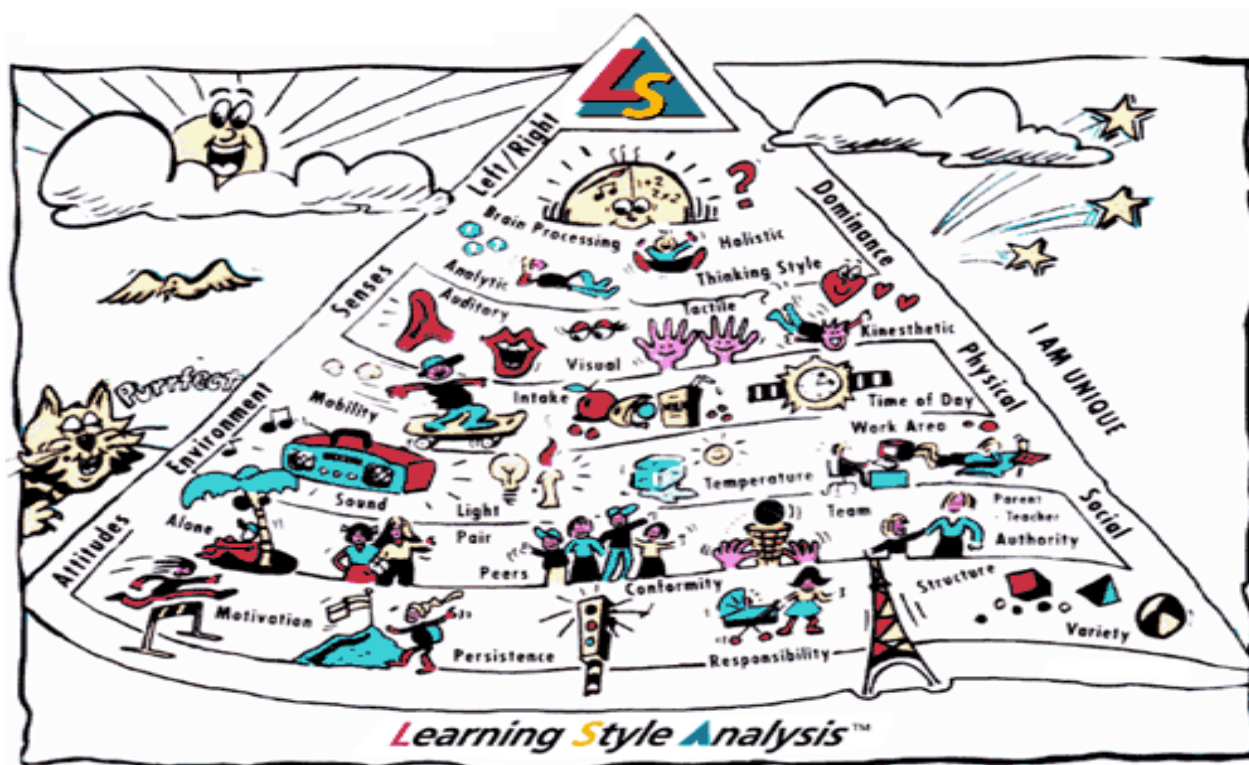
- *Pe foi de flipchart, împărțiți în grupuri după minunile lumii, analizați factorii care influențează stilurile de învățare.*
- *Turul galeriei.*
- *Ce faceți pentru îmbunătățirea stilului de învățare în vederea obținerii succesului școlar?*
- *Pe baza tabelului de mai jos, reflectați asupra caracteristicilor specifice stilului personal de învățare?Adaptează piramida stilului de învățare la propria persoană!*
- *Scris o scrisoare stilului tău de învățare!*

Este un instrument util pentru diagnoza stilului de învățare, pentru analiza condițiilor în care preferă să învețe elevii, evaluarea preferințelor individuale în domeniile următoare:

1. dominanță cerebrală stânga/dreapta	○ stilul de gândire (stilul cognitiv) reflectiv sau impulsiv ○ stilul de învățare analitic sau holistic/global/sintetic
2. modalitate senzorială	○ auditiv (auzit, vorbit, dialog intern) ○ vizual (citit, văzut, vizualizare) ○ tactil- kinestezic (mișcare, acțiune, manipulare, atingere)
3. nevoi fizice	○ identificarea nevoilor pentru mobilitate (preferința pentru mișcare, pasivitate motrică) ○ „intake” (mâncat, băut, mestecat gumă, ronțait etc-) ○ preferința pentru timpul unei zile (bioritm personal)
4. mediul fizic	○ sunet (muzică, tăcere) ○ lumină (strălucire, lumină scăzută) ○ temperatură (cald ori rece) ○ spațiul de lucru: școala, clasa, holul, acasă (condiții de lucru, design confortabil, formal/informal)

5. grupuri sociale
 - preferința pentru a lucra singur, în perechi, cu colegi de vîrsta lui- peers sau în echipă, influența și presiunea grupului
 - autoritatea , îi place să lucreze cu un profesor sau cu un părinte
6. atitudini
 - motivația (internă, externă)
 - ambiția/perseverența (ridicată, fluctuantă sau scăzută)
 - conformitatea (conformist sau non-conformist/rebel)
 - structura (a fi direcționat sau a fi autonom- se conduce singur, ghidare, consiliere din partea altora)
 - varietatea (nevoia de rutină sau de schimbare/varietate)

Sursa: <http://www.creativelearningcentre.com>, Home of Learning and Working Style

3. Instrumente de recunoaștere și dezvoltare

Stilul de învățare ne însoțește de când ne naștem. Nu este un „dat” pe viață. Este o „structură flexibilă”. (Băban, A., 2001) Nu există stil de învățare bun sau rău. Succesul vine cu varietatea stilurilor de învățare. Aceasta este o abordare corectă a învățării. Cel mai important lucru este să conștientizăm natura stilului de învățare.

Când abordezi stilul tău de învățare, gândește-te la modul în care îți amintești un număr de telefon. Îl vizualizezi? În ochii minții cum arată numărul de telefon? Ori vezi numărul scris pe o hârtie, imaginea pe care o ai, atunci când l-ai notat? Poate că ești vizual. „Auzi” numărul așa cum ți l-a dictat cineva? În acest caz ești auditiv. Dacă „degetele vor căuta numărul pe telefon, fără să le privești telefonul”, atunci ești tactil-kinestezic.

Când avem o sarcină de rezolvat sau o situație nu întotdeauna beneficiile stilului de învățare ies în evidență. Fiecare individ are stilul său unic de învățare cu puncte tari și puncte slabe. Este vital pentru profesori să folosească o varietate de metode pentru „a îmbogăți” elevii cu strategii de dezvoltare a stilurilor de învățare identificate.

Nu este ceva ciudat să folosim stiluri diferite de învățare pentru sarcini diferite de învățare, de ex. la discipline diferite sau chiar în cadrul aceleiași discipline. Unii oameni au un stil de învățare dominant puternic, alții au o combinație de mai multe stiluri.

Știați că în conformitate cu date oferite Centrului Național de Statistică pentru Educație, SUA, peste 68% din copii nu citesc la nivelul cerut, au note mici? De ce? Nu este vina copiilor. Aceste dificultăți de citit duc la lipsa abilităților de bază, afectarea vieții familiilor de unde provin copiii, abandon școlar, performanțe școlare scăzute, stimă de sine scăzută. Problema este că nu au dezvoltate abilitățile vizuale (câmpul vizual), iar școlile nu testează copiii pentru a vedea care sunt nevoile acestora pentru a acționa în consecință. Amintiți-vă atunci când erați copiii, unde vă jucați (afară, în casă), cu ce, cum, cu cine? Aceste aspecte sunt importante în recunoașterea stilului de învățare.

Identificarea și recunoașterea stilurilor de învățare se poate realiza prin: observarea și analiza propriilor experiențe de învățare, caracterizarea stilului de învățare pe baza explicațiilor, descrierilor, exercițiilor prezentate în ghid, aplicarea unor chestionare specifice (Internet, manuale de psihoteste), discuții cu specialiști de la cabinetele de asistență psihopedagogică din rețeaua națională de consiliere, informarea cu privire la stilurile de învățare din dorința de autocunoaștere (puncte tari și slabe la stilului personal de învățare), participarea activă la activitățile practice cu această temă la diferite ore, cu precădere cele de consiliere și orientare, diverse opționale, implicarea în programe educaționale cu această temă (de ex. optimizarea stilului de învățare, tehnici de învățare eficientă).

Care sunt beneficiile identificării și dezvoltării stilurilor de învățare?

Pentru copii...

- dezvoltarea autocunoașterii
- relevarea punctelor tari și a punctelor slabe ale învățării
- eliminarea obstacolelor învățării
- îmbunătățirea stimei de sine
- prevenirea neînțelegerilor dintre copii-profesori și părinți
- evidențierea abilităților de învățare
- optimizarea învățării prin adoptarea unui mod personal
- obținerea de note mai bune la școală
- dezvoltarea unor relații pozitive cu cei din jur
- scăderea problemelor de comportament

Pentru părinți...

- înțelegerea nevoilor de învățare ale copiilor
- identificarea motivelor care generau eșecul școlar
- reconsiderarea barierelor în învățare și abordarea optimistă a întregului potențial al copilului

Pentru profesori....

- se constată mai puțin stres – zi de zi, în situațiile din clasă și din afara clasei
- se obțin rezultate mai bune și există satisfacție profesională
- se îmbunătățește managementul timpului
- se formează o imagine acurată asupra diversității din clasă
- crește spiritul de echipă
- se dezvoltă relația interpersonală dintre profesor-elev și comunicarea profesorilor cu elevii și părinții
- se clarifică nevoile de învățare individuale ale elevilor
- are succes învățarea prin cooperare, lucrul pe grupe
- se evidențiază în mod real nevoile elevilor etichetați „slabi” și ale elevilor „talentați”
- se conștientizează cauzele eșecului în învățare
- se stabilesc strategii de optimizare a învățării

Ghidul pentru identificarea stilului de învățare al elevilor

Pentru a vă înțelege stilul de învățare este nevoie să analizați modul în care preferați să învățați sau să procesați informațiile. Astfel veți putea dezvolta strategii prin care să actualizați potențialul de învățare și să răspundeți la următoarele întrebări:

- care stil de învățare vă aduce beneficii?
- cum vă este de folos în interacțiunea cu ceilalți?
- cum vă ajută în activitatea de la școală?
- cum influențează studiul individual, luarea notițelor, lectura, performanțele școlare?

Aplicație:

- Înainte de a folosi chestionarul pentru elevi, vă propunem să reflectați asupra întrebărilor următoare pentru a vă determina un portret al stilului personal de învățare (*traducere și adaptare* www.HowtoLearn.com, *Personal Learning Styles Inventory*)
1. Îți amintești mai bine un subiect prin metoda lecturii pe baza informațiilor, explicațiilor și discuțiilor?
 2. Preferi informațiile prezentate prin mijloace vizuale?
 3. Îți place să iei notițe?
 4. Îți amintești cu ușurință ceea ce spun ceilalți?
 5. Dorești să faci postere, afișe, colaje sau activități practice desfășurate în clasă?
 6. Ceri explicații sub forma diagramelor, graficelor sau exemplurilor vizuale?
 7. Te bucuri dacă „meșterești” anumite lucruri cu mâinile?
 8. Ai abilități manuale și te bucuri să faci grafice și hărți?
 9. Repeti cu ușurință sunetele pe care le auzi?
 10. Îți amintești mai bine dacă scrii ceea ce ai de învățat de câteva ori?
 11. Poți înțelege și urma direcțiile pe o hartă? Ai simțul orientării în spațiu? Poți arăta întotdeauna direcțiile, de ex. Nord, Sud oriunde te-ai afla?
 12. Rezolvi mai bine subiectele dacă auzi sarcinile (lectură, casetă audio) sau dacă le citești?
 13. Te joci cu monedele sau cheile în buzunare?
 14. Înveți să pronunți mai bine cuvintele repetându-le cu voce tare sau dacă le scrieți pe hârtie?
 15. Înțelegi mai bine știrile dacă le auzi la radio sau le citești în ziare?
 16. Mesteci gumă sau îți place „să ronțăi” ceva atunci când înveți?
 17. Simți că cea mai bună cale de a-ți aminti este de a ți-o imagina în mintea ta?
 18. Citești cuvintele, urmărindu-le literă cu literă cu degetul arătător?

19. Preferi să asculți o lectură bună sau o discuție decât să citești câteva materiale din manual?
Îți place să auzi o poveste pe casetă decât să o citești?
20. Când ai ceva de realizat citești întotdeauna sarcinile?
21. De cele mai multe ori știi cuvintele cântecelor pe care le auzi?
22. Când ești singur(ă), obișnuiești să asculți muzică sau să fredonezi o melodie?
23. Ai abilități tehnice și să îți place să rezolvi rebusuri, puzzle?
24. Te joci cu obiecte în timp ce înveți?
25. Preferi să citești decât să auzi o lectură?
26. Îți place să faci o activitate decât să scrii un raport despre ea?
27. Îți place mai mult să faci sport decât să citești cărți?
28. Îți amintești mai mult dacă auzi știrile la radio sau dacă le citești în ziare?
29. Obții informații despre subiecte interesante, citind materiale relevante?
30. Te simți confortabil dacă alții te ating, îți dau mâna?
31. Urmezi mai bine instrucțiunile spuse decât cele scrise?
32. Îți place să scrii scrisori sau în jurnal?
33. Cel mai bine înveți acționând, făcând?
34. Este greu pentru tine să stai liniștit(ă) pe un scaun timp îndelungat?
35. Crezi că fără muzică viața nu este așa de frumoasă?
36. Te simți confortabil într-un grup social și îți place să inițiezi conversații?
37. Când îți amintești o experiență cel mai adesea poți descrie ceea ce ai simțit? Auzi sunete și vorbești cu tine însuși?
38. Îți place sportul?
39. De obicei vorbești încet?
40. Te simți distras(ă) dacă cineva vorbește cu tine atunci când privești la TV?

Aplicație:

Altă modalitate de autoevaluare a stilului de învățare vizează anumite categorii: preferința pentru a învăța ceva nou, citit, scris, rezolvarea de probleme... Reflectați individual, apoi discutați în grup răspunsurile care vă ajută la identificarea trăsăturilor principale ale modului în care învățați.

Când înveți ceva nou, preferi...	• Să folosești diagrame, postere, demonstrații • Să primești instrucții verbale • Să acționezi pur și simplu, să încerci găsirea soluțiilor
Când citești ceva, îți place...	• Să vizualizezi în mintea ta pasajele descriptive • Să te bucuri de dialogul personajelor • Uneori să te bucuri de cărți de aventuri, acțiune, dar ai prefera să nu citești
Când scrii ceva, încerci...	• Să „vezi” cuvintele • Să auzi cuvintele înainte de a le scrie • Să scrii cuvintele pe o ciornă pentru a vedea dacă este corect
Când te concentrezi asupra unei sarcini, te simți...	• Distras(ă) de mișcare și forfota din jurul tău • Distras(ă) de zgomote acolo unde înveți • În dificultate dacă stai o perioadă lungă de timp pe scaun

Când rezolvi o problemă, alegi...	• Să notezi datele problemei și să desenezi soluțiile pentru a le vizualiza • Să vorbești cu cineva (sau cu tine însuși/însăți) • Să folosești obiecte concrete pentru a găsi soluții
Dacă lucrezi într-o echipă, tu preferi...	• Să urmărești instrucțiunile și să te ghidezi după imagini • Să auzi explicațiile pentru ceea ce ai de făcut prin mijloace audio-video • Să ignori sarcinile și să acționezi direct
Când îți amintești numele persoanelor, îți amintești...	• Fețele persoanelor, nu și numele lor • Numele persoanelor, nu și cum arată • Situația clară/contextul în care te-ai întâlnit cu acestea
Când indici direcția pentru cineva, tu...	• Vizualizezi traseul sau desenezi o hartă • Dai informații clare și precise • Îți miști corpul, poziția, gesticulezi pentru a o îndruma
Când ai nevoie de ajutorul cuiva (teme, fișe etc.) tu ai dori...	• Să-ți arate imagini, diagrame, desene în explicarea soluțiilor • Să-ți explice cum se rezolvă • Să te încurajeze în acțiunile tale concrete până vei reuși
Îți poți aminti cel mai bine o listă cu itemi dacă tu...	• Ai notat-o • Ai repetat-o • Ai folosit degetele

Aplicație:

Experimentați stilul personal de învățare!

- Definiți stilul personal de învățare (eseu).
- Cum învăț un text nou la istorie, la literatură, cum rezolv o problemă? Diadă: cel/ cea care învață și cel/cea care observă.
- Completarea unei fișe de analiză de observatori, de ex. modalități, reacții, nivel de performanță, timp alocat, grad de confort, propuneri, recomandări, întrebări etc. Rolurile se schimbă.
- Puncte tari- puncte slabe ale stilului meu de învățare.
- Publicitate pentru stilul meu de învățare.

Strategii de dezvoltare a stilurilor de învățare

- Identifică stilul de învățare
- Participă la exerciții de autocunoaștere și intercunoaștere
- Exersează deprinderilor eficiente de studiu (de ex. modalități de luarea notițelor)

- și aplică cerințelor învățării eficiente (de ex. managementul timpului învățării, igiena învățării, spațiul de învățare)
- Aplică tehnicile gândirii critice
- Formulează conștient scopuri și obiective clare și precise (învățarea este de 5-6 ori mai bună Respectă)
- Stimulează motivația și atitudinea pozitivă pentru învățare (interesul pentru cunoaștere, pasiunea pentru învățare). Cu cât materialul prezintă semnificație și interes mai mare pentru tine, cu atât învățarea este mai rapidă și eficientă
- Utilizează mnemotehnici! Ajută-ți propria memorie prin repere, cuvinte-cheie, mnemoscheme
- Deprinde-te să te autoevaluezi; verificarea, evaluarea eficienței metodelor de învățare prin cunoașterea rezultatelor și a erorilor în învățare; asigurarea feedback-ului stimulează performanțele
- Prelucreează și sistematizează, regândește din mai multe perspective materialul de învățat. Implică-te!
- Organizează conținuturile învățării, precizează de la început obiectivele, modalitățile de realizare și tehnicile de autocontrol
- Elaborează un plan, program de învățare care să cuprindă activități concrete, sarcini de îndeplinit, resurse, termene limită, recompense etc.
- Asigură o atmosferă confortabilă și o dispoziție afectivă care să te stimuleze și să te susțină; evită trăirea unor stări emoționale negative, stresante, mai ales atunci când sunt asociate cu performanțe slabe
- Stimulează dorința de cunoaștere, afirmare și autorealizare
- Autosugestionează-te pozitiv, dezvoltă-ți încrederea, nu te descuraja în fața obstacolelor
- Învăță din succesele și eșecurile personale și nu numai!

Toți elevii pot învăța, dacă profesorii, părinții, cei care le oferă suport sunt pregătiți cum să-i învețe, să le propună programe pentru dezvoltarea stilului de învățare și a practicării abilităților transferabile: de comunicare, de a lucra în echipă, de învățare, de organizare a timpului, de a rezolva probleme, de a negocia, de ascultare, de creativitate, de a lucra cu computerul etc.

Cercetările spun că cei care participă la astfel de programe obțin note mai bune, crește stima de sine, se pot ajuta singuri în multe și diferitele situații de învățare cu care se întâlnesc zilnic, devin autonomi, scade riscul de abandon școlar, crește gradul de participare la activitățile școlare și extrașcolare.

Exerciții:

Prezentăm și alte tipuri de exerciții pe care le puteți dezvolta la clasă:

- Elaborați un program de dezvoltare a stilului de învățare, după următoarele criterii: competențe, tipuri de activități, strategii de aplicare, resurse, timp, evaluare.
- Stilul de învățare dintr-o echipă. Identificați asemănări și deosebiri ale stilului de învățare personal și cel caracteristic unei echipe. Există asemănări și diferențe între ecuația personală- ecuația echipei specifică stilului de învățare? Dați exemple. Modalități de dezvoltare.
- Dacă ar fi, ce-ar fi...Motivați alegerile făcute.
 - Dacă stilul meu de învățare ar fi un animal, ce-ar fi...
 - Dacă stilul meu de învățare ar fi un instrument muzical, ce-ar fi...
 - Dacă stilul meu de învățare ar fi un sport, ce-ar fi...
 - Dacă stilul meu de învățare ar fi o floare , ce-ar fi...
 - Dacă stilul meu de învățare ar fi o țară, ce-ar fi...
 - Dacă stilul meu de învățare ar fi un anotimp, ce-ar fi...
 - Dacă stilul meu de învățare ar fi o formă de relief, ce-ar fi...

- Care sunt ingredientele unui stil de învățare de succes? Cum înlăturați obstacolele? Faceți o analiză SWOT a stilului de învățare personal.

.....

.....

.....

- Legenda personală a stilului de învățare! Cum ai învățat să înveți? Amintește-ți experiențele pozitive și cele negative de învățare. Persoanele semnificative din viața ta. Prin ce se deosebește stilul tău de învățare de altele?

.....

.....

.....

- Contractul personal despre stilul de învățare.
 - Voi înceta să.....
 - Îmi propun să.....
 - De azi înainte, mă angajez să.....

Stiluri de predare

A cunoaște stilul de învățare personal implică orientarea către metodele preferate prin care poți învăța eficient, astfel încât să răspundă nevoilor personale de învățare.

Între predare și învățare există o relație de interdependență, în sensul că predarea este una din condițiile de bază ale învățării, „două activități privite ca subsisteme, din care elevul iese cu o experiență personală și socială certă.” (Ioan Neacșu, 1990).

Predarea se referă la:

- cum sunt abordate sarcinile de instruire
- ce învață elevii
- cum sunt organizate conținuturile învățării
- ce strategii sunt folosite de cadrele didactice pentru îndeplinirea obiectivelor propuse
- ce comportamente, competențe și atitudini dezvoltă cadrele didactice în relația cu elevii
- ce decizii își asumă cadrul didactic pentru succesul învățării elevilor
- cum aplică un management al clasei eficient care să răspundă nevoilor elevilor și dezvoltării lor personale
- cum să creeze un mediu pozitiv de învățare

Așa cum fiecare elev are un stil personal de învățare, cadrele didactice au diferite stiluri de predare.

Stilul de predare înseamnă „personalizarea” modalităților de acțiune ale profesorului/profesoarei în situațiile specifice de lucru cu elevii. Este importantă conștientizarea stilurilor de predare, care asemenea stilurilor de învățare au un caracter unic, personal, cu o anumită dominantă. Este de dorit ca stilurile de predare să se adapteze stilurilor de învățare practicate de elevi, ca dovadă a flexibilității și eficienței intervențiilor profesorilor. Tocmai de aceea necesitatea dezvoltării profesionale continue trebuie să fie un obiectiv pentru fiecare cadru didactic.

Stilul de predare se dezvoltă în timp, are un ritm, presupune niște pași: selecție, prezentare, receptare, aplicare, reflecție, abilități, conștientizare, dezvoltare de soluții.

Metodele de predare trebuie să întâlnească nevoile specifice ale varietății stilurilor de învățare de care să beneficieze toți elevii. (Agogino & Hsi 1995, Kramer-Koehler, Tooney & Beke 1995).

Stilurile de predare pot fi clasificate în funcție de (V. Ilie, 2003):

- specificul stilului de învățare al profesorului
- caracteristicile cognitive ale predării: abstract, concret
- modul de comunicare: direct, indirect
- atitudinea față de activitatea din clasă: centrat pe profesor, centrat pe elev
- strategiile folosite: expozitiv, interogativ, aplicativ
- implicare și deontologie profesională: responsabil, neglijent, indiferent
- personalitatea cadrului didactic: proactiv, reactiv, ultrareactiv

Alte stiluri de predare (Center for Teaching and Learning, 2004):

- **autoritate formală:** centrat pe conținut și pe profesor care se simte responsabil de furnizarea și controlul informațiilor pe care le primește elevul. „*Eu sunt ca un far pentru elevii mei, datorită materialelor de învățare, aceștia apreciază disciplina.*”. Nu sunt interesați de construirea relațiilor cu elevii sau de cooperarea între ei.
- **model personal/ demonstrativ:** centrat pe clasă, acționează ca un model de rol prin demonstrarea abilităților. Este un fel de ghid, de antrenor care îi ajută pe elevi să-și dezvolte abilitățile și cunoștințele. „*Eu le arăt elevilor mei cum să abordeze o sarcină de lucru și cum să găsească soluții pentru problemele date. Este important ca să rezolve independent probleme similare, adaptând metodele demonstrate.*” Încurajează participarea elevilor și adaptarea prezentărilor la variatele stiluri de învățare. Elevii își asumă reponsabilitatea învățării și cer ajutorul dacă nu au înțeles ceva.
- **facilitator:** se focalizează pe activități, pe învățarea centrată pe elev, asumarea responsabilității, inițiativa de a întâlni diferite sarcini de învățare. Specific pentru elevii care se simt confortabil cu învățarea independentă, care sunt activi și colaborează cu colegii lor. Acești profesori propun activități de grup, rezolvarea de probleme, aplicații ale conținuturilor în moduri originale și creative.
- **cel/cea care deleagă:** plasează controlul și responsabilitatea pentru învățare elevilor sau grupurilor de elevi. Oferă posibilitatea de a crea și implementa proiecte complexe în mod independent sau în grup, unde profesorul are mai mult rol consultativ. Este de dorit ca elevii să-și mențină motivația, să lucreze în echipă și să managerieze relațiile interpersonale.

Ce caracteristici au stilurile de predare care promovează eficiența în învățare și succesul elevilor ?

- implică participarea activă a elevilor
- interacționează cu fiecare elev
- se pregătește conștiincios pentru fiecare activitate cu elevii
- adaptează predarea diverselor stiluri de învățare
- stabilește obiective
- respectă programul și termenele stabilite
- oferă feedback
- manifestă încredere în elevi, are așteptări înalte față de aceștia
- dezvoltă un mediu pozitiv de învățare de cooperare și colaborare, un mediu „prietenos”
- încurajează elevii să se exprime
- folosește noile tehnologii informaționale
- se asigură că există materiale de învățare accesibile și atractive
- gestionează conflictele

☒ **Aplicație:**

- *Identificați și alte caracteristici ale stilurilor de predare (din experiența practică) pe care le considerați necesare pentru succesul în învățare al elevilor cu care lucrați! Dați exemple!*

.....

☒ **Aplicație:**

- *Caracterizați stilul de predare actual și cel pe care îl doriți. Folosiți-vă și de întrebările din cadrul chestionarului de autoevaluare. Răspunsurile le notați în tabelul de mai jos. Apoi găsiți pașii specifici unui plan de acțiune concret care să conducă la optimizarea stilului de predare prezent.*

Stilul de predare actual	Plan de acțiune	Stilul de predare preferat
○	pas 1 pas 2 pas 3	○

☒ **Aplicație:**

Autoevaluarea stilului de predare

- *Cum găsești că este stilul tău de predare? (conduci cu inflexibilitate, elevii se simt inadecvați, lucrezi bine cu elevii, dar consumi timp, elevii nu ating așteptările tale, ești creativ, etc.)*
- *Ce-ți place să folosești cel mai mult când evaluezi învățarea elevilor? (teste, autoevaluarea, performanțe conform unor criterii, rezolvarea de probleme, gândire critică)*
- *Când îți planifici lecțiile preferi să: lucrezi cu întreaga clasă, joc de rol, peer tutoring, brainstorming, expunere, prelegere?*
- *Când predai folosești: lecturi, demonstrații, filme/video, discuții?*
- *Crezi că predarea este: sursă de informare, exemplu personal, formarea unui model/prototip, interacțiunea profesor-elev, o resursă personală pentru nevoile elevilor?*
- *Unul din obiectivele tale este de a avea elevi care: au nevoi de învățare structurate și funcționează bine, observă ce se întâmplă, capabili să muncească independent, cu inițiativă, autonomi, îți urmează întocmai regulile, foarte disciplinați, nu ies din regulile stabilite?*
- *Avantajele stilului tău de predare sunt că: are așteptări clare, ajută elevii să devină "învățăcei" independenți, dezvoltă practicarea mai multor stiluri de învățare?*
- *Sarcinile, temele elevilor se bazează pe: preferințele personale sau modele de instruire specifice, portofoliul, autoevaluarea, rezolvarea de probleme prin cercetarea resurselor, aplicarea mecanică și rigidă a informațiilor?*

Bibliografie

- *** *Assumptions About Learning*,
<http://honolulu.hawaii.edu/intranet/committees/FacDevCom/guidebk/teachtip/assumpt.htm>
- *** *Cerințe speciale în clasă*, Proiect UNESCO, 1991
- *** *Experiența învățării mediate în clasă și în afara acesteia*, Programul de Cercetare Cognitivă, Universitatea din Witwatersrand, Africa de Sud, Editura Asociația de Științe Cognitive din România, 2002
- *** *How to learn*, <http://www.howtolearn.com/personal.html>
- *** *Learning Styles*, <http://www.berghuis.co.nz/abiator/lsi/lsiframe.html>
- *** *Learning Styles*, <http://www.chaminade.org/inspire/learnstl.htm>
- *** *What's YOUR Learning Style*, <http://www.usd.edu/trio/tut/ts/style.html>
- *** *Teaching Tips*, <http://www.adm.uwaterloo.ca/infotrac/tipsheets.html>
- Băban, A. -coord., *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigentie și consiliere*. Cluj- Napoca, 2001
- Dumitru, Ion Al., *Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă*, Editura de Vest, Timișoara, 2000
- Mureșan, P., *Învățarea rapidă și eficientă*, Editura Ceres, București, 1990
- Păcurari, O., Târcă, A., Sarivan, L., *Strategii inovative, suport de curs*, Editura Sigma, București, Colecția Centrul Educația 2000+, 2003
- Prashnig, B., *Learning Styles- Here to stay*, Education Today, 2000
- Prashnig, B., *Don't teach me- let me learn! The learning Style of dropouts and at risk students*, Education Today, 1994

Stilul de viață

“Fiecare zi pare prea scurtă
pentru toate gândurile pe care le gândesc,
pentru toate plimbările pe care vreau să le fac,
pentru toate cărțile pe care vreau să le citesc și
pentru toți prietenii pe care vreau să îi văd”.

John Burroughs, eseist

Știați că...

- stilul de viață transpare din tot ceea ce face o persoană?
- mulți dintre elevii dumneavoastră au atât de multe probleme personale sau în familie încât nu pot face față și celor de la școală?
- atunci când au probleme de sănătate, le este foame la școală elevii au dificultăți de concentrare a atenției, sunt mai iritabili, anxioși sau agresivi?
- numărul orelor de somn este de cel puțin 8,5/ noapte pentru copii și adolescenți și orice număr mai mic se va regăsi în dificultățile de învățare?

Cristi și Iulia merg mult mai rar la bibliotecă și participă la mai puține activități extrașcolare decât Mircea. De asemenea, Cristi și Iulia nu mănâncă niciodată la micul dejun, dorm mai puțin de 7 ore și nu-și fac întotdeauna temele acasă. Ei spun adesea despre părinții lor că nu sunt la curent cu lucrurile importante din viața lor și chiar recunosc că au probleme cu familiile lor. Cei doi elevi își descriu viața de acasă sau din comunitate ca fiind mai puțin frumoasă decât a lui Mircea.

Ceea ce fac elevii dumneavoastră la școală are o legătură foarte mare cu viața lor de acasă și din comunitate. Învățarea se extinde și dincolo de clasă, astfel încât, foarte mulți factori influențează succesul elevilor la școală și în viață.

În prezent, școlile încep să propună elevilor și o altfel de ofertă de învățare, pe lângă cea academică. Profesorii vor putea să răspundă cât mai convenabil la întrebarea *Cum îi pregătește școala pe copii pentru viitor?*

Atunci când elevii sunt în poziția de a da o notă școlii pentru modul cum îi pregătește pentru diferite aspecte ale viitorului lor, să-și continue studiile, să obțină un loc bun de muncă, să-i învețe cum să învețe, să fie buni cetățeni sau cum să devină buni părinți și să ducă o viață sănătoasă, nu credem că acea notă va fi 10.

Mulți psihologi școlari consideră că o simplă înțelegere a stilului de viață al copiilor este vitală în asigurarea succesului. Astfel, nu numai că obținem informații despre situația prezentă a copilului privind atmosfera din familie, relațiile dintre părinți și copii, dar și putem înțelege punctele sale de vedere, logica lui, calitățile sau vulnerabilitățile sale.

Ce anume din stilul de viață al copiilor contribuie la succesul școlar?

- încrederea în sine optimă
- respectarea meselor și a orelor de somn
- participarea la activități extrașcolare (sport, teatru, muzică, dans, voluntariat)
- timpul moderat petrecut cu prietenii
- timpul necesar acordat temelor și studiului individual
- implicarea părinților în educația copilului

De aceea, interesul dumneavoastră pentru viața din afara școlii a elevilor este justificat și nu trebuie perceput ca fiind doar o colecție de informații pentru completarea formală a unor fișe.

Mai ales în școala primară și în gimnaziu, când copiii sunt încă foarte legați de părinți și de ceilalți membri ai familiei, constelația familiei poate oferi o imagine importantă. Dacă ordinea nașterii copilului este importantă, modul în care acesta percepe viața familiei este și mai important.

Dacă Irina, sora mai mare a Alinei are, de exemplu, succes la școală, atunci sora mai mică tinde să facă aceleași lucruri. Pentru că Alina nu reușește, cel mai probabil, va renunța la acele activități. Un lucru de care trebuie să fim conștienți este presiunea pe care Alina o resimte asupra ei, datorită rezultatelor apreciate ale Irinei. În multe cazuri, astfel de copii se simt incapabili să realizeze ceva și pot dezvolta un stil de viață de evitare a activităților asemănătoare.

Exercițiu:

Le puteți propune elevilor dumneavoastră să completeze ghidul de mai jos, iar prin discuții și întrebări, ei vor afla lucruri noi sau vor primi confirmări despre propriul lor comportament. Așa cum este de așteptat, comportamentele răspund unor nevoi ale copiilor și îi ajută în atingerea unor obiective.

Recomandați-le să răspundă sincer și asigurați-i că numai dacă ei doresc vor împărtăși cu ceilalți colegi răspunsurile notate. Explicați-le că scopul acestor întrebări este să-i ajute pe ei să-și clarifice aspecte din viața lor: relațiile din familie, nevoile și dorințele lor, modul de petrecere a timpului liber, prieteni. După câteva luni sau chiar un an, repetați completarea acestor întrebări și invitați-i pe elevi să identifice răspunsurile asemănătoare (ce nu s-a schimbat în viața lor), dar și răspunsurile diferite (ce s-a schimbat în viața lor).

Ghid pentru stilul de viață al elevilor

(traducere și adaptare după Dinkmeyer și Muro, 1995)

Familia

1. Trece, în ordinea nașterii, copiii din familia ta:

Nume	Vârstă	Educație

2. Cine este cea mai diferită/cel mai diferit de tine? Prin ce?

.....

3. Cine seamănă cel mai mult cu tine? Prin ce?

.....

Rezolvarea diferitelor sarcini

1. Dacă ai avea de ales să mergi la școală sau să stai acasă, ce ai face?

.....

Care sunt motivele alegerii?

a. Ce îți place cel mai mult la școală?

.....

b. Ce nu-ți place la școală?

.....

c. Care este materia ta preferată?

.....

d. Care este materia care nu-ți place deloc?

.....

2. Cine este cea mai bună prietenă / cel mai bun prieten? Dar la școală?

.....

a. Ce alți prieteni mai ai?

.....

b. Ce faci de obicei atunci când ești împreună cu prietenii tăi?

.....

c. Când vă jucați ceva ești ales de ceilalți la început, pe la mijloc sau la sfârșit?

.....

d. Să presupunem că tu și un alt prieten vreți să vă jucați un joc în care mai aveți nevoie de încă doi prieteni. Ceilalți copii vor să joace altceva. Ce faci?

.....

Atmosfera din familie

1. Atunci când ceri voie ca să mergi undeva, cu cine vorbești? Cu mama sau cu tata? Cum procedezi?

.....

2. Dacă ai o problemă la școală, cui îi ceri ajutorul? Mamei sau tatălui? Cum procedezi?

.....

3. Când ai încălcat o regulă, cine te pedepsește? Mama sau tatăl?

.....

4. Cu cine vrei să semeni mai mult, cu mama sau cu tata?

.....

5. Cu cine vrei să semeni mai puțin, cu mama sau cu tata?

.....

6. Îți primești alocația? Ce faci cu ea?

.....

7. Care sunt sarcinile tale de acasă? Le faci și fără să-ți fie reamintite?

.....

8. Care dintre copii seamănă cel mai mult cu mama? Cum?

.....

9. Care dintre copii seamănă cel mai mult cu tata? Cum?

.....

10. Apreciază următoarele trăsături, în comparație cu ceilalți frați:

	Cel mai mult	Cel mai puțin
Inteligent(ă)		
Note mari		
Harnic(ă)		
Ușor de jignit		
Prieteni		

Certat(ă) cel mai des atunci când greșește		
Intră cel mai des în bucluc		

Polul Nord

1. Dacă ar trebui să mergi la Polul Nord și ai putea lua pe cineva cu tine, cine ar fi? Care sunt motivele?

.....

2. Ce lucruri ți-ai lua cu tine?

.....

Animal

1. Dacă ai fi un animal, ce animal ai alege să fii? Care sunt motivele alegerii?

.....

2. Ce animal nu ai dori să fii? Care sunt motivele?

.....

Trei dorințe

1.
2.
3.

Timp liber

Ce ai face dacă ai avea, în fiecare zi, 3 ore în plus?

.....

Cele mai frecvente greșeli

.....

Programe pentru dezvoltarea abilităților de viață

Simpla înțelegere a copiilor și a ceea ce-i preocupă pe ei nu este suficientă. Dumneavoastră îi puteți ajuta pe elevi să-și dezvolte ceea ce numim abilități de viață, adică acele abilități utile unei persoane în fiecare zi a vieții sale.

Abilitățile de viață...

- constituie un continuum de cunoștințe și aptitudini care sunt necesare unei persoane pentru a fi independentă (Brolin, 1989).
- sunt abilitățile care permit unei persoane să fie competentă în viața de fiecare zi (Ward, 1996), inclusiv abilitatea de a avea grijă de un buget sau alte resurse, de a comunica eficient și a lucra cu ceilalți, să fie capabilă să ia decizii.

Scopul programelor de dezvoltare a abilităților pentru viață este de a sprijini copiii în dezvoltarea potențialului lor și pregătirea pentru viață.

Dacă vom considera că aceste abilități facilitează păstrarea unui loc de muncă, atunci este și mai evident că abilitățile de viață sunt la fel de importante ca abilitățile pentru dezvoltarea carierei. Înainte să plece la servicii, o persoană trebuie să fie capabilă să se pregătească, să mănânce micul dejun și să fie sigură cum folosește mijloacele de transport pentru a ajunge la timp la locul de muncă. Odată ajunsă la servicii, are nevoie să interacționeze adecvat cu colegii și șefii, să rezolve probleme și să înțeleagă cum va fi plătită. Are nevoie să știe să-și planifice bugetul, să-și mențină sănătatea, să-și petreacă timpul liber. Atunci când

una sau mai multe dintre aceste abilități nu este suficient dezvoltată, poate risca pierderea locului de muncă.

Exercițiu:

- *Luați ca exemplu ziua de ieri. Care sunt abilitățile pe care le-ați folosit de dimineață, de când v-ați trezit și până seara, la culcare?*
 - ...
- *Discutați cu o colegă /un coleg din grup și aflați care sunt asemănările și deosebirile.*
- *De ce alte abilități mai aveți nevoie sau doriți să le dezvoltați?*
- *Elevilor dumneavoastră le puteți propune realizarea unui eseu / cântec/ colaj / sau o scenetă cu tema: „O zi obișnuită din viața mea”, în care elevii pot prezenta pe intervale orare activitățile realizate și abilitățile pe care le folosesc. Întrebați-i, de asemenea:*
 - *Ce ar dori să schimbe și ce nu?*
 - *Cum ar arăta o zi neobișnuită? Dar una „pe dos”?*
- *Identificați împreună cu elevii rolul acestor abilități pentru viața lor, atât în perioada școlii, dar și după terminarea ei.*

Atunci când veți dori să proiectați un program de dezvoltare a abilităților de viață, veți ține cont de faptul că presupune o abordare necesară pentru schimbarea comportamentului și se concentrează pe dezvoltarea abilităților necesare pentru viață, cum ar fi:

- comunicarea,
- luarea deciziilor,
- gândire critică,
- managementul emoțiilor,
- asertivitatea,
- stima de sine,
- rezistența la presiunea grupului,
- abilitățile de relaționare.

În plus, un astfel de program orientează fetele și băieții spre noi valori ale echității de gen.

În calitatea dumneavoastră de promotori ai acestor programe, rețineți premisa de bază: **dacă vrei să înveți o abilitate, atunci practică acea abilitate.**

De aceea, într-un astfel de program nu se oferă doar informații, ci este interactiv. Puteți propune: jocuri de rol, jocuri, discuții de grup și o varietate de alte tehnici inovative de predare. Cu cât modalitatea de predare se aseamănă mai bine cu situația reală, cu atât copiii vor fi mai capabili să aplice în viața reală (Huang and Cuvo, 1997).

Care sunt beneficiile asupra elevilor în urma aplicării unui program pentru dezvoltarea abilităților de viață?

Copiii cu abilități de viață....

- învață mai bine
- au mai puține probleme de comportament
- se simt mai bine cu ei
- sunt mai capabili să reziste presiunii grupului
- sunt mai puțin violenți, mult mai empatici
- sunt mai capabili să rezolve conflicte

- se implică mai puțin în comportamente distructive: droguri, alcool, sarcini nedorite
- au mai mulți prieteni
- au un control mai bun al impulsurilor
- sunt mai fericiți, mai sănătoși și mult mai plini de succes.

Ce pot face profesorii pentru dezvoltarea abilităților de viață?

Chiar dacă școala în care lucrați nu a instituit încă un program formal de sprijinire a abilităților de viață, există multe activități pe care le puteți iniția chiar în clasa voastră. Considerați propriul mod de comunicare și abordare a elevilor drept un început.

Din prezentarea modulelor de mai jos, puteți selecta acele abilități care sunt adaptate la nevoile grupului țintă cu care lucrați. În funcție de temele alese, apelați la persoane resursă din cadrul comunității.

Exercițiu:

- Împărțiți în patru grupe, decideți pe rând alegerea a două module din cele descrise în continuarea exercițiului:
 - *Abilități pentru fiecare zi*
 - *Casă și comunitate*
 - *Managementul banilor*
 - *Sănătate*
 - *Dezvoltare personală*
 - *Dezvoltare socială*
 - *Învățare și carieră*
 - *Vârste și familie*
- Odată stabilite cele două module de care se va ocupa fiecare grup, parcurgeți următorii pași:
 - Pe baza scopului, a conținutului și a activităților propuse în cadrul fiecărui modul, realizați suplimentar:
 - argumente în favoarea modulului (în termeni de beneficii ale elevilor)
 - o planificare în timp (câte ore destinați temelor propuse)
 - posibili parteneri interni (alte cadre didactice, medicul școlii) sau externi (comunitate locală, autorități locale etc.)
 - un scurt chestionar, cu puțini itemi prin care să identificați dacă elevii dumneavoastră au nevoie sau nu de anumite abilități din cadrul modulului.
 - alte idei de teme și activități.
 - Suplimentar, pentru a face cât mai atractiv modulul, concepeți un slogan și o caricatură.

Abilități pentru fiecare zi

-vizează dezvoltarea acelor abilități care îi ajută pe elevi să rezolve sarcinile zilnice de acasă.

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Cumpărături • Alimentație, pregătirea meselor • Curățenie • Managementul casei • Siguranța casei • Telefon	✓ Crearea unor liste de cumpărături cu alimente pentru un meniu săptămânal (costuri, rețete, calorii) ✓ Analiza etichetelor la diferite produse cumpărate ✓ Realizarea listelor cu sarcinile din casă pentru o săptămână și stabilirea implicării ✓ Demonstrarea folosirii echipamentelor din locuință și stabilirea regulilor de utilizare

• Timp liber	✓ Jocuri de rol pentru utilizarea telefonului (carte de telefon, numere de urgență, apelare, răspuns) ✓ Simularea în vederea pregătirii pentru situații de criză (calamități)
--	--

Casă și comunitate

- se adresează abilităților care îi vor ajuta pe elevi să aibă o trecere mai ușoară și pozitivă spre viața în comunitate.

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Transportul în comun • Găsirea unei locuințe • Resurse în comunitate • Serviciu comunitar	✓ Descrierea tipurilor de transport public disponibile în localitate/județ și tipurile de cost (pentru fiecare călătorie, abonamente). ✓ Desenează harta liniilor de transport care leagă localitatea de cele învecinate. ✓ Compară tipurile de locuințe din sat/comună și resursele necesare într-o locuință. ✓ Exercițiu: Cum cauți o locuință? Care sunt criteriile de alegere a unei locuințe? ✓ Unde apelăm pentru reparațiile necesare într-o locuință? ✓ Exercițiu: Ce comportamente sunt apreciate între vecini? Ce anume îi deranjează pe vecini? ✓ Identifică sursele de informare care ajung în localitate (ziare, radio, TV, internet) ✓ Descrierea instituțiilor din localitate și a rolului lor (dispensar, poștă, telefon, primărie, bancă etc.) ✓ Elevii sunt puși în situația de a ajuta pe cineva sau de a lucra la proiecte pentru beneficiul comunității. ✓ Pot vizita persoane în vârstă, pot organiza colecte de obiecte sau bani, pot face curățenie în natură. Se dezvoltă empatia și încrederea între elevi și se realizează o conexiune între ceea ce ei învață și lumea reală, iar învățarea din aceste experiențe aduce multă satisfacție.

Managementul banilor

- modulul urmărește dezvoltarea capacității elevilor de a lua decizii financiare corecte, în prezent și în viitor.

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Planificarea bugetului/cheltuielilor • Beneficiile independenței financiare • Plata taxelor • Instrumente bancare	✓ Recunoașterea distincției între nevoi personale și dorințe. ✓ Stabilirea legăturii între valorile personale și deciziile de cheltuire a banilor. ✓ Exerciții de simulare a unei firme (se dă un buget inițial, se stabilesc costurile necesare producerii unor obiecte, proceduri de vânzare, publicitatea, analiza profitului, rolul investițiilor, falimentul etc.) ✓ Realizarea bugetului pentru diferite cheltuieli:

• Drepturile consumatorului	○ costurile lunare ale unei familii ○ costurile unui concediu etc ○ taxele comunitare ✓ Exercițiu: Ce aş face cu un milion de lei? Dar cu 100 de milioane de lei? ✓ Simularea diferitelor tipuri de plăți (numerar, card, cec) și de economisire. ✓ Simularea unor tehnici de vânzare; organizarea unui „târg” pentru vânzarea unor lucruri de care nu mai au nevoie. ✓ Identificarea avantajelor și dezavantajelor unui credit. ✓ Organizarea unei campanii de atragere a fondurilor. ✓ Concurs cu propuneri de finanțare (obiective, activități, buget, rezultate, continuare). ✓ Realizarea de afișe și pliante despre drepturile consumatorilor și distribuirea lor în comunitate.
---	--

Sănătate

- *acest modul include formarea abilităților care mențin sănătatea fizică și psihică a copiilor. Elevii învață astfel că sunt responsabili pentru sănătatea lor.*

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Promovarea sănătății în școală • Dezvoltare fizică • Igiena personală • Comportamente sănătoase/comportamente de risc (tutun, alcool, droguri) • Sexualitate • Stres	✓ Elevii pot lucra în echipe diferite și împreună cu asistenta medicală și medicul școlar/ de familie și pot realiza pliante pentru colegii cu diferite afecțiuni: astm, diabet sau pentru prevenirea unor afecțiuni. ✓ De asemenea, pot vizita centre de sănătate, policlinici sau alte organizații care oferă servicii de sănătate și cu care vor colabora. ✓ Jocuri de rol „Cum cer stomatologului/ asistenților medicali să-mi ofere siguranță prin instrumentar sterilizat?” ✓ Profesorii împreună cu elevii pot stabili o politică privind educarea pentru prevenirea consumului de alcool, tutun, droguri. ✓ Copiii pot recomanda teme de care ei au nevoie pentru a fi incluse în acest program. ✓ Ei pot vizita organizații cunoscute în localitate/județ că desfășoară programe în domeniul prevenirii consumului de droguri, prevenirea infecțiilor cu transmitere sexuală ✓ Elevii și profesorii pot realiza un spațiu intern al școlii mai puțin stresant și închis și în care să te simți mult mai binevenit. Nou-veniții pot fi întâmpinați de colaje cu portretele copiilor, care sunt reînnoite anual. Colajele pot fi realizate din hârtie, farfurioare de unică folosință etc. ✓ Spațiul din jurul școlii ar putea fi îmbunătățit. Copiii împreună cu o asociație ecologică sau cu cei de la administrația publică pot planta copaci pentru oxigen și umbră. ✓ Elevii pot avea inițiativa de a propune ca în chioșcurile alimentare din școală sau din apropierea școlii să existe fructe și alimente care contribuie la sănătatea copiilor.

	✓ Concurs de afișe pe tema sănătății, iar câștigătoarele sunt expuse în comunitate (pe stradă, în magazine, căminul cultural) ✓ Organizarea unui program semestrial/ lunar de reducere a stresului în școală prin: sport, muzică, dans etc.
--	--

Dezvoltare personală

- modulul sprijină elevii să se cunoască pe ei înșiși și să fie capabili să contribuie la dezvoltarea potențialului lor.

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Stima de sine • Exerciții de conștientizare și empatie • Puncte tari, nevoi • Luarea deciziilor • Rezolvarea de probleme • Acceptarea diferențelor	✓ Descriu legătura dintre stima de sine pozitivă și succesul școlar. ✓ Exerciții despre asemănările și diferențe dintre persoane. ✓ Exerciții despre situațiile în care manifestăm toleranță, grijă, respect, responsabilitate în relațiile cu ceilalți. ✓ Elevii văd numele unei emoții („tristețe”, „mândrie”, „frustrare”, „bucurie”) pe o bucată de hârtie și apoi ei exprimă emoția altor elevi, care vor ghici despre ce emoție este vorba. Ei privesc portrete și le „citesc” fețele. ✓ Sau pot trece de la unul la celălalt o jucărie și să povestească despre cum s-au simțit în timpul zilei. ✓ Profesorii implică elevii în stabilirea regulilor clasei, pornind de la ceva general, precum respectul și onestitatea, până la ceva specific, precum consecința unui anumit comportament. ✓ Elevii pot discuta evenimente din istorie care au fost consecința discriminărilor, a pasivității sau a intoleranței. ✓ Pot fi puse în discuție personaje literare care au de luat diferite decizii și care pot fi cele mai neinspirate sau cele preferate. ✓ Ei pot discuta despre emoțiile pe care le au în diferite situații de viață când sunt puși să ia decizii. Sau sunt puși în diferite situații ipotetice de tipul „Ce ai face dacă” ✓ Elevii au ocazia de a anticipa situații inconfortabile sau periculoase și să se gândească la răspunsuri pentru dileme etice care le pot influența viața.

Dezvoltare socială

- vizează dezvoltarea abilităților care să-i ajute pe elevi să devină mai competenți social.

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Relații interpersonale • Prieteni • Lucru în echipă • Comunicare	✓ Elevii și profesorii își pot începe ziua salutându-se, împărtășindu-și sentimentele și realizările, stabilesc regulile din clasă, se joacă împreună. Sentimentul de apartenență la o familie, încredere creează un climat mult mai confortabil. Elevii se simt mai capabili să își asume riscuri și să caute

• Managementul conflictelor • Stereotipuri și discriminare	ajutor atunci când ei nu înțeleg ceva. Acest lucru implică ascultare, abilități de vorbire și răbdare. ✓ Dezvoltarea unor mijloace suplimentare de comunicare între elevi, elevi-profesori-părinți (spații de afișare, postere, pliante, revistă) ✓ Demonstrarea abilității de primire și oferire de feedback în diferite situații cu personalul școlii. ✓ Pregătirea unui grup de elevi mediatori. În mediere este acceptată o a treia persoană neutră de către ambele părți aflate în dispută. Nimeni nu are voie să părăsească încăperea. Nu au voie să întrerupă sau să insulte. Mediatorul ghidează discuția cu întrebări de clarificare, iar la sfârșit se va încheia un acord scris sau verbal între părți. Sunt eliminate acuzele, se formează un mediu non-acuzator, se reduce riscul pentru violență, se încurajează comunicarea. În plus, oferă vorbitorului șansa de a fi sigur că mesajul său este înțeles. ✓ Scenete despre diferite grupuri culturale în care sunt evidențiate stereotipurile, tipurile de discriminări la care sunt supuse și să propună strategii pozitive de ameliorare.
---	--

Învățare și carieră

- se adresează abilităților necesare participării la programele de educație și la planificarea carierei.

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Stil de învățare • Învățarea prin cooperare • Planificarea carierei • Prevenirea abandonului școlar • Marketing personal	✓ Crearea unei prezentări audio-video cu satul sau comuna lor, elevii ar putea împărți sarcinile de cercetare și apoi să le reîmpartă în alte sarcini precum: scriere, grafică, imaginile care vor fi folosite. ✓ Grupuri mici de elevi pot fi desemnate să conceapă soluții pentru probleme sociale precum: presiunea colegilor de a fuma, reforma în școală. Apoi, în grupul mare sunt aduse concluziile fiecărui grup mic. ✓ Organizarea unui program de tutoriat în care elevi din anii mari devin perechea unui boboc din primul an. Programul poate fi un grup formal, în clasă și cele două grupe de elevi fac exerciții care presupun cooperare și încredere sau pot fi întâlniri informale în care elevii doar discută. Astfel, elevii din primii ani au o legătură personală cu școala, ei devin mai interesați și de școală și de viața socială. ✓ Identificarea tipurilor de profesii existente în comunitate/regiune. ✓ Crearea unei baze de date cu instituțiile de educație din regiune. ✓ Întâlniri cu invitați din diferite domenii care pot oferi informații despre oportunități de educație și carieră (AJOFM) ✓ Exerciții: Ce mă poate ajuta în alegerea carierei? De ce anume am nevoie pentru continuarea studiilor?

	✓ Dezbateri: Carieră sau familie? ✓ Analiza diferitelor anunțuri cu locuri de muncă din ziare. ✓ Organizații locale / regionale care oferă informații despre locurile de muncă., inclusiv adrese de Internet. ✓ Simularea interviurilor de angajare, pe baza CV-urilor completate. ✓ Concurs: „Dezvoltarea unui plan de carieră” (pași de acțiune, obiective pe termen scurt/lung, resurse necesare, timp necesar). ✓ Drepturile angajaților corelate cu tipurile de angajare (temporară, part-time etc.).
--	---

Vârste și familie

- Elevii își construiesc o imagine despre diferite vârste și despre modificarea rolurilor pe parcursul vieții. Pregătirea elevilor pentru responsabilitățile vieții de adult, cu accent pe rolurile părinților.

Conținut/teme	Activități (exemple)
• Tipuri de familie • Copii-adolescenți – adulți. • Sarcină. Îngrijirea copilului. • Schimbări de-a lungul vieții. • Parteneriat în viața de familie. • Stereotipuri de gen.	✓ Elevii organizează evenimente adresate persoanelor de diferite vârste, atât la școală, cât și în comunitate. ✓ Întâlniri și interviuri cu invitați de diferite vârste. ✓ Vizite la creșe, grădinițe, cămine de vârstnici. ✓ Planifică lecții la care-i invită pe părinți și în care discută despre relația dintre adolescenți și părinți. ✓ Exercițiu: Realizarea listei de costuri pentru îngrijirea unui nou-născut. ✓ Exerciții: Îmi plac schimbările din viața mea? Ce doresc să schimb și ce nu doresc să schimb? Cum reacționez când ceilalți îmi propun/impun schimbări? Cum m-am adaptat ultimei schimbări? ✓ Scenete pe tema violenței în familie, a rolurilor din familie.

Aplicarea acestor programe va ajuta și școlile să-și dezvolte propriul potențial în promovarea unui stil de viață prin:

- ore la **clasă**, pe diferite teme,
- intervenție în mediul școlar și **cultura școlii**,
- extinderea cu legături în **comunitate**.

În acest mod, ne asigurăm că ceea ce se învață în clasă se aplică în afara ei.

Atunci când specialiștii au ridicat problema evaluării abilităților de viață, au considerat că pentru o mai bună înțelegere a acestui proces, este importantă analiza mediului școlar, a culturii organizației școlare. Această analiză poate fi realizată pe trei niveluri, astfel (Schein, 1992):

1. **produse** (spațiul fizic, produse artistice, colaje, mesaje scrise). Acest prim nivel include de fapt, tot ceea ce poate vedea, auzi și simți o persoană care intră prima dată în spațiul școlii. Din experiențele personale știm ce importantă este...prima impresie. De aceea, indiferent de modul aplicați, propuneți elevilor să intervină și asupra spațiului din clasă sau din holul școlii.

2. **valori** (filosofia școlii, misiunea și viziunea, ceea ce transmite idei despre ce vor oamenii să reprezinte școala). Regulile derivă tocmai din valorile școlii și servesc ca direcții de comportament pentru cei care lucrează și învață în școală. Alcătuiți împreună cu elevii participanți un cod cu valori / reguli pe care să le prezentați celorlalți cât mai atrăgător, sub forma unui afiș, colaj, pliante, mesaje pe tricouri etc.
3. **principii** (standardele, credințele care sunt integrate și recunoscute în comportamente). Este vorba despre acele principii pe care școala nu le încalcă și nici nu le supune dezbaterilor sau negocierilor. Organizați în școală împreună cu alte cadre didactice o zi specială a școlii, dedicată unui eveniment (de exemplu, ziua mondială a sănătății) sau inventată (de exemplu, ziua părinților sau a bunicilor etc.).

Într-o școală aceste trei niveluri trebuie să se susțină reciproc și nu să se contrazică. Dacă o școală nu respectă propriile principii și valori, riscă să creeze/mențină stări conflictuale.

De exemplu, la școala X este interzis fumatul, conform regulamentului (ca în orice instituție publică, de altfel), dar din cancelarie și nu numai iese fum de țigară. Mai mult, se țin ore sau se derulează programe antifumat.

Contează ca atunci când o valoare a școlii dumneavoastră este, de exemplu stima de sine, să identificăm mesaje vizibile, activități care încurajează stima de sine a elevilor. Atunci când un profesor propune formarea abilităților de comunicare asertivă a elevilor săi trebuie să le asigure practicarea asertivității cel puțin în spațiul școlii, inclusiv cu personalul școlii. Sau când îi învățăm pe copii despre drepturile pe care le au, dar chiar în școală acestea le sunt încălcate.

De calitatea integrării celor trei niveluri, putem spune că depinde calitatea serviciilor de educație oferite de școli, indiferent că sunt din mediul rural sau din mediul urban. Mai trebuie menționată o altă concluzie a evaluatorilor programelor de dezvoltare a abilităților de viață: chiar dacă la început cultura școlii nu este foarte dezvoltată, pe parcurs ea va deveni permeabilă și va reflecta efectele acestor programe. Schimbările intervin oricum, doar să acceptăm ideea că **schimbarea este singura constantă din viața noastră!**

Bibliografie

- Băban, A.(coord.), Petrovai, D. (2001). *Consiliere educațională*. Cluj-Napoca, Psinet
- Brolin, D. E. (1989). *Life Centered Career Education: A Competency Based Approach* (3rd ed.). Reston, VA: The Council for Exceptional Children
- Muro, J.J., Kottman, T., (1995). *Guidance and Counselling in the Elementary and Middle Schools – A practical approach*, Dubuque, Brown&Benchmark
- Frankland, A., Sanders, P. (1999). *First step in counselling. Next step in counselling*, UK
- ***(2002). *Student life: school, home and community*. The American Teacher.

Instruirea diferențiată a elevilor

Clasa diferențiată ar trebui să semene cu un magazin cu autoservire unde produsele de strictă necesitate sunt la îndemâna fiecăruia, produsele accesorii ca și produsele noi, o opțiune. Fiecare se servește în funcție de nevoile sale imediate sau viitoare, de preferințe și dorințe. Oferă deci lucruri practice și ca oricărui lucru practic îi corespunde un anumit mod de întrebuințare.

În procesul de cunoaștere al elevilor instruirea diferențiată este răspunsul pe care îl dă cadrul didactic la nevoile lor. Este ghidată de principiile diferențierii:

- conținutul, procesul și produsul instruirii se diferențiază după profilurile de inteligență, nevoile și interesele elevilor.
- parcurgerea materiei se face în conformitate cu ritmurile individuale ale elevilor.
- evaluarea este continuă, notarea nu este permanentă.

Comparați – Reflecțați- Evaluați...

...activitatea pe care o desfășurați la clasă

Reflecțați și notați pe o scară de la 1 la 5 unde vă aflați în ceea ce privește practica cotidiană la clasă 1- practici tradiționale; 5 practici diferențiate.

CLASA TRADIȚIONALĂ	CLASA DIFERENȚIATĂ	Notați de la 1 – 5
Diferențele dintre elevi sunt mascate sau evidențiate atunci când devin problematice pentru a se lua măsuri de uniformizare.	Pornesc de la diagnoza elevilor, nivelul lor de disponibilitate și de pregătire.	
Elevii sunt tratați neutru.	Accept că elevii sunt diferiți	
Activitățile de învățare sunt aceleași pentru toți, gradele de complexitate sunt diferite dar administrate tuturor, nediferențiat.	Implic elevii în procesul de instruire prin activități de învățare diferite, cu grade de complexitate diferite.	
Învățarea se realizează prin competiție pentru ierarhizare.	Creez pentru elevi oportunități de autoevaluare. Elevul intră în competiție cu el însuși.	
Succesul nu este văzut ca finalitate a unui proces individual de dezvoltare și nici nu este pus în valoare pe parcursul procesului aând ca reper propria dezvoltare a elevului	Pun în valoare succesul individual al elevilor.	
Resursele sunt tratate ca obligatorii și unice pentru uzul întregii clase.	Folosesc resursele de spațiu și timp în mod flexibil	

Timpul de lucru este același pentru toți.	Gestionez timpul în conformitate cu nevoile elevilor.	
Au prioritate obiectivele curriculare de la care se pleacă în proiectarea activităților de învățare.	Activitățile de învățare și mediul de învățare le proiectează în funcție de cel care învață.	
Se lucrează cu materiale didactice diverse care se folosesc pentru toată clasa în funcție de sarcina de lucru și nu de nevoile elevilor.	Lucrez cu materiale didactice diverse.	
Se folosește un registru de metode și procedee de instruire fără a le corela cu nevoile și interesele elevilor, numai în conformitate cu cerințele curriculare.	Folosesc un meniu instrucțional diversificat.	
Evenimentele sunt prezentate de către cadrul didactic. Dacă perspectivele prezentate sunt multiple nu se corelează cu nevoile elevilor ci cu aspecte de ordin academic.	Respect perspectivele multiple asupra ideilor și a evenimentelor.	
Evaluarea nu se bazează pe criterii, este normativă.	Evaluarea o fac din perspective multiple cu metode multiple. Autoevaluarea este una din metodele principale de evaluare.	
Emoțiile elevilor nu sunt valorizate, identificate și educate.	Urmăresc și dezvoltarea emoțională a elevilor.	
Elevilor li se distribuie sarcini de lucru obligatorii. Opțiunea individuală nu intră în strategia de lucru.	Elevii beneficiază de opțiuni multiple în alegerea sarcinilor de lucru.	

Punctul de plecare este acolo unde se află elevii...

În această idee reflectați periodic asupra următorului set de întrebări:

- Ce elemente noi am introdus în planificarea lecției?
- Ce am diferențiat: conținutul, procesul sau produsul. În funcție de ce?
- Cum am evaluat elevii săptămâna aceasta? În ce scop?
- Am permis elevilor săptămâna aceasta să aibă opțiuni? În ce fel?
- Am reușit să gestionez timpul după nevoile elevilor? Dacă nu, de ce?

SUGESTII

Cum diferențiem conținutul atunci când predăm ?

- Pentru a preda conținutul în mod diferențiat trebuie să știm fiecare elev cât are de învățat din fiecare unitate de conținut. Este obligatorie testarea elevilor la începutul predării oricărei teme noi.

- Altă strategie de diferențiere a conținuturilor este de a facilita învățarea unei teme în mod integrat, pluridisciplinar astfel încât grupuri de elevi cu interese, abilități și cunoștințe diferite să poată să aprofundeze tema respectivă din perspective diferite.
- Un alt mod de a lucra diferențiat cu conținuturile este de a alege puncte diferite de intrare pe text. Accesarea unei teme noi este mai ușoară în momentul în care fiecare elev poate interveni în mod activ cu ceea ce știe despre tema respectivă.
- Pentru a trata diferențiat conținutul, elevilor li se poate permite să accelereze sau să încetinească ritmul progresului personal prin diferite procedee.

Cum diferențiem procesul de instruire?

- În timpul **procesului** de desfășurare al activităților se poate aprofunda înțelegerea subiectului prin investigarea acestuia din perspective multiple
- Diferențierea procesului înseamnă diversificarea metodelor și tehnicilor de instruire pentru a oferi elevilor o mai mare bogăție de oportunități de explorare a conceptelor
- Tipurile de interacțiuni se diversifică după nevoile, interesele sau profilurile de inteligență ale elevilor.

Cum diferențiem produsul?

- Prin activități în care elevii pot demonstra și dezvolta ceea ce știu, înțeleg și pot să facă
- Prin proiecte care se realizează în mod diferit prin exprimarea abilităților cognitive multiple
- Prin investigații realizate de grupuri cu interese specifice
- Rezolvare de probleme din perspective multiple

APLICAREA PRINCIPIILOR DE INSTRUIRE DIFERENȚIATĂ SE REALIZEAZĂ PRIN STRATEGII DE INSTRUIRE care demonstrează:

- O nouă viziune a cadrului didactic asupra clasei de elevi
- Noi roluri asumate de către profesori și elevi
- Folosirea unei diversități de metode, tehnici și procedee de instruire

Tabelul de mai jos prezintă în antiteză caracteristici ale strategiilor de instruire tradiționale centrate pe procesul de predare și cele centrate pe procesul de învățare al elevilor.

Comparați – Reflecțați- Evaluați

STRATEGIILE DE INSTRUIRE PE CARE LE FOLOSIȚI LA CLASĂ

Criterii	Strategii didactice centrate pe predare	Strategii didactice centrate pe principiile diferențierii
Rolul elevului	Este de a urmări prelegerea, expunerea, explicația profesorului	De a exprima puncte de vedere proprii
	De a reține și reproduce conținutul lecțiilor	De a schimba idei și opinii pe baza suportului informațional
	De a memora informații în mod pasiv	De a formula întrebări, de a argumenta cu scopul de a realiza sensul unor idei

	De a lucra individual pe sarcini de lucru identice: de a intra în competiție cu ceilalți participanți la procesul de învățare	De a coopera în rezolvarea problemelor și a sarcinilor de lucru diferite, adecvate nivelului de disponibilitate, interesului și nevoilor elevilor
Rolul profesorului	De a ține prelegeri, expuneri și demonstrații	De a facilita și modera, consilia și ghida învățarea
	De a impune puncte de vedere, de a dicta rețete de conduită și tipare de manifestare, de a controla.	De a ajuta elevii să înțeleagă, să explice puncte de vedere proprii, să formuleze opțiuni
	Se consideră și se manifestă în permanență "ca un personaj atotștiutor"	De a-și asuma rolul de partener în procesul de învățare
Modul de realizare a învățării	Învățarea are loc prin memorare și reproducere pasivă de cunoștințe, făcându-se apel la exemple cu semnificație istorică	Învățarea este văzută ca un proces continuu realizat pe baza principiilor diferențierii pentru dezvoltarea de competențe și atitudini individuale.
	Învățarea conduce la competiție pentru că se practică ierarhizarea între elevi	Se facilitează învățarea pe bază de cooperare
Evaluarea	Vizează măsurarea a ceea ce cunoaște elevul.	Vizează măsurarea și aprecierea competențelor (ce poate să facă elevul cu ceea ce știe)
	Pune accent pe aspectul cantitativ al informațiilor acumulate.	Pune accent pe elementele de ordin calitativ în termenii valorilor și atitudinilor dezvoltate
	Vizează clasificări și statistici	Vizează progresul realizat de către fiecare elev în procesul de dezvoltare individuală

Instruirea diferențiată invită la un nou mod de a gândi predarea ca răspuns la diferențele pe care le au elevii în profilul de învățare.

PROFESORUL, O NOUĂ GÂNDIRE STRATEGICĂ

Instruirea diferențiată nu are rețetă. Ține de un anumit mod de gândire al educatorului și de o atitudine a lui în realizarea activității cu elevii. Profesorul are capacitatea de a folosi informația în mod strategic la clasă pentru a motiva elevii pentru învățare și comportament individual bazat pe rigoare științifică, deschidere și toleranță.

Ce face profesorul pentru a transforma clasa tradițională într-o clasă diferențiată?

- Respectă curriculumul dar gândește independent la ceea ce este specific claselor la care predă și ajustează demersul didactic în consecință.
- Face transferul de la complexitatea informației la simplitatea abordării ei.
- Selectează materialul de lucru în funcție de elevi.
- Este atent la nevoile comune ale grupului de elevi precum și la nevoile individuale ale elevilor
- Știe să lucreze creativ cu conținutul, procesul și produsul învățării.
- Creează un climat de respect reciproc.

- Asumă roluri noi ca cel de consultant, facilitator, moderator chiar de participant activ al procesului de învățare.
- Promovează învățarea prin cooperare.
- Echilibrează norma individuală cu cea de grup.
- Se preocupă de realizarea unui management al clasei care respectă principiile diferențierii
- Evaluează continuu.

❑ IMPORTANT:

În **Micul Prinț**, Antoine de Saint Exupery povestește despre o vulpe care îl întâlnește pe micul prinț și îl roagă să o îmblânzească. Și pentru că băiețelul nu înțelege prea bine la ce se referă vulpea, aceasta îi explică: „Pot fi înțelese cu adevărat doar lucrurile pe care le îmblânzim”. Pentru acest lucru însă trebuie stabilită o anumită relație pe care numai „îmblânzitorul” o știe crea.

„....trebuie să fii foarte răbdător...mai întâi trebuie să te așezi la distanță de mine...Mă voi uita la tine din colțul ochilor și tu nu vei spune nimic. Cuvintele sunt sursa neînțelegerii. Dar tu vei fi pe zi ce trece tot mai aproape de mine. (pag.84)
Și așa îmblânzitorul înțelege că „numai cu inima vedem adevărurile. Ceea ce este esențial este invizibil ochiului.”

În clasa tradițională de cele mai multe ori între profesor și elev nu se stabilește un flux de comunicare care să treacă dincolo de procesul de transmitere de cunoștințe. Relația profesorului cu elevii lui, se bazează pe valori care îl conduc „de la distanță,” tot mai aproape.

Profesorul îi îmblânzește pe fiecare. Toți au nevoie de intervenții pentru a deveni ceea ce sunt: *«iepurele să învețe să alerge mai bine, peștele să înoate și pasărea să zboare»*.

- Profesorul îi învață pe copii ce să facă cu matematica și cu scrierea nu matematică și scriere. Știe că unii copii au emoții înainte de ora de fizică iar alții se bucură. Unii sunt neliniștiți și neatenți la ora de biologie, alții arată interes și sunt activi. Profesorul știe însă că fără stimă de sine randamentul elevilor este scăzut. Și mai știe că sentimentul că au realizat ceva bun duce la mai mult decât stima de sine, la eficiență.
- Profesorul însuși este într-o continuă dezvoltare personală.
- Profesorul face legătura dintre viața de zi cu zi a elevilor și fapte,evenimente,experiențe celebre ale omenirii.
- Profesorul știe să își motiveze elevii.
- Așteptările profesorului sunt înalte iar strategia lui de consiliere, ghidare și facilitare a învățării pe măsură.
 - Profesorul nu poate să transfere cunoștințele și competențele sale.Ceea ce are de găsit sunt contextele prin care să îi ajute pe elevi să găsească propria înțelegere a lumii.
 - Cadrele didactice din clasa diferențiată folosesc acele strategii de instruire care îi implică pe elevi în activitatea la clasă în mod activ.
 - Profesorul contribuie la formarea independenței elevilor
 - Profesorul folosește energie pozitivă și o atitudine deschisă față de elevi
 - Disciplina este în spatele tuturor activităților prin care elevii sunt învățați cum să învețe și cum să se comporte

SUGESTII

Mai jos sunt prezentate câteva variante de lucru la clasă pentru stimularea tratării diferențiate a elevilor.

❑ Exerciții de autocunoaștere și intecunoaștere:

- ✓ **Procedeu.** Pe o coala de hârtie prinsă de spatele fiecărui participant se vor trece de către ceilalți elevi calitățile persoanei respective. La sfârșit se vor sublinia acele calități care se repetă; se incercuiește cea mai dragă calitate. La sfârșit se pot prezenta pe o foaie de flip-chart calitățile fiecărui participant. Exercițiu de intercunoaștere și pentru creșterea stimei de sine.
- ✓ **Procedeu.** În situația în care se are în vedere gruparea elevilor pentru realizarea a diferite activități în conformitate cu preferințele, interesele sau abilitățile lor se poate folosi următorul procedeu: se aruncă un ghem de sfoară de la o persoană la cealaltă. În momentul în care primește capătul de sfoară elevul își spune numele și își oprește o parte de sfoară dacă activitatea enunțată de profesor îl interesează. Cadrul didactic pregătește în avans o listă de 4-6 activități diferite adecvate temei studiate.
- ✓ **Procedeu.** Se distribuie cartonașe de bingo. În cele 12 casute se notează diverse tipuri de activități de petrecere a timpului liber. Fiecare participant caută să aibă semnăturile celor cărora le place câte un tip de activitate. Pe cât este posibil nu se repetă semnăturile aceleiași persoane. Cine a terminat primul de completat cartonașul striga: BINGO. Exercițiu de conștientizare al diferențelor dintre elevi.

Intrări și ieșiri din text

- ✓ Ca o **procedură** de activare a cunoștințelor anterioare ale elevilor, profesorul înaintează o fișă care conține conceptele de bază necesare pentru buna desfășurare a predării lecției noi. Elevii sunt invitați să bifeze acele cunoștințe cu care pot opera și în mod sincer să marcheze acele concepte pentru care mai au nevoie de explicații. Lecția nouă poate să înceapă numai după ce se realizează acest tip de identificare de nevoi.
- ✓ **Procedură.** După ce s-a finalizat o unitate de învățare elevii vor descrie o aplicație din viața reală pentru acea temă și o vor înmâna cadrului didactic. Aplicația se descrie pe un carton de dimensiunea unei cărți de joc. Apoi fiecare elev ia o carte de joc și are ca sarcină de lucru realizarea aplicației și elaborarea unei pagini de reflecție asupra acțiunii realizate.
- ✓ **Procedeu.** La începutul semestrului elevii sunt invitați să descrie într-o "valijioară", desenată pe o coală de hârtie, un lucru nou pe care l-au învățat sau cercetat în timpul vacanței. În prima etapă sunt urcate în trenul cunoașterii 6 bagaje. În jurul fiecărui bagaj se adună trecători interesați de conținut. După interes se formează primele 5-6 grupuri. Propunătorii povestesc iar trecătorii în timp ce ascultă își notează ideile noi pe care le vor folosi într-un eseu pe tema vacanței. Cele 6 "bagaje" se aleg prin tragere la sorți.

Prelegere interactivă

- ✓ **Procedură.** Profesorul livrează conținuturile informaționale în mod direct însă durata intervenției nu durează mai mult de 10 minute după care elevii sunt invitați să discute despre tema pusă în discuție din câteva perspective timp de 5 minute, să reflecteze 2 minute și să noteze ceea ce îi interesează timp de 3 minute. Apoi ciclul se repetă.
- ✓ **Procedură.** Elevii sunt invitați să anticipeze titlul fragmentului pe care îl au de lecturat. Citește un text și individual reflectează asupra mesajului și al asocierii acestuia cu un titlu. În grupuri de patru negociază un titlu comun. Se listează titlurile. Apoi elevii se grupează după afinități și formează "porți de intrare" în text. În fiecare poartă se discută câte un aspect, o perspectivă sugerată de profesor pentru analiza textului.

Centre de interes

- ✓ **Procedură.** După o secvență de învățare fiecare elev notează timp de 6 minute două idei pe care le ar dori dezvoltate și două întrebări la care ar dori răspunsuri. Astfel se inițiază o discuție pentru fixarea temei. Clasa se poate grupa pe centre pe centre de interes.
- ✓ **Procedură.** Elevii sunt invitați să considere o temă sau o problemă din perspective diferite, pluridisciplinar. Se face apel la cunoștințele achiziționate de la discipline diverse. Se poate lucra pe cercuri de interes după ce se face lista abordărilor prin prisma propunerilor elevilor.

Proiecte de diferențiere

- ✓ **Procedură.** Proiectul ANCORA durează un semestru și se bazează pe ancorarea de exemple din viața reală pentru unitatea de învățare asupra căruia s-a oprit cadrul didactic.
- ✓ **Procedură.** Fiecare elev este invitat să își noteze pe calendarul clasei acele date care sunt importante sau critice pentru el/ea. Astfel se înregistrează potențiale curbe individuale de minim și se asigură implicarea a elevului în procesul de învățare după ritmuri personale.

Instruirea diferențiată nu se identifică cu strategiile folosite și nici cu un model de predare. Este mai mult decât atât, este un mod de gândire despre predare și învățare care pleacă de la nivelul de disponibilitate al elevilor, interes, nevoie, profil de învățare. Proiectarea și planificarea lecțiilor au ca punct de plecare elevul, stadiul în care se află el în diferite momente. Introducerea dezvoltării elevilor în scheme rigide nu mai funcționează.

La o primă analiză acest obiectiv este foarte greu de atins pentru că aparent cadrele didactice nu sunt instrumentate suficient pentru acest tip de demers.

Dacă însă ne uităm la această trecere ca la un proces de schimbare evident aplicăm regulile impuse de orice proces. Cere timp, pași mici, se autoreglează, nu se bazează pe rețete și nu se disociază de viața reală.

" Să îi ajutăm pe profesori să dezvolte o înțelegere a responsabilității profesionale pe care o au pentru a angaja fiecare elev într-un proces de învățare cu semnificație personală este motorul mișcării către clasa diferențiată"(Charlotte Danielson)

Bibilografie

- Cerghit, I.(2002), Sisteme de instruire alternative și complementare,Editura Aramis, București.
- Finkel, L.,*Differentiated instruction,an introduction,Guidebook*,Supervision Program Graduate School, College of New Rochelle
- Fullan, M.(1993),Change forces:Probing the depths of educational reform,The Palmer Press,Bristol.
- Gregory, G., & Chapman, C. (2002). Differentiated instructional strategies: One size doesn't fit all. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Iucu, R.(2001),Instruirea Școlară, Editura Polirom, Iași
- Kapusnik, R., & Hauslein, C. (2001, Summer). The "silver cup" of differentiated instruction. Kappa Delta Pi Record, 37(4), 156-159 .
- Neacșu, I.(1999),Instruire și învățare, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Nicolescu, B.(1999), Transdisciplinaritate, Editura Polirom, Iași.
- Nicolescu, B.(2002)Noi, particula și lumea, Editura Polirom, Iași.
- Păcurari, O. 2003,(coord.) – Strategii didactice inovative, Ed. Sigma
- Păcurari, O. 2004, Instruirea diferențiată din perspectiva noilor teorii ale inteligenței; implicații pentru formarea cadrelor didactice,teză de doctorat, Universitatea din București.
- Păcurari, O.Tepelea,A., O ușă deschisă spre clasă, în curs de tipărire
- Saint Exupery, A.(1943) The little prince,New York: Harcourt, Brace &World.
- Sternberg, R. J., Torff, B., & Grigorenko, E. L. (1998). Teaching triarchically improves student achievement. JOURNAL OF EDUCATIONAL PSYCHOLOGY, 90(3), 374-384. EJ 576 492.
- Tomlinson, C. (2001). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C.A., (1999). The differentiated classroom:responding to the needs of all learners, Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. ED 429 944.
- ****Instruire diferențiată, Aplicații ale teoriei inteligențelor multiple*, Ghid pentru formatori și cadre didactice,(2001) MEC, Seria calitate în formare,București.

Glosar

Motivația – (1.) „totalitatea mobilurilor interne ale conduitei, fie că sunt înnăscute sau dobândite, conștiente sau inconștiente, simple trebuințe fiziologice sau idealuri abstracte” (Al. Roșca, 1976); (2) - un ansamblu de forțe ce incită individul să adopte o conduită particulară, forțe care pot fi atât interne (de personalitate sau intrinseci), cât și externe (de mediu sau extrinseci).

Motivația intrinsecă (factorii motivaționali *interni*) - este reprezentată de nevoile sau aspirațiile interne care "împing" individul să adopte un comportament precis determinat fiind de curiozitatea, nevoia de cunoaștere, nevoia de auto-dezvoltare, plăcerea de a lucra ceva anume etc.; în general sunt considerate motivate intrinsec acele comportamente generate de trebuințe sau aspirații personale și însoțite de sentimentul autonomiei și libertății.

Motivația extrinsecă (factorii motivaționali *externi*) - apare atunci când persoana este constrânsă să nu facă ceva sau este stimulată să acționeze într-o direcție predeterminată pentru recunoaștere, acceptarea de către ceilalți, recompensă simbolică sau materială etc.); în general sunt considerate motivate extrinsec toate acele comportamente care sunt însoțite de sentimentul controlului sau a presiunii exercitate din afara subiectului.

Stima de sine - componenta evaluativă a personalității care se referă trăirea afectivă, emoțiile pe care le încearcă individul atunci când se referă la propria persoană; în general, se face distincția dintre stimă de sine ridicată (pozitivă) și stimă de sine scăzută (negativă).

Managementul vieții - direcționare conștientă a propriei vieți, în acord cu valorile personale și obiectivele stabilite.

Abilități de viață - acele abilități care sunt utile unei persoane în fiecare zi a vieții sale.

Abilități cognitive multiple - set de abilități, talente, deprinderi mentale pe care Gardner le numește *inteligente*.

Inteligenta:

- în accepțiune tradițională este dată de capacitatea de a rezolva probleme care solicită abilități logico-matematice și lingvistice, măsurate cu precizie de teste.
- în viziunea lui Gardner se definește ca abilitatea de a rezolva probleme și de a crea produse care sunt valorizate la un moment dat de o anumită cultură.

Instruire diferențiată - instruirea realizată pe baza principiilor diferențierii ca răspuns al profesorului la nevoile elevilor

Stil de învățare (engl. „learning style”)

=preferința pentru modalitățile și strategiile prin care învățăm și ne aducem aminte ceea ce am învățat.

Stil de predare (engl. „teaching style”)

=„cu o stabilitate relativă și cu o anumită consistență internă”, implică aplicarea într-un mod personal „a principiilor și normelor care definesc activitatea instructiv educativă.” (Dan Potolea, 1989)

Inteligenta emoțională (engl. „emotional intelligence”)

=abilitățile de identificare, recunoaștere, conștientizare, exprimare și management al emoțiilor care să dezvolte un echilibru emoțional în vederea promovării stării de bine, fericirea.

INDEX

A

abilități cognitive multiple (set de abilități, talente, deprinderi mentale pe care Gardner le numește inteligențe) · 106
 abilități de viață (acele abilități care sunt utile unei persoane în fiecare zi a vieții sale) · 5, 88, 89, 90, 95, 96, 106
 autocunoaștere (cunoaștere de sine) · 7, 29, 41, 79, 102

B

brainstorming (sau *asaltul de idei*, reprezintă formularea a cât mai multor idei – oricât de fanteziste ar putea părea acestea - ca răspuns la o situație enunțată) · 64

C

centre de învățare (se realizează prin amenajarea spațiului de lucru din clasă împărțindu-l virtual în centre de învățare) · 31, 32, 33
 centru pentru părinți (spațiu amenajat în școală unde părinții pot să întâlnească, într-un mod informal, alți părinți sau profesorii copiilor și să facă schimb de informații, experiențe, să planifice împreună activități) · 14

D

dezvoltare motivațională (stimularea elevului de a trece de la un nivel redus de motivare (demotivare) sau de la o condiționare strict externă, la o motivare puternică, profund intrinsecă) · 3, 4, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 61

E

educația emoțiilor în școală · 35, 42
 exerciții de autocunoaștere · 21, 22, 23, 24

I

instruire diferențiată (instruirea realizată pe baza principiilor diferențierii ca răspuns al profesorului la nevoile elevilor) · 2, 5, 24, 32, 33, 34, 98, 100, 101, 104, 105
 inteligența (în viziunea lui Gardner se definește ca abilitatea de a rezolva probleme și de a crea produse care sunt valorizate la un moment dat de o anumită cultură) · 2, 4, 6, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 98, 100, 106
 inteligența emoțională (abilitatea individului de a recunoaște, identifica, conștientiza, exprima și controla emoțiile) · 4, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43

M

managementul emoțiilor (abilitatea de a fi deschis(ă) față de sentimente și de a le adapta propriei persoane și emoțiilor celorlalți pentru promovarea creșterii și dezvoltării personale) · 38, 39, 43, 89
 motivația în învățare · 49
 motivație (un ansamblu de forțe ce incită individul să adopte o conduită particulară) · 2, 3, 4, 6, 23, 26, 38, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 75, 80, 82, 106

motivație intrinsecă (nevoile sau aspirațiile interne care *împing* individul să adopte un comportament precis determinat fiind de curiozitatea, nevoia de cunoaștere, nevoia de auto-dezvoltare, plăcerea de a lucra ceva anume etc) · 4, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 106

P

profil de inteligență (dominantele profilului de inteligență personal) · 24, 27, 28, 32
proiectul (activitate personalizată, elevii putând decide nu numai asupra conținutului său, dar și asupra formei de prezentare) · 32, 33, 69

R

rezolvarea conflictelor · 38, 42, 43, 45, 46, 71

S

stil de învățare (preferința pentru modalitățile și strategiile prin care învățăm și ne aducem aminte ceea ce am învățat) · 2, 4, 6, 15, 32, 49, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 94, 106
stil de predare (implică aplicarea într-un mod personal a principiilor și normelor care definesc activitatea instructiv educativă (Dan Potolea, 1989) · 2, 63, 81, 82, 83
stil de viață · 2, 5, 14, 85, 86, 95
stima de sine (componenta evaluativă a personalității care se referă trăirea afectivă, emoțiile pe care le încearcă individul atunci când se referă la propria persoană) · 93, 106